

Fondatori: George Bacovia, Grigore Tabacaru (1925)

ateneu

ateneuabc@gmail.com
www.ateneu.go.ro

Revistă
de cultură

Nr. 7
(467)

• Anul 45 (serie nouă) • iulie 2008 • 3,00 lei •

• Ovidiu Măruțiu - Melomanii

Cogito

Platon și Coelho

Explorând mitologia și fundamentele autentice ale fenomenului religios, Paulo Coelho deschide, și prin recursul la o meditație filosofică de excepție, perspectiva unui univers în care Viața, Moartea, Destinul, Puterea, Binele, Răul sau Dreptatea par a fi, dincolo de țesătura epică, personaje principale. Parabola este vedeta discursului său. Dacă-i citești cărțile una după alta, într-un timp relativ scurt, constai că sunt reluate nu doar unele teme, ci chiar și unele scene sunt repetate, sub forme ușor schimbate. Uneori, ai impresia că participi la un atractiv curs în care ți se propune să redescoperi pagini celebre ale istoriei filosofiei.

pagina 23

Proză de Mihaela Dordea

Cătă iubire

• fragment din romanul
„Cătă iubire”, care a obținut Premiul I
la Festivalul de proză „Liviu Rebreanu”
2007 – secțiunea proză – manuscris

pagina 10

Basarab Nicolescu:

„În cazul meu, între omul de știință
și omul de artă este o unitate“

paginile 12 - 13

Cronica traducerilor de Ionel Savitescu

Stăpânii lumii

„Lumea, așa cum arată ea astăzi,
e opera Clubului Bilderberg.”

pagina 19

Ecologia prefixelor

Ne simțim apăsați, striviți, ne gârbovim și devenim tot mai mici sub invazia miilor de informații care ne bombardează văzul, auzul, mintea. Timpurile trec peste noi, configurând permanent alte spații, care își cer, în ciuda liberei circulații, o diferențiere cartografică. Putem fi noi, ființe supuse finitudinii, suficient de rapizi, dinamici și capabili să cuprindem și să controlăm astfel de invazii? Cum reușim însă să facem față proliferării unui metadisurs lingvistic care își caută el însuși locul într-un spațiu nesigur, fluctuant? Nu rolul de prefixe care domină limbajul acestor ani – inter-, multi-, pluri-, trans-, intra- etc. – nedumereste participantul la comunicare sau cititorul ci, mai degrabă, realitatea pe care ele o acoperă. În spațiul cultural european, ele trimit către acte comunicative ale căror semnificații ar trebui să fie clare, lipsite de ambiguități. Și totuși, complicata rețea a factorilor socio-geopolitico-economici, care controlează istoria acestor decenii ale secolului XXI, dă naștere la posibilități violente de manifestare a comunicatorilor și a limbajelor folosite de aceștia. Se pune întrebarea atunci dacă astfel de concepte precum comunicarea inter-, multi-, transculturală sau, care dintre ele, poate oferi instrumentele necesare pentru a asigura profitabilitatea unui proces comunicational.

Comunitatea monolingvă ca expresie a unei singure ideologii este deja o „specie” pe

cale de dispariție iar transformările produse în interiorul spațiului comunitar prin procesul de europeanizare și tendințele spre globalizare creează disfuncții ecologice la nivel intra- și interpersonal sau în relația individ - mediu. Libera circulație a indivizilor, diversitatea culturală în cadrul unei comunități sau dezechilibrul socio-profesional creat prin transmutări conduc către o potențare a varietății tipurilor de locuitori în sânul unei colectivități; „contextul” ecologic include atât prezenta altor limbi și a modurilor de folosire a acestora cât și mediul socio-economic și religios. Atât tendința centripetă manifestată de uzitarea limbii engleze ca mijloc de comunicare în această lume globalizantă cât și tendința centrifugă, de fragmentare, asociată cu limbile și identitățile minorităților exercită presiuni asupra ideologiei care impune monocultura. Promovarea interrelaționării indivizilor și a limbilor aflate fie în poziții privilegiate (necesitatea folosirii englezei ca mijloc de comunicare în mediul politic sau de afaceri), fie în poziții aparent defavorizante (idiolectele) deschide calea spre exprimare și îmbogățire culturală a unui număr mult mai mare de indivizi, un curent tot mai vizibil, manifestat lingvistic prin inter- și transrelaționare într-un mediu pluri- și multicultural¹.

Lingviștii sunt tot mai ocupați de studii interrelaționale umane și al efectelor acestora la nivelul individului sau al unei

comunități multilingve. „Ecologia limbilor” (și a limbajelor, adăugăm noi), o sintagmă ce îi aparține lui Einar Haugen (1972), este metafora care conduce către explorarea ideologiilor ce susțin politicile multi-lingvistului și provocările ivite în procesul implementării acestor politici. Ecolingvistica cartografiază interrelațiile lingvistice produse la nivelul minții unui individ și la nivelul comunității multilingve pornind de la factorii sociali care au determinat existența acestor interrelaționări. Astfel, diversitatea biologică în cadrul unei comunități o favorizează pe cea lingvistică. Metafora ne permite transferul de semnificații din ecosistem în domeniul biologic al ființei: existența într-un mediu variat, populat de specii/idiolecte diverse, îl obligă pe individ fie să se adapteze la această invazie de „specii parazitare” fie să le respingă.

Sănătatea unui ecosistem este garantat de diversitatea sa. Un sistem multicultural construiește cu mai multă energie identitatea fiecărui membru. Varietatea într-un mediu în care interacționează

indivizi aparținând diverselor culturi este un factor ecologic care dă socoteală atât pentru vitalitatea, păstrarea cât și pentru extincția unei limbi. Integrarea, adaptarea și respingerea sau marginalizarea sunt elemente cheie în ecologia contactului lingvistic, unde socioeconomia își manifestă influența mai pregnant decât factorul etnic. În cadrul unui astfel de sistem fiecare individ ocupă locul său anume: experiența lingvistică fiind indisolubil legată de modul de participare a membrului comunității în situații relaționale personale sau în cele care implică tradiții ale comunității din care face parte.

Astfel, în procesul reasezării sistemelor, prefixele circumscriu realități sociale și politici culturale care angajează întreg spațiul european. Semantismul acestora demonstrează finitudinea noțiunii lineare de dezvoltare și afirmarea termenilor precum interconectivitate și rețea.

Pe lângă interrelaționarea limbă – factori economici, politici și religioși, se ridică un al doilea aspect al ecologiei lingvistice: necesitatea afirmării procesului de însăno-

șire lingvistică care-și cere dreptul de manifestare alături de alte terapii care acționează în domeniul justiției, al sănătății sau al educației. Privită din această perspectivă, politica europeană în domeniul culturii poate schimba modul nostru de a gândi limba și realitățile lingvistice în contextul dinamic al dezvoltării durabile. Transculturalitatea (conectabilitatea spațială și temporală a domeniilor culturii) poate fi un răspuns pentru revigorarea identităților lingvistice ale „trupului” european.

Parafrazându-l pe T.S. Eliot, am putea spune: „Prefixele anului care a trecut aparțin limbajului anului trecut / Iar cele din anul viitor își așteaptă într-o altă voce.”

Doina Cmeciu
Europe Direct Bacău

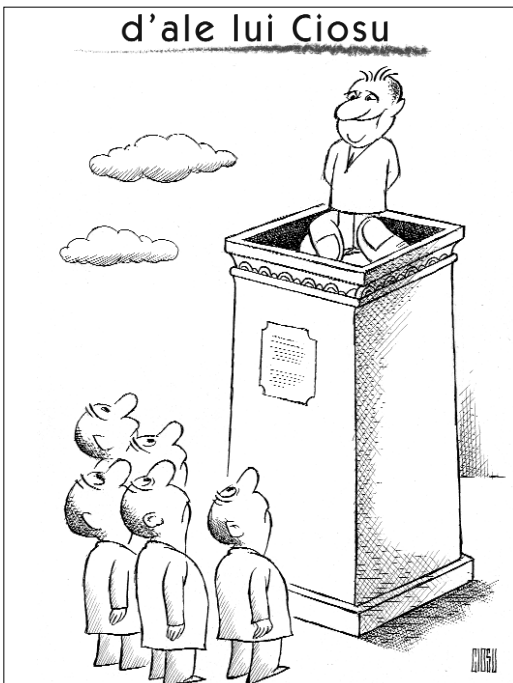
1. Tratatul european clasic despre toleranță – Erasmus, Spinoza, Locke – se refereau în special la toleranța religioasă, o valoare cu care europenii de astăzi se mândresc. Să adăugăm însă și toleranța lingvistică care ar trebui manifestată față de importanța acordată fiecărei limbi vorbite în spațiul european.

Arta

Marii creatori sunt spușiți de singurătate. Cultura ar putea recicla chiar și instinctele. Pictorii Renașterii au devenit repede celebri deoarece lor le poza numai ingerii și sfinții. Există scriitori mari, alții de raftul doi și restul, care cad de pe orice policoară. Cernoziomul artei îl dau salahorii fără posteriitate. Ai curaj în artă când spui da. Pentru că negațiile înfloresc pe buzele tuturor. Receptarea unei capodopere este urmată de convalescențe tulburătoare. Toate capodoperele sunt interactive. Arta agită conexiunile din noi. Artiștii cosmopoliti navighează sub pavilion străin. Arta poate fi un energizant pentru fantezie și un afrodisiac pentru speranță. Arta nu-i revin decât nemărginirile din noi. Arta adulmecă esența condiției umane. Arta înseamnă aur sufletesc răsturnat în lingouri stilistice. Criticii de artă dau verdicte pe câmpul de luptă. Istoricii de artă au nevoie de perspectiva timpului pentru a separa împlinirile de eșecuri. Artiștii, ca și stridiile, produc perle doar când se află în suferință. Artiștii – acești scotocitori de enigme. Unele capodopere s-au născut din niște intenții cât se poate de modeste. Epoca pătrunde în artă precum iarba prin asfaltul crăpat. Muzica nu e mare lucru, spun afonii. Concerte dau și broaște. Arta se străduiește să exploreze filoanele aurifere ale sinelui. Creația – o sublimă înlănțuire de mistere. Nici tiranii nu au putut anihila complet libertatea interioară a artei. În expozițiile de artă abstractă nimeni nu înțelege nimic. Dar unii își iau o mină că

se poate de hamangiană. Marea artă trebuie să aibă ceva din tensiunea arcului lui Ulise. În unele concursuri literare, valorile sunt selectate după principiile probabului. Arta împletește realitatea cu visul : doi ochi pe față, unul pe dos. Și arta sapă. Dar în sus. Surtucarii scrisului frăgezesc solul marilor scriitori. Arta surprinde cel mai bine raportul dintre Om și Absolut. Dacă arta este intelectualizată excesiv, fanii ei fug în brațele divertismentului. Trivialitatea în artă poate contura un singur stil. Cel al absenței ideilor. Arta pune la microscop pluriile și zonele obscure ale vieții. Arta se retrage discret în lumea ei, precum altădată băștinașii din calea năvălitorilor. „Dacă nu reușesc, mă spânzur” – afirma cândva Dostoievski. Ce curățenie s-ar putea face, în felul acesta, în literatura noastră actuală ! Marii creatori de artă acceptă filantropia, dar desfid mila. Hamlet nu are în mână o carte, ci biblioteca lumii. Fiecare epocă rescrie marile teme ale artei. Marii scriitori confiscă sevele limbii. Universalitatea artei se referă la dilatarea timpului, nu doar a spațiului. Artistul – o tăcere în eternitatea zarvei. Artistul – acest manager al frumosului. Arta poate însemna urme pe nisipul îndoilelor. În comparație cu pâinea, poezia poate fi mai consistentă. Nu și indispensabilă. Uneori, inspirația este divină. Alteori – ocultă. Arta deschide ferestre, nu dărâmă pereți. Arta provoacă lumea.

Vasile GHICA

Pe fondul unei secularizări radicale, ce a determinat ruperea de tradiție, de istorie și de valori, ceea ce se întâmplă astăzi în spațiul Comunității Europene, nu mai are legătură cu vechea Europă, cu civilizația europeană. Într-o Europă aflată în mutație, într-o permanentă schimbare care se petrece în primul rând la nivelul conștiințelor maselor, secularizarea poate fi concepută ca o consecință a libertății ființei umane față de lume și față de dominația acesteia asupra lui. Pășim într-o lume care se desparte de Dumnezeu și care prefigurează la rândul-i, o realitate autonomă față de Dumnezeu, rătăcind printre noile matrici ideologice, asimilate de o spiritualitate căreia îi lipsesc ingredientele tradiționale și elementele novatoare. Vorba lui Emil Cioran: „De la Biblie incoace, nu s-a mai scris nimic nou”, iar omul – așa adăuga eu – nu mai este individ unic prin aspirații și alcătuire psihică și intelectuală, ci o victimă a postmodernității, fără identitate, fără un statut social bine definit, fără Dumnezeu. De fapt, el există doar într-un plan depersonalizat, nivelator, abstract, într-o lume de aparențe și simulacre, unde comoditatea și confortul, îmbracă haina siguranței și devin idealurile personale și colective de necontestat.

Reintrarea în rost

Cultura divertismentului și în general modelele care ne vin din afară, ne anulează raportarea la trecut și la valorile tradiționale, dând naștere subculturii, care la rândul ei crează în rândul tinerei generații, un complex de inferioritate și o tendință spre un singur nivel: mediocritatea. Dacă la toate aceste stări, mai adăugăm și cei 50 de ani de privațiuni și beznă, este destul de greu să facem față cu brio tuturor încercărilor și provocărilor la care sântem supuși în contextul lumii materiale și spirituale de astăzi. Tocmai de aceea, apariția în ultimul deceniu și jumătate a unor oratori înzestrați, care au militat activ pe teme de spiritualitate națională, a unor oameni care o viață întreagă au căutat dialogul cu Dumnezeu și s-au învecinat cu El în încercarea de a intra în zona certitudinilor, este un prim semn al binecuvântării divine, de care comunitatea românească de credință și iubire, avea realmente nevoie. Putem spune că, după Revoluție, căile dialogului spiritual au fost deschise, dar numărul celor care s-au apropiat de înțelegerea și

explicarea sensului profund al vieții și al divinității, s-a limitat – cu excepția celor câțiva teologi de înaltă ținută spirituală și morală – la două nume de referință ale gândirii creștine contemporane, adevărați evangheliști ortodocși ai zilelor noastre: Petre Țuțea și Dan Puric. În ciuda faptului că Petre Țuțea nu mai este printre noi din anul 1992, legătura indisolubilă dintre cei doi, care s-a păstrat ca un arc peste timp, reiese în primul rând din stăpânirea exemplară a culturii spirituale, din permanenta exercițiu al revelației divine și al revenirii la dogmă, din farmecul vorbelor lor, care i-au făcut cei mai străluciți exponenți ai culturii orale din ultimele decenii. În remarcabilele sale dialoguri, Petre Țuțea, era într-o permanentă comunicare și confesiune: când cu oamenii, când cu Dumnezeu, vorbirea cu oamenii, fiind pentru el, o cale de eliberare a ceea ce structurile pînă atunci. „Să te autodisprețuiești zilnic, pentru ca în gola lăsat în tine, să poată intra Dumnezeu, așa trăiesc eu”, le spunea discipolilor săi, Petre Țuțea. Tot el mai

spunea în modul cel mai absolut că „Omul, e guvernat pe pământ - dacă vorbim de morala publică - de două morale: de morala dogmelor, care e creștină, eternă, adică absolută, și morala normelor, care sânt construite pe puținătatea și imperfecțiunea omului. Eu nu admit decât credința, că, dacă nu există credință și nu există Dumnezeu, nu există Adevăr. Fără Dumnezeu, fără credință, omul devine un animal rațional, care vine de nicăieri și merge spre nicăieri”. Petre Țuțea, a trasat spațiul său de mișcare în cultura spirituală a poporului român și a lăsat în urma sa, pe un orator înzestrat și un gânditor la fel de profund, un adevărat „lumina-tor” al românilor, artistul Dan Puric. De câte ori a apărut în public, acesta l-a ascultat cu evlavie, a râs de glumele lui ușor amare și s-a însuflețit la auzul îndemnurilor lui care militează pentru cultivarea valorilor culturale naționale, pentru cinstirea memoriei martirilor neamului care au murit în închisorile comuniste, în numele marilor valori spirituale ale ortodoxiei.

În prefața cărții lui Dan Puric, intitulată „Cine suntem”, Părințele Iustin Pârnu, scrie printre altele: „Nu-ți trebuie nici o strategie politică, nu-ți trebuie nici o ideologie ca să-i faci pe oameni să te iubească, să te urmeze. Trebuie numai să fii acordat la undele armonice ale acestui neam, pentru că fiilor unui neam te adresezi și ei te vor recunoaște. Domnul Dan Puric are această putere de a te fascina, de a te face să-l urmezi – și nu o face forțat; pentru că și tăcând, te cucerește. El nu a îmbrăcat numai arta teatrului mut, lui i s-a dat un dar mult mai mare – arta de a câștiga suflete. (...) Vedem cu toții, că asistăm la adorarea unei societăți românești care-și pierde valorile neamului și ale creștinismului. (...) El este o conștiință care strigă, din ce în ce mai cu putere, că acest neam nu a murit, încă...”. Pare-se că ușor, coloana vertebrală a României se reface, mai cu seamă atunci când apar astfel de oameni de cultură și de autentic fier religios, care reușesc să facă discursul închinat credinței, inteligibil maselor, pentru reintrarea în rost. Rostul desăvârșirii noastre, în numele iubirii de semeni și de Dumnezeu, fără de care, totul este un mare nimic.

Romulus Dan BUSNEA

“Dacă mă nașteam fată, urma să mă numesc Basarabia”

Universitatea George Bacovia are orgoliul firesc de a se autopromova în elita universităților europene și prin acordarea de titluri onorifice unor personalități ale lumii academice de o certă notorietate mondială.

Primul nominalizat la primirea titlului de Doctor Honoris Causa al tinerei și dinamice universități băcăuane a fost academicianul Anghel N. Rugină (care a marcat, recent, cinci ani rămași până la împlinirea centenarului). Din păcate, sănătatea nu i-a permis să facă deplasarea din Statele Unite (dar sperăm să fie posibilă la Conferința a X-a a ISINI de la București, organizată de noi în colaborare cu Banca Națională a României și Institutul Bancar Român, în august 2009).

Ca urmare, primul titlu de Dr. Honoris Causa a fost acordat, anul trecut, academicianului Mugur Isărescu, guvernatorul BNR (și cel mai longeviv guvernator din lume). Bacăul a avut, atunci, parte de solemnități deosebite, emoționante și durabile în memoria colectivă.

În acest an, Senatul Universității George Bacovia a aprobat propunerea de acordare a celui de-al doilea titlu de Dr. Honoris Causa academicianului Basarab Nicolescu, fizician cu realizări recunoscute pe plan mondial, eseist și autor de cărți de știință și de promovare a transdisciplinarității, filosof fără facultate, dar conducător de doctorat în filosofie (deci, valoarea bate diploma!) un umanist convins și un român cu care toți românii se pot mândri.

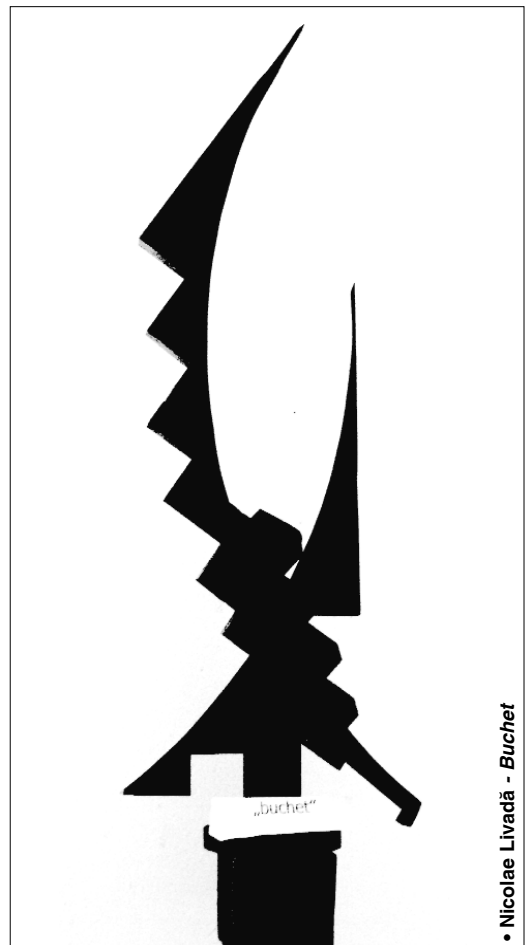
Amintirea celor trei nume de care universitatea noastră și-a legat numele nu este deloc întâmplătoare. Este chiar garanția faptului că promovăm valorile românești și mondiale autentice, este promisiunea noastră că preocuparea pentru excelență în predare și cercetare nu se

va opri aici. Nu în ultimul rând, cele trei personalități marcante au acceptat, de mai mulți ani, să facă parte din colectivul editorial al revistei noastre care s-a numit până acum Buletin Științific. Începând cu numărul următor revista va avea un nume nou: „Economy, Transdisciplinaritate, Cognition” noul nume sugerând nu doar preocupările fundamentale ale universității, dar și domeniile de cercetare ale celor trei mari savanți: Isărescu, Nicolescu, Rugină.

Am convingerea că prietenul nostru, dl. academician Basarab Nicolescu nu se va simți lezat că l-am prezentat contextual și nu strict individual. Am, totodată, acum și prilejul de a-i mulțumi Excelenței Sale pentru că, într-un interviu realizat cu ocazia Zilelor Convorbirilor Literare și difuzat de Radio Iași în după amiaza zilei de 8 iulie curent, la sublinierile moderatorului că savantul se află la Iași, adică în centrul cultural (?) al Moldovei, profesorul Nicolescu a precizat că se simte legat de Moldova nu doar pentru că este cetățean de onoare al Iașului dar și pentru că Universitatea George Bacovia din Bacău îi acordă titlul de Doctor Honoris Causa.

După primirea însemnelor ce atestă respectul băcăuanilor bacovieni față de un cercetător de renume realmente planetar, domnia sa a pronunțat un emoționant cuvânt de răspuns, cuvânt care ar putea fi făcut public în revista Ateneu spre beneficiul comun al celor care l-au ascultat, dar îndeosebi al acelor care nu au avut acest privilegiu.

Dacă în Laudatio am propus ca autodidactului de excelență, Basarab Nicolescu, să ne adresăm cu apelativul firesc Excelență, fac acum cunoscută deviza de suflet a universităților de la Bacovia: Excelsior! (L.D.)

• Nicolae Livadă - Buchet

Carletta Elena BREBU

Granița dintre suflet, spirit și cuvânt

...Am prefera să nu existe o graniță între suflet, spirit și cuvânt! Sunt – printre contemporanii noștri – oameni care reușesc în chip sublim să depășească prozaismul cotidian și să demonstreze că, acolo unde spiritualitatea e înaltă, există suflet și ambele se reflectă în cuvânt sau prin cuvânt!

Mă întâlnesc (literar) din nou cu poetul Zeno Ghițulescu în prietenoasele pagini ale revistei „Ateneu”. Îmi revine această onoare de a mă opri asupra noilor D-sale poezii cuprinse de data asta într-un volum bilingv (român-francez), intitulat „Singurătăți” – apărut recent la Ed. „Ardealul” din Tg. Mureș.

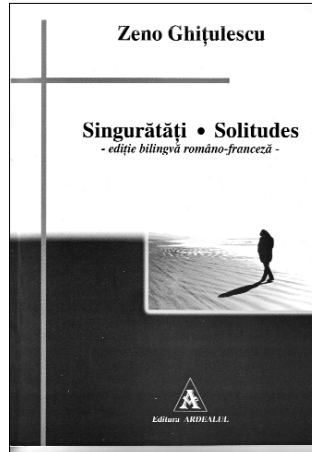
Sper să nu ni se facă reproșuri pentru faptul că nu putem să-i ignorăm pe cei care scriu poezie de calitate (glumesc, desigur) – dar, cred cu tărie că ar trebui ca noi românii să ne obișnuim să respectăm valorile autohtone, să fim mai puțin snobi și să îi lăsăm pe cei care merită să se bucure de glorie în timpul vieții să-și împlinească drumul cu recunoștința noastră!

Distins cu patru premii ale Uniunii Scriitorilor din România (în anii 1993, 1996, 2000 și 2006), Zeno Ghițulescu a primit Diploma de merit a Institutului American de Biografie, fiind nominalizat Om Internațional al anului 2003 și 2006 de către I. B. C. Cambridge. Meritele D-sale, recunoscute cu prisosință peste granițele țării sunt atestarea realelor calități de autor (16 volume de poeme, un roman, două volume de dramaturgie etc.), de om de cultură.

Deși a impus un nou stil, demonstrând cu prisosință nu doar abilități eufonice sau arabescuri de stilistică, poetul rămâne un sentiment rafinat: „E ora când barmanul nu poate alunga/ monotonia străzii pătrunsă/ printre scaunele părăsite/ când conștiinciosul elev renunță/ la rezolvarea problemei privind/ cum iepurii de casă se-nvârt/ în jurul unei axe ideale/ e ora când gospodina vede praful pe șifonier/ și nu iscă nici un gest/ e ora când vagabondul cu țigara stinsă/ se așază pe o bornă la răspântii/ neștiind încotro să se îndrepte/ e ora când filosoful se acoperă cu un pled/ crezând că se va feri/ de frigul infinitului.” (op. cit. – p.12).

Verbul se ordonează în paralelisme sintactice elegante, iar accentele cad pe un semantism profund, fiecărui cuvânt revenindu-i parcă o misiune secretă în ordinea de ansamblu, pornind din avânt: „Vine ziua când simți că Dumnezeu te-a părăsit/ când nimic din ce-ai crezut nu te ajută/ să îți ridici privirea înspre astre/ când tot ce ai trăit îți pare fum/ când deșteptarea se dilată/ în golul mărilor sihastră// Vine ziua când din ninsori culegi funingini/ când ce atingi se risipește-n vânt/ când tot ce ai iubit străin îți pare/ parcă în vis viața și s-a petrecut/ și tu un spectator ai fost la toate// Vine ziua când clopotul ce îl auzi/ undeva-n pustiuri piere/ vestind un ev fără istorii/ spre timpul cel de umbră și tăcere.” (op. cit. – p.14)

Dacă ar fi să privim volumul de față din prisma Mariei Corti (v. „Pentru o enciclopedie a comunicării literare” – cap. „Hiperfuncția semnică a textului poetic”) am fi aproape obligați să recunoaștem însemnele discursului liric postmodern prin „locurile mentale” asociate „lumilor posibile” – prin raportare la universul comunicativ al poetului care abordează „semantica în trepte” și „unitatea transfractică”. Și da, volumul poartă acest stindard al restaurării cuvântului, al metaforei inversate... Aparenta evocare este invocare, calofilul este mască pentru anticalofil, sensurile cuvintelor se decriptează la mai multe niveluri ca într-un soi de imagini suprapuse, ce dau naștere dintr-un anumit unghi, unei imagini complexe... Luate separat aceste falii au sensuri simple „descuamate”; privind textul ca structură combinată complexă descifrăm o întreagă hartă de semnificații ce conviețuiesc sinestezic... Fiorul liric este unul aparte în acest fel: „Dor unduit de ape astrale/ cosmică algebră visată/ în bezna de temniță/ cămașă de forță crescând aripă/ pui de vulpe curios de ce nu e permis/ fără de veste furișat în suflet/ scară urcând la cer/ de-un inexplicabil fulger arsă/ necunoscută putere/ năruind și clădind o lume/ flacăra de sudat antipozi/ pentru a nu se cunoaște/ metalele uzate/ (...) bucurie a țipătului de copil/ rătăcind în haos neamintindu-și/ locul nici timpul de unde-a plecat/ lut frământat de patimi și lacrimi/ înviind curcubeu cu o mie de fețe fantasmă/ asediindu-mi mările văzduhului/ cerurile duhului.” (cf. op. cit., „Portret de femeie” – p. 22)

De la construcțiile poetice puternic nuanțate verbal, la cele nominale cum e și cazul de mai sus... până la poarta magică a metafizicii, drumul e scurt în cazul lui Zeno Ghițulescu: „Îmi place această stare/ de fericită lunecare/ între viață și moarte/ între răspântii și spaime/ răstăgînd infața/ bucuroasă de cădere/ îmi place această stare/ între zero și infinit/ unde nimicul se conjugă/ cu valul anonim/ peste gurile de chit/ îmi place această stare/ înmuiață-n cloroform/ arome scânteieri desfășurând/ materia din mine petrecând/ parcă niciodată n-ar ajunge/ la granița de gheață.” (op. cit. p. 90) sau: „Vocea celestă îi destăinuie/ marele secret misiunea de-a rețeza/ nelegiuirea lumii./ În al nouălea cer/ însoțit de-un arhanghel/ pe care alții

n-aveau cum să-l vadă/ iluminat fără ezitări/ și-a scos inima din piept/ a pus-o pe tavă pentru a fi oricând preschimbată/ explozibil sub șenilele civilizației vesele./ Entitatea supremă binecuvântându-l/ instantaneu a devenit locuitor/ al paradisiului/ cu aripi lungi și albe prin constelații/ etern plutitor./ N-a vrut să spună nimănu/ că de fapt se plictisea în veșnicii/ de aceea din când în când/ cobora privirea spre pământ/ și mut se mira/ cum viața merge de la sine înalte/ parcă zguduitoarea-i jertfă/ ar fi fost abur în vânt.” (cf. op. cit. – p.92)

Eternitatea pare smulsă cumva din nimicnicia umană, dialogul cu divinitatea se realizează într-un mod cvasiarghezian dar, cu atare decantări ale unui nou tip de modernism, în care se îmbină polifonic diversele registre ale trăirii și simțirii omenești, reușind să deștepte în cititor ale respirării ale ființei: „Ești pretutindeni și nicăieri ești totul și nimicul/ de totdeauna în sufletul meu în pierzătoarea-mi/ carne/ în cântecul viorii solitare/ tiparniță de doruri și cărări sub ploile/ de mult căzute/ de care nimeni nu-și mai aminteste doar poate/ îndemnul rădăcinilor din huma caldă/ seva presimțitei lumi/ cascada sângelui neîncăpută-n vreme/ rodul cel răvnit fără de seamăn.../ Temelia templului de visuri și granit/ o cere în noaptea mare cu lacrimi și cu raza/ cea venită din fierbinte rugă spre zăgăzuitele lumini/ parcă-mi răspunde cineva din umbră/ cleștărele rănite-n jocul pur aprind/ păienjenis de îndoieli și spini/ presar pe rană primăverile ce vor veni/ sfânta minciună a zilei de mâine ornată/ cu flori de mălin/ Fortărețele ființei cu grijă înălțate/ în zodia norocoase se umplu de la sine/ cu mușgai și disperare cu zvonul depărtat/ al visului înveninat de șarpește de fum.../ și tu Doamne mă privești din lumi/ pecetluite de mistere./ ascult crescând întunecate goluri/ cu sângele și mintea osândite/ la eterna ne-mpăcare/ tu Doamne îmi trimiți tăcerea umbrei/ curgerea neîntreruptă/ taina de dincolo de sferă.” (cf. op. cit. – p. 122-124)

Un surâs trist răzbate vag și calin de dincolo de cuvinte, ca o răstăgînire prin imagini poetice, consistente; acumularile de lexeme devin dulce povară...

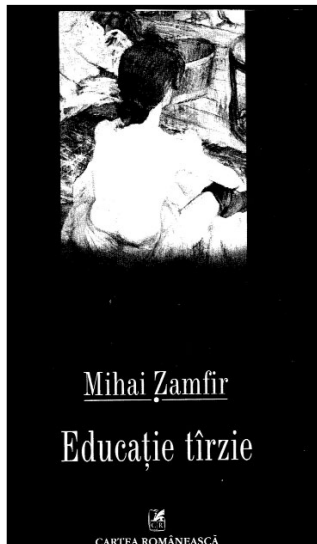
Chiar și atunci când versul lui Zeno Ghițulescu pare mai descărcat de consistența semantică, el poartă în „osatură” crâmpie de trăire adâncă, răsuțiri din interior spre negândite scheme de simțire lirică, pe care ni le transmite prin părgihii necunoscute și care – ciudat – își împlinesc magistral menirea: „Morman de resturi ambalaje/ vânt rânit/ în rețeaua țelului pierdut/ umede oglinzi florescente cioburi/ pe trotuarele cu oameni de cenușă/ răsete și vioiești din alte vremi/ grilaje ruginite în tăcere// Bețivul singur trezit din frunze moarte/ în stălpul de beton sparge sticla goală/ crezând că legea firii o va sfărâma/ și barul cerului se va deschide/ cu o beție pentru cei ce iadul/ l-au sorbit de-o viață.” (cf. op. cit. – p.130)

Poezie-mozaic, adunată din atâtea experimentată metafizic, lirică de față se adresează cu siguranță celor fără vârstă care se nasc bătrâni prin experiențele spirituale și rămân veșnic tineri (paradoxal!) prin trăirea proaspătă...

• Viorica Zaharia

Corpolentul roman al lui Mihai Zamfir, **Educație târzie** (București, Editura „Cartea Românească”, 2008), o reeditare a cărții apărută în două volume în 1998 și 1999, se citește ușor, având însă o doză de facil, de telenovelă. Rafinatul Alexandru Șerban trăiește criza tipică a bărbatului trecut de patruzeci de ani și se îndrăgostește de Cora, pe care o cunoaște în iunie 1990, în Piața Universității. Plictisit de mariajul convențional de pe urma căruia constată că s-a ales cu o soție îmbătrânită și cu un băiat, Silviu, care nu-i mai dă ascultare, acest Șerban se reinventează, s-ar zice, lăsându-se atras de o tânără atrăgătoare și misterioasă. Ajuns director de muzeu mai mult din întâmplare, după evenimentele din 1989, el ignoră consecințele unei relații extraconjugale și se implică într-o poveste complicată până la neverosimil. Ingenua Cora se va dovedi până la final o femeie ușoară/fatală, încât e greu de spus dacă l-a iubit cu adevărat sau doar s-a folosit de el spre a-și crește băiatul din căsătoria cu Mihai, un actor ratat. Relația cunoaște o evoluție sinuoasă, de la delicatetea începutului până la suspiciunile și regretele maturizării. Pe de altă parte, fostul soț al Corei îl șantajează, iar el acceptă în mod neconvincător să îi plătească lunar o anumită sumă. Ca să complice acțiunea, romancierul îl implică pe specialistul în Baroc într-o aventură cu Alina, un soi de precursora a Elenei Udrea, care îi cere ajutorul pentru redactarea unei teze de doctorat. Demis din funcție, Șerban se arată nepăsător și nu luptă spre a-și păstra postul, ceea ce Corei i se pare inadmisibil. Plauzibil până la un punct scenariul epic se complică inutil, cu fel de fel de întâmplări, culminând cu un final previzibil. Scotând de la C.E.C. ultimele economii spre a-și ajuta fiul să își cumpere un apartament în centrul capitalei, el oprește o parte din bani pentru Cora și Mihăiță, pe care îl iubește ca și cum i-ar fi tată. Ca din întâmplare este acostat de Mihai Stângaci și de mașinistul Bigu, care îl înjunghie și îi fură banii. *Epilogul* ni-l înfățișează pe Șerban pe patul de spital și apoi acasă, îngrijit cu dragoste de Silvia și măcinat de întrebări referitoare la Cora.

sonajului, despre specializarea sa în Baroc, despre greutățile vieții postdecembriste, despre scumpirea prețurilor (apar de cel puțin zece ori trimiteri la cât costă kilul de cartofi, la ce scumpă e carnea de porc sau la dificultățile de a-i cumpăra lui Mihăiță prăjiturele!), despre brutalitatea minerilor. Lucruri adevărate, dar atât de jurnaliste! În tentativa de a recompune epoca, autorul cade în propria-i cursă. Cora nu locuiește nici în Berceni, nici în Pantelimon (sau oriunde altundeva în București), ci în Cartierul Depărtat, toponim care se vrea sugestiv, fiind mai degrabă simplist, artificial.

Un roman târziu

Ceea ce rezistă în acest roman este, poate în mod surprinzător (fiindcă nu constituie chiar o noutate), personajul principal. Acest Alexandru Șerban (nume cu rezonanță nobiliară) ilustrează în egală măsură un caz singular, dar și o situație general valabilă. Savant de renume, invitat la conferințe internaționale și să țină prelegeri în Quebec, el amestecă știința de carte cu naivitatea, eleganța cu modestia, simplitatea cu măreția, puterea cu dezinteresul, preferând să renunțe la viața liniștită (i-aș fi spus burgheză dacă termenul n-ar fi căpătat alte conotații) și să trăiască la periferia bucureșteană, în condiții aproape mizere. Semn că, din dragoste, e capabil să-și sacrifice confortul și să-și riște cariera. Din același motiv el cunoaște o aparentă degradare, fiind schimbat din funcție la muzeu și ajungând să ducă o existență de factură dostoevskiană. Maiestuozul director se complăce acum în discuții inutile cu vecinele din turnul insalubru în care s-a mutat, face cumpărături în piața-bazar, cu muzică orientală care a pus stăpânire pe întregul oraș, o împinge pe Cora spre avort, neștiind cum să reacționeze când aceasta îl anunță că a rămas însărcinată, începe să bea (el, rafinatul, trece de la vinurile pretentioase la vodca ordinară!) etc. Îi este dat acestui personaj să cunoască mărirea și căderea, adică o experiență completă de viață. *Epilogul* ni-l înfățișează, într-un limbaj cam bombastic, transfigurat de experiența trăită: „Viața cunoscută se depărtează pe măsură ce alta nouă se apropie de tine, timid, prin câțiva soli izolați, trimiși în recunoaștere. N-au decât să vină cu toții să te vad, cunoscuții și necu-

noscuții: nu știu că vor găsi în locul tău pe totul altcineva, un om care-ți seamănă ca un frate, dar care abia acum învață să descifreze lumea din jur. Adevăratul Alexandru Șerban a murit într-o noapte, pe la sfârșitul verii, într-un cartier mărginaș, unde probabil nu va mai călca niciodată.” (p. 646) Iată, așadar, condensat în acest paragraf, mesajul tezist al cărții. Personajul nu face decât să reitereze, la un alt nivel și în condiții diferite, traseul inițial al eroului din basme! Evident, mijloacele autorului sunt și ele altele, însă coloana vertebrală a cărții trimite la structura narativă a basmului.

În tot, **Educație târzie** mi-a lăsat impresia strădaniei autorului de a construi o carte pornind de la câteva modele care n-ar fi trebuit să se vadă în text. Pe de altă parte, nici despre postmodernism nu-i vorba întrucât nu s-a intenționat un roman construit polemic sau în răspăr. E doar o carte în care se regăsesc influențe diverse. Mihai Zamfir nu-i lipsit de talent, însă nici nu e mare prozator. El a asimilat date ale romanului din diverse epoci, însă nu e suficient. E necesar, dar nu suficient. Noroc de personajul central, Alexandru Șerban, care convinge. În rest, mult convenționalism și mult artificiu. Parafrazând, aș putea numi această carte un „roman târziu”, bătrâncios, lipsit de vigoare. Citibil, pe alocuri plăcut, dar departe de a fi un titlu de referință. De altfel, nu cred că reeditarea lui acum, într-un context mai favorabil receptării, îl va impune.

Adrian JICU
jicuatdrian@yahoo.com

Laureații Concursului literar municipal „Perspective”

• Ediția a II-a, 29 mai 2008, Onești

Joi, 29 mai 2008, ora 16,00 a avut loc premiera liceenilor oneșteni la a doua ediție a Concursului literar „Perspective”, sponsorizat de Societatea Comercială „Nevila” (patron, domnul Laurențiu Neghină).

Fiind vreme frumoasă, manifestarea s-a desfășurat în Parcul Orașului, pe malul râului Trotuș, peisajul minunat fiind un loc al deselor manifestări ale Cenaclului „Zburătorul” (pînă în toamna anului 2005): șezători literare sau chiar sesiuni de lucru, în mijlocul naturii (spre sfârșitul anului școlar și începutul toamnei).

Creațiile concurenților au fost jurizate, ca și la prima ediție, de Gheorghe Izbășescu, membru al U. S. R.

S-au decernat următoarele premii:

Secțiunea Poezie

Marele Premiu: Gheorghe Chiriac, cl.a. XI-a, Colegiul Național „Gr. Moisil”;

Premiul I: Valeriu Andrișcă, cl. a IX-a, C.N. „Gr. Moisil”; Ștefan Tuipoc, cl. a XI-a, C. N. „Gr. Moisil”;

Premiul II: Diana Basoc, cl. a XI-a, C.N. „D. Cantemir”; Silviu Popa, cl. a XII-a C.N. „Gr. Moisil”.

Premiul III: Teodor Chelmuș, cl.a X-a, C.N. „D. Cantemir”.

Mențiunea I: Elena Chiticaru cl.a XII-a, C.N. „D. Cantemir”;

Mențiunea II: Laura-Ștefania Ciobanu, cl. a X-a, C.N. „D. Cantemir”; Diana Cojocar, cl. a IX-a, C.N. „Gr. Moisil”;

Mențiunea III: Demeter István, cl. a XI-a, Colegiul Tehnic „Gh. Asachi”

Secțiunea Proză

Marele Premiu: George Chiriac, cl.a XI-a, C.N. „Gr. Moisil”.

Premiul I: Diana Basoc, cl. a XI-a, C.N. „D. Cantemir”; Alina Boghiu, cl. a X-a, C.N. „D. Cantemir”.

Premiul II: Ina-Alice Dănilă, cl.a X-a, C.N. „D. Cantemir”; Alina-Raluca Mesterca, cl. a X-a, C.N. „D. Cantemir”.

Premiul III: Alexandru Găman, cl. a X-a, C.N. „D. Cantemir”; Iuliana Igă, cl. a IX-a, C.N. „D. Cantemir”.

Mențiunea I: Costina Dobre, cl. a X-a, C.N. „D. Cantemir”

Mențiunea II: Roxana- Elena Cocias, cl. a IX-a, C.T. „Petru Poni”.

Pentru ediția a III-a a acestui concurs, liceenii oneșteni vor depune manuscrisele (cu 5 poezii și 1-2 lucrări în proză, pînă la 10 pg. Fiecare) la direcția colegiilor în care învață, pînă în ultima zi a lunii aprilie 2009. Iar fectivitatea de premiere a laureaților va avea loc la Biblioteca municipală „Radu Rosetti” din Onești, la sfârșitul lunii mai 2009, ora 16.

Gheorghe IZBĂȘESCU

Ion Vianu

Necredinciosul

Amintind, prin caracterul unor personaje, de **Craii de Curtea-Veche**, romanul lui Ion Vianu, intitulat **Necredinciosul** (București, „Cartea Românească”, 2008), reinventează mitul lui Don Juan și ridică problema dublului, explorând misterul alteregoului, fascinația pentru descoperirea propriilor avatari. De altfel, Ion Vianu (psihiatru, eseist, memorialist, romancier etc.) declara că intenția lui a fost să scrie un „roman european”.

Romanul captivează atât prin atmosfera occidentală creată, cât și prin rostirea limpede, prin construcția epică desăvârșită și prin legarea coerentă a planurilor succesive. Tema aleasă a devenit în timp clasică, noutatea pe care o insuflă Ion Vianu fiind de profunzimea introspecției a personajelor, reușită în mare măsură și datorită experienței psihiatrice a autorului. Și aici, avem la fel ca în romanul lui Mateiu Caragiale, trei crai, dar de data aceasta trei doar ca identitate: Daniel, naratorul, prietenul naratorului (un ziarist obscur Franz-Walter Joseph) și Dobrowsky, un psihanalist cu o carieră ratată, anost, în locul rolului de tătăduitor și-i asumă pe cel de observator, și care, într-un mod mai mult sau mai puțin surprinzător, ne este descoperit în finalul cărții, drept un sacerdot al desfătărilor fizice, „un coribant, un preamăritor al orgasmului”.

Dialogul lui Joseph (figura centrală a cărții) cu Daniel, nu e altceva decât o prelungire a vocii interioare a acestuia, o continuare a monologului povestitorului. Imixtiunile reciproce ale celor doi sunt mistuitoare prin intermitența lor. Donjuani patologici, cei doi bărbați nu sunt misogini. Femeile din viața lor sunt suave, fidele, tandre, prezența lor e o învăluire catifelată, dispunând de un deosebit simț de „filotimie”, atribuit găsit de Daniel pentru a o defini pe Hélène – o fostă prostituată, neagră, frumoasă, inteligentă, cu o delicată „scoică roz-sidefiu”. Hélène își va depăși limitele superficialității având puterea să dea, la 40 de ani, sens unui vis din tinerețe, să urmeze o facultate și să devină *psihanalistă lacaniană*. De psihologie este preocupată și una din cele mai originale iubite ale lui Joseph – Fatima, „o marocană misterioasă”, care nu are gingășia celorlalte personaje feminine, Fatima este aprigă, pasională. Posedând forța disimulării nu se lasă dominată, dimpotrivă, ea este cea care influențează bărbatul, folosindu-se de puterea ei de seducție. Prin voința ei, Joseph ateul, chiar dacă din unghiul lui de vedere avea să urmeze un simplu formalism, se „convertește” la islamism.

Daniel e tipul bărbatului rafinat, cu toate că și el coboară în zone ale promiscuității; o face altfel față de celălalt eu – Joseph. Stilurile sinucidierilor (din fericiere, în ambele cazuri, nereușite) diferă esențial – Daniel dă morții o aură artistică asociind-o cu o eclipsă totală de soare: „Eu vedeam o relație nu numai posibilă dar și spectaculoasă: între discul negru al eclipsei și violenta care m-ar fi scos din viață. Am pictat, pe un carton negru, un soare alb. Am scris, dedesubt, tot cu cerneală albă: *În această zi de vară, la ora 13 și 27 de minute, soarele va străluci din nou, pentru voi toți, dragi prieteni!*” Mai înainte, Joseph fusese găsit aproape mort, cu venele tăiate, într-un lan de porumb. Copilăria lui Joseph s-a desfășurat într-un mediu sordid, părinții erau abrutizați sufletește, insensibili cu cei doi copii ai lor. Când își descrie copilăria, Joseph folosește epitetul „porcin” menținând o sublinia mizeria. Și pentru a induce idealul său de a i se arunca răvnitele „mărgăritare” interzise celor ce se „amestecă în troacă”. Nu întâmplător singurele reacții ale lui Dobrowsky, la spevedaniile reținute, dar sincere ale lui Joseph, sunt niște grohăituri. Confesiunea

pentru Joseph e un *rău necesar*. Într-o scrisoare pe care i-o adresează lui Daniel, afirmă: „Obiceiul bate plăcerea. Te întorci la ce ți-e firesc. Iar dacă firescul este chin, revii la chin.” Copilăria lui Joseph a fost marcată de părinți care se scaldau în propria lor lentoare. Francis Bacon spunea că „oamenii simpli alterează înțelepciunile profunde, iar *cei răi* le falsifică.” Simpli, în sensul mediocrității intelectuale. Obişnuit din familie cu o alterare a adevăratelor valori, dar depășind granița banalității și nicidecum rău, Joseph, în lipsa unui elan creator, se reinventează pe el însuși, prin trădări de orice natură – infidelitate în dragoste, lepădare de credință, fuga din fața provocărilor vieții, înșelarea morții. Din infidelități și trădări își extrage seva. În acest sens, trădarea atinge cote maxime în momentul rezizoral al „converții” religioase. Deodată în proprii lui ochi se așează cu Luda Iscarioteanul pentru că l-a trădat pe Iisus, în care nici nu a crezut vreodată. Lui Joseph îi era necesară această trădare, pentru a muri – după secvența de la moschee în care imamilii îi spune pe un ton arrogant: „Dar să știi un lucru, de acum s-a isprăvit cu Iisus, Fiul lui Dumnezeu”, survine tentativa de sinucidere – și a învia iarăși.

Daniel și Joseph seamănă și sunt deficienți în anumite privințe, așa cum un om se poate întâmpla să nu fie egal cu el însuși. Cei doi au „destine monozigote”. Din spaima de eternitate, de viață sau de moarte (până într-un anumit punct e cam același lucru), Daniel și Joseph aleg să fie donjuani și în cele mai mari perioade de datorită diferențelor dintre ei, ci asemănărilor, amândoi se zbat între limitele firii lor incorrigibile, aceea de a fi afeimei: „De la căsătorie fusese credincios soției mele. În seara aceea, tulburat, m-am temut, ba chiar am trăit ca pe o certitudine faptul că nu va trece multă vreme și voi face și eu ca Joseph. Ca dublul meu. Apartineam, și unul și altul, rasei *necredinciosilor* (subl. m.), a curvarilor, a celor ce iubeau fără plăcere, se apropiu de femei numai pentru a-și dovedi că erau liberi, că nimeni nu va reuși să-i înlătuie. Știam de mult, fără să-mi fi mărturisit, că nimic nu poate să schimbe firea unor astfel de bărbați, până la sfârșit.”

Violeta SAVU

Ion Panait

Vântul care se uită pe geam (insomniile cu haiku-uri)

Mirajul lui *dincolo* a existat și va exista odată cu ființa noastră. Teritoriul, spațiul, enigmaticul indefinit au exercitat și vor continua să exercite o atracție cu neputință de stăvilite. Pornind de la halucinantele lansări spre alte tărâmuri și până la dementa eliberare de dominantă absolută a legilor materne și continuând celula vie primordială – îndemnul de a afla sau cel puțin a visa la *dincolo* s-a afirmat ca o parte inseparabilă a conștiinței. De aici și modalitățile de formare a expresiei literare extrem de variate în nemărginire, în construcție și înfățișare.

Una dintre modalitățile ne-o oferă Ion Panait, în recentul său volum **Vântul care se uită pe geam** (Editura „Andrew”, 2008), o strălucită metaforă a dominației naturii asupra spațiului, punctat de *incorsetări* omenești împotriva sau cu încuviințarea sa. O carte de poeme în stil japonez, trilingv, ca un manifest adresat omenirii la început de mileniu trei. În cele 127 de micropoeme sunt atacate stări ale simțirii diurne, sincope sau rătăcirii ale unor momente de răscruce, impasuri și

nedumeriri inexplicabile, bilanțuri, ca și eșecuri falimentare după parcurgeri de drumuri fruste, bucurii și deziluzii în conviețuirii sentimentale, ori neputințe a unor cauzalități stricte, hazardate sau lipsite de noimă.

Creată în literatura niponă, moda haiku solicită concentrare maximă, economie austeră de mijloace lexicale și o inegalabilă putere de sugestie prin simplitatea expresiei ca și a mesajului derulat. Numai un stăpân performant al mijloacelor poetice, dar și un profund gânditor le poate ataca și transpune literar, lucru pe care îl reușește Ion Panait, care înțelege esența haiku, și că dincolo de aceste puține cuvinte este altceva poate (uneori sigur) mai important decât simpla deslușire rebusistică. Iată câteva texte pentru a sustine afirmația noastră: *toleranta – șiragul de perle / la gâtul iubitei*. La prima lectură, o formulare fără complexitate. Iubita mai e iubită dacă toleranța îi oferă un șirag de perle? Nu cumva e gestul fatidic de despărire, de comemorare a unor înălțătoare sentimente, jurăminte, crezuri? E de înțeles că dincolo se află prăbușiri, pierzani și, de ce nu, florile de plumb ale unui deces irecuperabil. Și, în continuare: *în curând, liniștea: / caravana nebună / a resemnării* – cum și în ce fel caravana nebună? Asocierea liniștii de caravană nebună și în final de resemnare pare la prima vedere lipsită de sens, o formulare oarecare. La prima vedere. Înainte de a vorbi despre textul în întregime lui, să ne fie permis a ne referi la începutul exprimării, la acea expresie simplă dar aflată la superlativul stării simțirii omenești. *În curând, liniștea*, ar fi fost de ajuns să trezească sentimente, aspirații, așteptări, o neîntreruptă încredere în ceva bun, tătăduitor, potrivit cu aspirațiile sale. În curând va apare soarele, va ploua, va fi primăvară, sunt numai câteva noțiuni dintre cele legate de formularea amintită. Și mai ce? În curând va fi sau se va petrece **oric**. Așadar, ne-am considera naivi dacă am stăruî că numai în haiku se mijlocește trecerea dincolo. Ea apare oricărui formele generale de comunicare – scriere, vorbire, vedere și oricărui semn sau semnale de emisie directe sau indirecte, dar cea mai puternică formă aparține literaturii haiku.

Parcurgând creațiile din **Vântul care se uită pe geam** am căutat un nod, un centru, de la care sau spre care converg ideile, imaginiile, îndemnul, mesajele autorului. Nu l-am aflat. Desigur o fi existând, apreciem că nu apare la prima vedere, ni s-a părut că fiecare rând, fiecare construcție este o entitate de sine stătătoare și pe ansamblu, o suită de gânduri și stări ale unei mari simțiri și personalități creatoare. Nu mai cităm, nu mai căutăm, ar fi de-a dreptul imposibil să credem că nimeni n-ar reuși să afle ce este dincolo de granița cuvintelor și semnelor prin care Ion Panait își construiește haiku-urile sale. Oricum ar suna în diversele limbi ale lumii, un lucru este neîndoielnic. Cu o doză de umanism ar întâlni, poetul ne dezvăluie ceea ce lipsește în convențional. Așa încât haiku-urile aflate în vântul ce mângăie fața pământului și ajung la geamul poetului îl îndeamnă să impună să pornească spre sud, ori spre nord sau aiurea, pentru că lumea este o minune a creatorului și e păcat să nu ajungem la tainele ei, uneori mai extraordinare decât fețele oferite vederii zilnice.

Alexandru CUCEREANU

Dan Sandu

Herald în Talibania

Când un condeier își grijește el însuși o „antologie de autor”, așa cum o făptuiește Dan Sandu (la Editura „Aristarc”, Onești, 2007) e semn că ne aflăm în preajma unui veritabil „testament” (era să zic „limbă de

moarte”, când de fapt e „limbă de viață”...) pe care „proprietarul” îl lasă de moștenire urmașilor săi. Din titlurile de până acum (**Vămi răstignite, Albind de-atătea primăveri, Poeme la negru**), dintr-o recoltă poetică de cam patru decenii, „berbecul” (Dan e născut pe 31 martie 1954) socotea că „101 poeme” vin să-l reprezinte (să-l apere...) la judecata de apoi a poezilor, dar și a iubitorilor de poezie, și să-i rezerve un locușor cât de cât călduț în panteonul liric al graiului în care s-a rostit și Eminescu... Și, mărturisesc, „propunerea” fermecătorului „herald” nu e deloc lipsită de interes! Dar de ce *heraldul* se poziționează drept locuitor în... *Talibania*? Ce țară va fi fiind aceasta, ce pământ numit, vorba lui NICHITA, am uitat aproape cum... de ce *Talibania*?! Că n-o fi vorba de vreun transfer de identitate, și noi, amicii Sandului, n-am aflat încă?!... Din informații de largă circulație cam știm cine sunt „talibanii” și țara lor de grație alintată „Talibania”! În Talibania lui Dan Sandu se aud vorbe de șagă precum: „salut voios de șmecher”, „rădem ca proștii în țara servită pe tavă”, „mica turnătorie devine jertfă patriotică”, „la ce bun fără pâine pe masă”, „consens tovarăși, consens, iocoane pupate pe furiș”, „de foame se deghizează în profesori”, „guduratul la noi, blacheu pe limbă” etc., etc., etc. Ei bine, puzderie de trimiteri la vremuri mai de demult și mai de dincoace, când totul era, este (deh, și va fi!) un „drum mereu de mai, plin de perfide oglinzi” contra naturii! Mda...

Inzeștrăat cu un mușcător spirit de ironist, simț al umorului mai degrabă amar, Dan Sandu are voluptatea sado-masochistă de a comunica non-sensuri care vin să pună înțelegera cititorului cuminte pe moațe... Poetul este un sentimental ulcerat, neștiindu-se a face și politică dar... neavând o anume îndrăzneală de a fi mai limpede, mai tranșant în mesajele sale, îi e frică, s-ar zice, de claritate, lipsindu-i, într-un fel, „carajul opinunii”, dar... lăsând a se pricepe ce-i de priceput! Răzvrătit mocnit, rusticul Dan Sandu se legitimează în sinea sa ca un glas al pământului străbun, ca-n Octavian Goga, și cuvântă în pilde și parabole despre trista chestiune a omului de la țară, el, țăranel, sarea pământului, îndurând istoria ca pe un blestem al „mortilor noștri dragi”: „N-avem bărgăne, cărăm cruci de sânge – fiare de arat gorgane, pe poteci din lemne, cu pustiul de lacrimi ne tărâm prin semne!”

Dan Sandu resimte acut ingrata plasare a condiției de poet „într-o lume a minciunii” și, în consecință, toată această carte a lui (testamentară!) seamănă a manifest pentru sănătatea unui pământ atins de grele maladii existențiale (probabil nevindecabile). Ins în fond trist, poetul se tâlcuiește într-o păsărească pe muche de cutiț, aluziv, nelimpede (voit nelimpede!) în străvezii șarade, discurs liric fracturat, în sintagme memorabile de înțeles care mai mult cugetă decât glăsuiește... Dan Sandu se simte „exclus”, într-o societate în stare de orice netrebnicie (societatea!) încât el, poetul, ne previne, spre a nu ne fi de mirare că ei, „purfătorii de cântec”, ar putea fi autori nu doar de oarecari cărți de „versuri de plus”, dar și de „poeme perverse mafioate”, da, da, „poeme găuțite de cenzură”, „poeme ca un comerț cu îngeri”, „poeme pe credit, poeme la negru”... Dezolantă, neliniștitoare perspectivă, de unde și exclamația finală: „Trajeți obloanele, prieteni, a lor e minciuna”! A cui? Vă las să ghiciți ori să deduceți...

Calistrat COSTIN

Mihai Buznea

**Regalul
cu litere**

Au trecut câteva luni bune de când a apărut cartea ziaristului Mihai Buznea, **Regalul cu litere**. O carte interesantă, bine scrisă, utilă. Iar dacă istoricul și criticul literar Constantin Călin o consideră un „Veritabil reper al presei băcăuane” (...) și crede că el „va ilustra fără dubii o pagină singulară, importantă, în peisajul jurnalistic din această parte de țară” („Din respect față de viață” – „Ziarul de Bacău”, decembrie 2006), atunci nu încapă nici o îndoială că avem de-a face (dacă s-ar mai îndoi cineva) cu un jurnalist de clasă și cu o scriere pe măsură. Aș adăuga, după lectura ei, că vorbim acum de o scriere cu largi și deosebite ecouri.

Avem în față un autoportret inspirat al ziaristului, care ne plimbă prin anii (și nu numai ai săi) de jurnalistă – tumultoși, fascinanți, grei, dramatici, dar și plini de satisfacții. Totodată, avem în față și o interesantă descriere a unor aspecte ale societății în mijlocul căreia Mihai Buznea și-a exercitat profesiunea. Este o parte din lumea Bacăului, a orașelor și satelor sale. Putem afla „temperatura” timpului, moravuri, năravuri, contexte... Sunt descrise vremuri în care presa avea un rol cu adevărat important, un cuvânt greu de spus, cu toate vicisitudinile ce-i frânuau deschiderea și entuziasmul. (Eu iau în discuție doar perioada desfășurată de autor la ziare din Bacău, dar cartea are în vedere și o primă experiență de gazetărie moineșteană, precum și o alta de presă electronică). Este relevantă, de asemenea, dualitatea ziarului – și am în vedere faptul că existau aici, la Bacău, jurnaliști de calitate – când materialele „juste”, „pe linie”, care produceau cel puțin alergie cititorului, apăreau alături de articole, reportaje, caricaturi, note sau foiletoane atractive, cu substanță umană viabilă, percutante, cu „clenci”, care făceau ca ziarul să fie căutat, citit, apreciat. Ziarul acesta avea un tiraj mediu de 100.000-120.000 de exemplare. Zilnic! Iar cartea pe care o supun discuției acum, așa cum observă Dan Perșa, în calitate de cronicar literar, are și meritul că „judecă o epocă în propriul ei context”, adică din interiorul ei.

Cinci decenii de gazetărie nu-s de colea! Iar cartea lui Buznea, deloc monotona, colorată, caldă, cu har și miez, ne aduce în față o neconvențională istorie a presei băcăuane, fragmentară desigur, dar care relevă în prim-plan viața ziarului regional și județean, cu frământări, cu realizări autentice, dar și cu spasme politice și de conștiință, răsturnări de situații, curajul – în cele mai critice și fierbinți momente ale istoriei românești din deceniile anterioare – de a întoarce armele împotriva unui regim și a unei dictaturi, cu mari riscuri personale din partea jurnaliștilor respectivi...

Subiectiv cum sunt, vreau să subliniez un pasaj care, de ce să n-o spun, mi-amers la inimă: „Colectiv frumos (...) – notează M. B., despre cel al ziarului la care am lucrat și eu o tinerete și ceva. Puține răutăți și multă afecțiune colegială...”) Orgoliile apăreau [dar] se manifestau doar pe plan profesional: care să aducă subiectul cel mai „fierbinte”; cum să-l scrie mai atractiv. Interesați de binele celuilalt nu doar prin atitudini și declarații de complizență, ci implicându-ne afectiv și efectiv. Toate acestea ne induceau sentimentul de **fortă** (s. m.) venită din încrederea reciprocă”.

De aici, de la această **fortă** (care era nu numai un „sentiment”, ci o realitate foarte palpabilă, directă și imediată) pe care o

aveam noi ziaristi, forță venită din contextul în care trăiam, dar și pe care-l formamem, ca și din acea *solidaritate profesională* de care vorbește autorul cărții, vin eu astăzi și-mi exprim perplexitatea: a trecut destul timp de la apariția unui autentic document, pe cât cu caracter istoric, pe atât de actual. Mă refer, desigur, la cartea lui Mihai Buznea. Și asta – tocmai în zilele noastre, când ziaristi sunt atacați de către Neica Nimeni, de către hoți și impostori, de către cine vrei și nu vrei! Iar noi? Noi presăram tăcere peste un bun prilej de a ne sublinia țâra, demnitatea, superioritatea. Câtă dreptate are Constantin Călin când, în „Defaimarea ziaristilor” din admirabila sa carte recentă, intitulată **Gustul vieții**, observă că „ofensele și insultele ce li se aduc” (jurnaliștilor – n.n.) „sunt mai multe decât laudele”. Să recunoaștem, meseria noastră este parșivă, dar minunată. Ea nu e o slujbă, ci o vocație. În favoarea binelui, adevărului și cinstei. Noi, jurnaliștii, suntem uneori denumiți „câinii de pază ai democrației”. Este o formă de simpatie dură, dar adevărată și meritată. În fond, cu litera și computerul avem o putere imensă. Noi suntem „opinia publică”, ecoul ei, moderatorul ei. Lumea crede în noi, iar noi slujim dreptatea ei. Putem face multe. Putem schimba stări de lucruri! Dar trebuie să ne implicăm, vorba lui Buznea: „afectiv și efectiv”. Și nu o dată, de două sau de nouă ori, ci de un miliard de ori, cel puțin! Tăcerea ziaristilor referitoare la **Regalul cu litere** îmi sugerează o oarecare indiferență din partea unora dintre mai tinerii mei colegi de breaslă din Bacău. Poate e vorba și de un fel de uitare de sine... Să fie și aroganță?

Știu că autorul acestei cărți a dăruit fiecarei redacții de ziar băcăuan câte un exemplar. Am urmărit presa locală. Cum o fac nu de azi, ci de ieri. Nimic. Liniste. Nevăzut, necunoscut! Mucles! Noi avem lucruri mai importante de făcut! Dar măntreb dacă solidaritatea de breaslă, implicarea în unele tradiții ale locului în care trăim, simțim, sperăm nu-s cel puțin la fel de importante? Cunoașterea trecutului apropiat, învățarea lui, meditația mai atentă asupra lui, chiar și preluarea unui spirit pozitiv al clipei devenită istorie – nu ar trebui să facă parte din arsenalul nostru?!

Referindu-mă mai ales la ziaristi, la redactorii-șefi și adjuncții lor, la secretarii de redacție ai publicațiilor actuale băcăuane, doresc să-i incit. Ziarele lor trebuie să-și spună părerea! Avem în față o carte care se adresează, în egală măsură jurnaliștilor, ca și oricărui cititor. De fapt, este vorba de viață, de morală, de oameni și suflet. E drept, vorbim de o lume aproape dispărută. Se pare însă că unii privesc doar în prezent. Este cert, totuși, că unde nu-i trecut nu-i nici prezent. Și-atunci, cum să mai vorbim de viitor? Iar a nu vorbi de viitor înseamnă a nega însăși ființa unei țări. Mă îngrozesc să gândesc mai departe. Și totul pornește de la indiferență și uitare de sine. Tare aș vrea să mă înșel!

Roni CĂCIULARU

Miluță Th. Bortă

**Tragedia contemporană a României
(Eseuri de filosofie socială)**

De mult nu mi-a mai fost dat să citesc (de fapt, nici nu-mi amintesc, în acest moment, să fi citit așa ceva) o carte al cărei scop, a cărei scriitură și al cărei concept să fie în așa măsură compromise, cum este cazul lucrării lui Miluță Th. Bortă, **Tragedia contemporană a României** (Bacău,

Editura „Vicovia”, 2007). O carte gândită ca o răzbanare, dar o răzbanare ratată, nejustificată, dacă ne gândim la trecutul „glorios” al „doctorului în științe” Bortă.

Totul începe cu un elogiu adus filosofiei („în loc de introducere”), în care abundența fragmentelor din diverși filosofi încearcă o ametrie rapidă a cititorului. Colajul de citate, în care este înecată introducerea volumului de față, suferă din loc în loc de câte o ruptură, dată de intervențiile neinspirate ale autorului. Iată câteva exemple edificatoare: „Filosofia, acest strat valoric da omului echilibru, tocmai pentru că, cu toate îngrădirile realității...” (p. 11) sau „omul de știință lipsit de orizont și spirit filosofic, rămâne vrând nevrând prizonierul limitelor care i le oferă domeniul său de cercetări” (p. 13). Dincolo de inexactitatea afirmației, flagrante sunt greseliile gramaticale; se vede treaba că nu ar fi stricat și un elogiu al limbii române, cu spicuri din cărțile de gramatică. Dar ce mai putem zice de muzicalitatea și profunzimea următoarei fraze: „...se poate spune că, cu cât se adâncește specializarea, cu atât mai mult se resimte nevoia unei perspective a întregului.” (p. 14)?

După introducerea cu pricina, domnul Bortă se dezlanțează, deși mai bine nu ar fi făcut-o, pentru că, dezlănțuindu-se, se împrăstie în diatribă sterile, distrugând până și ultimul sămbure de interes pe care l-ar fi putut avea cineva față de această lucrare. De aici și până în final, totul se menține într-un atac furibund, care pleacă de la personalități istorice și regimuri de mult apuse, ajungând până la forme actuale de guvernământ și oameni ai culturii contemporane.

Așa-zisele eseuri de filosofie socială ale lui M. Th. Bortă sunt străbătute, de la un capăt la altul, de prezențe înegurate care au pustiit și continuă să pustiiască pământul. Totul este întunecat, în viziunea sa, cu excepția acestui Eldorado balcanic care a fost sistemul socialist-comunist; în rest, satyrii monarhici și capitalistele ființe-yahoo par să fi luat în copitele lor căprești toate valorile și speranțele noastre. Avem în față un discurs al cărui scop (fie el și unul al revărsărilor cu caracter strict personal) este ratat în întregime, întrucât ideile promovate aici se macină, din interior înspre exterior, până se ajunge la o banală coajă, cu pretenții de filosofie socială.

Ovidiu CAPĂȚĂ

Vasile Ghica

**Nasc și la Tecuci
oameni**

Dând curs propriei gândiri aforistice (*Ne străduim din răspuțeri să lăsăm urme eterne pe zăpada vremii*), scriitorul **Vasile Ghica** revine în atenția cititorilor, de data aceasta cu o lucrare de sinteză, consacrată oamenilor de seamă din ținutul Tecucului.

Nasc și la Tecuci oameni (Editura PIM, Iași, 2008) e, cum însuși îl definește, un „mic dicționar enciclopedic”, însumând 330 pagini dense de informații despre cei ce, de-a lungul veacurilor, au dus faima acestor meleaguri, fie că s-au ivit aici, că au fost în trecere sau că și-au găsit, ca să adaptăm o zicală a locului, Tecucul.

„Recoltând” peste 60 la sută din informații direct de la interlocutori, bibliograful tecucenilor ajunge la concluzia că într-o asemenea lucrare „nu încap exereze”, așa că nu și-a „aglomerat lucrarea cu prea multă bibliografie”, indicând la final

doar o bibliografie generală și inserând în cadrul fișelor consacrate celor peste 400 de personalități câteva referințe selective, începând cu dicționarele în care acestea au fost deja incluse și sfârșind cu publicațiile on line, semn că e racordat la noutățile din lumea virtuală.

În pofida aparent numeroaselor surse citate, volumul conține, din păcate, și destule lacune, legate mai ales de datele de naștere și de localizare, multe din semnele de întrebare folosite de autor putând fi evitate dacă acesta era ceva mai insistenț și apela nu la una, ci la mai multe baze de date. Consultând mai atent enciclopedia liberă Wikipedia, pe care o indică la bibliografia generală, ar fi aflat, de pildă, că inginerul silvic Ion Popescu-Zeletin (și nu Popescu Zeletin, cum îl transcrie!) a murit la București, pe 20 mai 1974, iar poetul Mihail Axinte s-a stins la 26 aprilie 1969. Ar mai fi aflat că autorul Ion Dichiseanu a văzut lumina zilei la Adjuș și nu în județul Vrancea, că Boziani (Bozieni) e localitate în județul Neamț și nu în Bacău ș.a.m.d. Tot în această zonă, mai firesc ar fi fost ca să se indice și actuala delimitare geografică, pentru că avem îndoile că toată lumea știe care au fost localitățile aparținătoare dispărutului județ Tecuci și cărui județ aparțin ele astăzi. Iar în această privință ni se pare chiar suspectă înregimentarea comunei băcăuane Doftneala la Tecuci, însă cum nu am avut la îndemână o hartă adecvată, îi dăm deocamdată crezare autorului.

Respectându-i opinia, constatăm că între personalitățile tecucene figurează destui băcăuani, începând cu scriitorul Sergiu Adam, care deschide, de altfel, paginile dicționarului, și sfârșind cu filozoful Ștefan Zeletin, cel ce încheie nu doar acest amplu arc peste timp, ci și cartea. Lor li se alătură scriitorii Georgeta Mircea Cancicov, Gheorghe Caragață, Vladimir Corbasca (m. 1 ianuarie 1978, la București), Ion I. Croitoru, Ioan Florea Zeletin, Nicolae Mihai, Marin Moscu, Ștefan Munteanu, I.D. Mușat, Costache Negri, Constantin Oprisan și C.D. Zeletin, artiștii plastici George Apostu, Ion Berendea, Ioan Botez, Mariana Crețu-Medeleni, Dan Mateescu, Patriciu Mateescu, Carmen Poenaru și Gheorghe Springeriu, muzicienii Eugen Bercea și Nicolae N. Brăescu, actrița Sorana Țopa, oamenii de știință Vasile Bercea, Alexandru N. Brăescu, Miltiade Filipescu, Scarlat Longhin, Vasile Pârvan, Ion Popescu Zeletin, Viorica Pușcașu, Ștefan Zeletin, cercetători și specialiști precum Octavian Buhociu, Ion Corodeanu, Ghiorgi A. Gavrilescu, Dumitru V. Marin, Ștefanache Spulber, Grigore Tabacaru, Ștefan Tomozei și Nicolae Țughel.

Aidoma lor, de spațiul țecucen și-au legat destinele personalități „de prim-rang” sau mai mărunte din București, din județele Alba, Botoșani, Brăila, Buzău, Caraș-Severin, Cluj, Constanța, Dolj, Iași, Galați, Ilfov, Maramureș, Neamț, Olt, Prahova, Suceava, Tulcea, Vaslui, Vrancea, dar și din Bulgaria, Israel, Italia, Republica Moldova sau Rusia, cărora Vasile Ghica le consenmează activitatea și opera, spre folosul celor interesați.

O carte de pionierat pentru această parte de țară, a cărei zestre merită în continuare a fi teazaurizată și explorată, pentru că așa cum e unanim cunoscut, vom rămâne în istorie doar prin valorile ivite din lujerul de crin al neamului.

Cornel GALBEN

gaură-n cer

C. D. ZELETIN

Nouă tânguire
după dativ

Acum câțiva ani, într-o *tânguire după dativ*, vorbeam de jalea subtilă care mă învăluie atunci când mă gândesc la sărăcirea mijloacelor expresive ale limbii prin folosirea tot mai rară a dativului. Vedeam în acest al treilea caz al declinării substantivelor un însemn al nobleței și o mireasmă răzbătând slăbită din vechimiile lui Ion Neculce și încă mai dinainte, filtrată prin păsla prisosirilor limbii.

La o analiză finală a impresiei, se observă că dativul posedă un discret spirit al lapidității, introducând în frază schița unei contraferi, fie și numai prin pierderea prepoziției care-l deosebeste de genitiv. Acesta din urmă sporește infinitesimal fărâmițarea limbii, neputându-se formula fără prepoziție. În rugăciunile noastre, al căror trup de umilă sonoritate s-a urzit de multă vreme, dativul restabilește demnitatea smereniei:

-Iartă-ne, Doamne, că am greșit Ție !

Prea încărcată de viața graiului, omenirea intră în crize de simplism și leapădă, unul după altul, sunetele nobleților din veac. Nu-i mai sunt de trebuință. Limba își străvede, pe semne, undeva moartea, oricât îi bate pe deasupra aripa de acvilă a exortației lui Coșbuc, întru apărarea graiului românesc de stingere ori fut: *Fie-a voastră-ntreaga țară / Și de cereți vă mai dăm, / Numai dați-ne voi graiul / Neamului...* Dar oare dacii nu-și vor fi pierdut ei limba?! Celtii, etruscii?!... Dativul ar fi un semn premonitoriu al intrării în extincție a limbii. Nu întâmplător Argezi, geniu al subconștientului, statornicea un rafinat acord între anotimpul toamnei, dativ și moarte:

Niciodată toamna nu fu mai frumoasă

Sufletului nostru bucuros de moarte...

(Niciodată toamna...)

Nădejdea salvării dativului stă, înainte de toate, în vorbirea populară, ale cărei rădăcini pătrund în adânc până la pânzele freactice ale nevoii de formulare gnomică și de exprimare frumoasă. *Sătul nu crede flămându-lui, dat dracului, stai locului etc.*, sau îndemnul lui moș Dragomir Turcu din Ulmul de Brăila către feciorii lui cărora nu le prea ierta puțină odihnă: *- Dați-i trupul muncii!*, toate reprezintă un fel de cofraje în tiparul cărora a fost turnat betonul inelabil al construcției de limbă, căreia dativul îi conferă frapantă.

Analectele academiilor socotesc dativul propriu limbilor intrate în declin, printre care se află și dulcea limbă românească. E un motiv de tânguire în plus. Contemplăm viul de azi întrezărind mortul de mâine, și-l jeluim... Deschizând din latinul *a da*, dativul se dă acum pe sine mortii, își trăiește marea lui atribuire. Într-o viață anterioară, în sanscrită, coborâse din rădăcina *da*, care însemna pur și simplu *a da*, indicativul prezent *eu dau* spunându-se *dadāmi*, leit imperativul românesc de astăzi *dă-mi...* Strămoașa limbă sanscrită, idiom pur de care Eminescu își atârna reverențele lui lexicale, se pare că a fost cea dintâi limbă intrată în declin. Nirvana spre care a evoluat acest grai ar fi azi perfectă dacă la descendenții lui, printre care și graiul nostru, dativul n-ar arăta zvăcniri premortuare, deoarece îl vedem tot mai mult substituit cu linearitatea genitivului. În 1883, an de apogeu al maturității lui lirice, Eminescu își începea și își sfârșea tulburătoarea poezie *S-a dus amorul* cu dativ de mare putere a seducției:

S-a dus amorul, un amic

Supus amândurora...

*Și poate nici că este loc
Pe-o lume de mizerii
Pentr-un atât de sfânt noroc
Străbătător durenii !*

St. O losif ne mângâia auzul cel din adânc, în unul din *Cântecetele sale*, cu un dativ serafic:

*Noapte, noapte, iar mă lași
Singur pe cărări pustii,
Părăsit aceleiași
Palide melancolii...*

La rândul lui, Ion Barbu a cedat fascinației dativului. În *Joc secund* scrie: *Cimpoiul vested luncii...* vers care, într-o redactare anterioară, era lipsit de dativ: *Cimpoiul trist în luncă.*

Nu e singurul caz din lirica noastră când, în cursul trecerii prin mai multe variante, accesul la dativ echivalează cu accesul la o treaptă superioară.

În sonetul *Piramidă*, ultima poezie a lui Radu Gyr, scrisă cu cinci zile înainte de moarte, întâlnim un surprinzător decasilab, în care dativul privește o abstracție fundamentală:

...eu dorm adânc, acestei lumi absent...

Ascultam într-o biserică din Capitală predica într-una din serile Săptămânii Mari, când, deodată, preotul a formulat spontan și inspirat un sinonim rar al lui *Siesi*. Am vibrat de bucurie, deși dativul rememora momentul tragediei supreme când, pe Golgota, stătea să se abată cutremurul și să vină ceasul tânguiriilor. Răstignit, Mântuitorul a cerut să bea. Ostașii i-au urcat pe o nuia de isop un burete îmbibat cu oțet și i l-au apropiat de buze. După ce a gustat, iisus a grăit *Luiși*:

-Isprăvit-u-s-a !

A grăit Luiși, după care, plecând capul, Și-a dat duhul.

-Luiși !

...În jalea acelei denii venea, după două mii de ani, și limba română să l se alăture, cu tânguirea satisfăcută a singularului dativ...

frunzar

Între două nunți
veșnic călător,
Dumnezeu mă strigă,
vieții-i sunt dator...
soarele mă-ngână,
verdele-i târziu,
brusc, se face seară...
de pustiu nu știu!
mi se-arată luna,
întrebarea-mi scapă,
cerul nu mă strânge...
verdele... m-așteaptă...

gustar

se răzvrătesc salcâmi
mânați de biciul toamnei
cu vara-n zaruri oarbe
pierd șansa la un nor
cuptorul rumenește
încins de ochiul verii
în spuză iarna toarce...

schimbarea-i un ... decor?

juan

răsfoiesc...
pe unele coapse
pot citi
un vers, un haiku,
pe altele... romane sau...
pe bibliotecă.

pierdut de cuvinte,
între două erate,
scriu cronici literare...

zălog

femeie cu salbă de prunci
peste săni
nu plânge...
culoarea ochilor s-o speli...
lasă-ți gândul zălog
vamă la noroc
deschide brațele larg...
larg....
a zbor și înălțare

Silvia
Miler

țiganka

e toată un zâmbet
de gânduri pierdute
pe-nțideri cuprinse
cu mintea.
la pas, evantaie
stărnesc mici volute
și florile-noată
pierdute prin cute,
culori dau năvală,
acoperă neaua,
se-ngână pe glezne,
o-ning pe tăcute
și-n sabele grele-i
străluce ei steaua.

cuvinte și maci

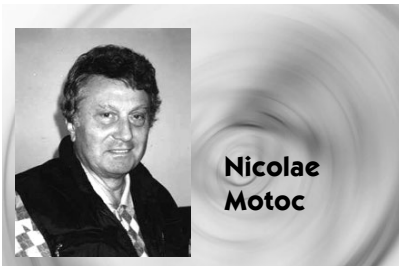
din maci
cuvinte noi îmi fac
pe șolduri
spuse să drapez...
cutele clipei
le voi prinde
în dreptul inimii
cu un poem perlat

văpaia

e vară sub tei...
iubirea se-nfruptă din maci,
mirii iertării se-nchid în
cercuri concentrice,
iar cerul...
nu mai găsește nori pentru
văpaie

• Viorica Zaharia

Nicolae
Motoc

Cruzimea-ți fulgera potecile verii

Mare implacabilă Ocrotit de lipsa ei de milă și iubire Umilit de indiferența ei la orice rugăciune Viata fără cuvinte și suava ei respirație față de care te simți solidar Pe aripi invizibile vine fericirea când nu-i decât un fior al fraternității cu tot ce e viu Să fii un stol de vrăbii în zbor e una Să topăi cu ele pe plajă în jurul unei felii de pepene e alta Intim cu ceea ce nu se va prefăce (niciodată) într-o religie

Totul în tine ar trebui să fie jale cu tunete fulgere și ploaie torențială ori de câte ori în spațiul inimii ceva se împlinște murind Te răsești și te risipești cu fiecare picătură de ploaie Atingi cu buricele degetelor ploii și tot cu ele îl săruți pe fiecare După o zi ploioasă te culci și zaci bolnav de bucuria atârșurii Trecutul tău se pierde fericit în trecutul mării. La hypogeul durabil al nopții – o plecaciune plină de tandrețe și cruzime.

Nimic nu te-a împedat să te-nstrăinezi de mândria celei care te-a purtat în păntec Și dacă ai fi drept (și ar fi posibil) ar trebui să-i ceri să-și revizuiască două din gesturile ei binevoitoare față de copilul care ai fost: Să-l lase la primii lui pași pe plajă să se ridice singur în picioare când e tăvălit de valuri Și apoi în primele lui zile de școală să renunțe să-i țină mâna pe condei pentru a-l învăța să scrie corect

Ce cauți tu nu se află nicăieri Nici în inima ta Uneori te simți ca un scotocitor prin gunoaiele urbei Agățat de-o sacosă te strecoari printre bulele strident colorate cot la cot cu ceilalți jerpelți care își vârăuiesc sacii cu sticle din plastic singura lor sursă de câștig Afinitate tu ești izvorul celei mai adânci bucurii

Mereu cu ochii la ceas se pare că poți renunța la data speranței Oaspete sau prizonier al unei lumi unde tandrețea nu are sens și cruzimea e lege Dincolo de muzica tăcută a oaselor celei care te-a născut Aici – de-a lungul falezei în trepte – te poți consola față de tot ce-ai pierdut în lumea verbului

În dragoste ești un extremist care ignoră tainele cele mai adânci ale vieții Incepi să comunicai abia din clipa când nu mai ești Sentință banală fiindcă bietele cuvinte nu mai descoperă nimic de când cruzimea îți e călăuză Monarhia ei atotștiutoare te ține departe de strălucirea pulverii emulsiune ale dimineții

Ți se restituie

Uneori taci cu Marea despre o întâmplare din pricina căreia simți că începi să orbști Întimplare Tensiunea ei Întimplare Emoția ei Nu unei întâmplări frumoase e sortit poetul Ci unei întâmplări care îl smulge către ea c-o stranie ferocitate

Pe sub înalta poartă a clipei trece un drum circular Totul se repetă! Fără nici o semnificație De aceea Istoria de care facem atâta caz în absolut nu are nici o valoare Orice istoric nu-i decât un psihopomp o călăuză în lumea umbrelor Și „pământul moral” este rotund își are antipozii săi Ca și Marea fără morală Eterna reîntoarcere? Credința în fiecare clipă liberă sau neliberă care e demnă de a se reîntoarce? Ce e poezia? dacă nu o formă a acestei reîntoarceri?

Și tu ești tu când nu mai ești tu Decât atât cât poruncește această întâmplare care te smulge către ea spre slava ei necrutătoare Tragic chipul acestei întâmplări A întâmplărilor Cînd e de privit prin lentila enormă a unei lacrimi pulsînd continuu

Cînd e ca și cum ți-ai pierde auzul și norii și continentele ți-ar curge din minți ca niște fructe triste Și chi-

pul poetului îi seamănă esențial Obraz triunghiular ciudat... figură pentru prora vapoarelor pirat

Un chip sortit să traverseze primul o întâmplare Unde ei Să schimbe în rană retina celor dimprejur Linii asimetrice îl ridică în prelungirea hazardului peste un teritoriu în mișcare Spre a justifica nestatornicia Orice rostogolire în gol a speranței

Spre a-ți face mai suportabilă captivitatea timpului Spre a te deprinde cu luciditatea și exactitatea de ghitlină verde a Mării Restituirea – o întâmplare în absența întâmplării Cînd printre ruinele sau grămezile de întuneric din interiorul tăcerii contempli cupola fragilă și albă a evenimentului

Fantoma lui Cînd se adună în grabă din detalii pentru a da un sens aventurii singurătății E un timp – care e și el o întâmplare A întâmplărilor Dar și a colorilor Și asta intrucit e legat de lumină și viteza ei magică

Cînd e văzut prin prisma unei întâmplări care îl descompune în culori mustind de semnificații Un timp al aceluși și niciodată aceleși culori ale emoției E o întâmplare care se petrece într-un spațiu al iluziei Un timp care imaginează întâmplarea El marele pictor solemn Poetul o re-imaginează Și nu știm cit adaugă și cit risipește în încercarea lui de a-i smulge cumplitul mister care provocînd cele mai stranii anamorfoze traversează lucrurile

Fără scamatoriile dopaminei

Marea se învrednicește și singură să îți sporească foamea de dragoste când încă imatur și întrîstat – fugit de-acasă – cobori de pe culmea falezei Aluneci printre tufe de scai și miera ursului și deșeurii bănuite de-o fosforescență caleidosopică Însoțit – fiecare cu grijele lui – de un maidanez ieșit teafăr dintr-o băltoacă de motorină și de un pui de pescăruș c-o aripă ruptă care calcă solemn parcă sfîdîndu-și infirmitatea

Te oprești în dreptul unei mlădite de salcâm și-o privești pismuindu-i atât de mult liniștea înrourată în care descifrezi fatalitatea și libertatea lumii încât îți dorești să-i iei locul Ceea ce într-un anumit sens se și întâmplă Dar începi să te lași răstălmăcit de întrebările unei stafii a copilăriei până nu mai știi cine ești

Ce se întâmplă cu Marea Subiect Exterior Cerescul Tălhar? Ce se întâmplă cu Marea Păndar al eu-lui tău cel mai adânc? În postul mare ca hrană îndestulătoare te poți îndopa metodic pe îndelete cu oasele și carnea putredă ale primei Marii și ale fiului ei divin trecute prin robotul de bucătărie Și să fii tot timpul în extaz Înnebunit de mireasma lor pură de scărna lor melancolică ca și cum ai fi tocat și mâncat o căpiță din ghiocei Pentru necredința ta una dintre pedepse ar putea fi să-ți sapei ca un vierme o galerie într-un măr de aur (dintre cele culese de Făt Frumos în basmele copilăriei) unde să-ți ridici casa din propria-ți scărna și să fii fericit

Aici unde începe o lume a uimirii dincolo de orice dorință (Poți defini și altfel poezia?) Incapabil să-ți refuzi iluzia unei intimități absolute cu ființele și lucrurile dezarticulate ale falezei Unde respiri printre vrejuri de plesnitoare cu țepoase atingeri și grimase de claum Sur hototele de răs înzăpezitoare ale salcămilor înfloriți Și desigur abțiguit de alcoolul orgoliului unei tinereti la care abia dacă speră să ajungi

Cobori cele trei trepte ale falezei și traversezi plaja Aici unde valurile îmbrățișează legănate de baloane de păpădie și de aripi de fluturi smălțuite cu mici capete de mort Unde în singurătatea lui imaginară nisipul se bălbaie turuind cu brizele sărate despre ticăloșia binelui și sărutările unui neant norocos Deși rămâne complice și c-un început de cărare șerpuind printre trupuri goale de adolescent

Incapabil să-i refuzi mării dresura telepatică Și nici visul ușurinta de a pluti în larg cu genunchii la gură cu savantele lui poticneli dincolo de puterea răului incoruptibil Dincolo de balize și evantaiul unor viraje razante cu valurile

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

Distracție

E sezonul distracției, se vede la toate televiziunile. Peste tot află despre cum se bronzază lumea la mare, cum filmează entuziasmați unii peisajele montane, cum pleacă alții în străinătate, unde sunt condiții mai bune, unde nu te deranjează mizeria de pe plajă și prețurile exagerate din Poiana Brașov. Află cât costă berea pe plajă și ciorba la terase pentru omul de rând, cât costă să dormi într-un hotel de lux, cât costă să te plimbi cu elicopterul pe deasupra litoralului, ba chiar și vremea este prezentată astfel încât să îți poți planifica odihna cât mai adecvat.

În fața unor astfel de avalanșe de știri estivale ușoare și dulci ca scurtele sintetice, singurul care mă ajută să ies din încurcătură este Walt Whitman, pentru că îmi oferă un fel generos și optimist de a cuprinde toate imaginile astea, toți oamenii aceștia care, într-un cuvânt, se simt bine sau, mă rog, așa pare... Ei mă fac să mă gândesc la o noțiune căreia nu am reușit încă să-i definesc sensul: distracția.

Distracția se traduce, în engleză, în primul rând prin „fun”, în partea ei cea mai frivolă și mai superficială. Mai este, apoi, „entertainment”, care ar fi mai mult legat de ideea de divertisment, de ceva pregătit anume, în mod cât mai profesionist, pentru a amuza publicul. Desigur, veselia, plăcerea, răsul, amuzamentul, petrecerea sunt enumerate în dicționarul Webster's ca fiind legate de ideea de distracție. În mod interesant, bucuria nu face parte din listă, și nici fericirea. Nu că s-ar exclude reciproc, dar sugestia este că distracția s-ar lega doar de latura neserioasă și neesențială a vieții.

Unii ar zice că fără ea nu mai putem lupta cu stresul, ca și cum avem nevoie din când în când, eventual cât mai des, să ne dăm jos hainele de oameni serioși și să ne permitem luxul de a ne lăsa inconștienți în voia plăcerii, cu scuză indiscutabilă că altfel nu dăm randament. Aud de multe ori români povestind despre bețiile crâncene din week-end sau de la sfârșitul zilei ale funcționarilor clasei de mijloc din țările civilizate și mă bate gândul că distracția a început să ne streseze la fel de mult ca toate celelalte. Am avea nevoie de odihnă, de răgaz pentru a ne pune în ordine gândurile, de aer curat, de căldură sufletească, de umor de calitate.

Pe mine mă tonifică, spre exemplu, să mă uit la savuroșii și regretații Walter Matthau și Jack Lemmon, fără să simt, la sfârșit, cu lehamite, că mi-am pierdut timpul aiurea. Dincolo de toate laudele care le-au fost aduse, este ceva care cred că explică succesul lor la public, ceva ce am înțeles studiindu-l mai ales pe Matthau. Ei știu, mai presus de orice, să se joace, dar nu să se joace ca niște adulți, forțat, scâlâmbăiat, ci ca niște copii, cu toată seriozitatea și tot cu interesul caracteristic. Marii comedieni sunt, de fapt, niște copii incorrigibili. Adulții dinăuntrul lor nu se ivesc decât atunci când e nevoie de conștiință pentru a rămâne înăuntrul răsului benign, pentru a nu trece granița dinspre farsă spre ticăloșie.

Walter Matthau mă face să râd la orice oră și în orice poziție, lucru care mi se întâmplă rar când vine vorba de comedii. Mă face să râd pentru că el însuși se simte bine în rolul asumat, pentru că se joacă jucându-și rolul, profită la maximum de tandemurile cu ceilalți, pe care le valorifică strălucit. Se confundă cu totul în situația personajului, astfel încât, atunci când îl auzi plângându-se vecinului de copilașul pus pe șotii al acestuia, îți aduci aminte brusc de vecinul morocânos ce te pâra părinților când îți era lumea mai dragă. Il crezi când, pensionar fiind, spune că a fost poștaş sau deparator tv, îl crezi când îl necăjește pe Jack Lemmon, nu pentru că face asta de dragul comediei, ci pur și simplu pentru că îi place la nebunie. Și îl crezi și atunci când, forțat de scenariu să devină serios pentru căva timp, are chiar muștrări de conștiință și gesturi de o caldă umanitate. Este, într-un cuvânt, adevărat – *the real thing*, cum ar zice americanii.

Să-l numesc distractiv pe Walter Matthau? E distractiv să te uiți la un film care, făcându-te să râzi din inimă, nu te lasă apoi cu un gust searbăd, ci îți dă sentimentul că ești înconjurat de o umanitate iubitoare? Sau e distractiv doar să mănânci înghețată și să bei bere? Se definește distracția doar prin plăcere fizică sau și prin plăcerea spirituală? E distractiv să te plimbi în tăcere pe o potecă de munte? E distractiv să citești Edgar Allan Poe? E distractiv să citești *Hamlet*? E distractiv să ascuți Beethoven? E distractiv să te joci? Sau este distracția doar o distragere de la lucrurile cu adevărat importante? Nu găsec răspunsul și numai bătrânul Walt e de vină...

Capitolul zece

A urmat o perioadă de vis, petrecută cu Alex și Karin. Au fost la mare, la munte, apoi din nou la S. S-au simțit ca în luna de miere. Alex era foarte atent cu ea. O răsfăta ca atunci când s-au cunoscut. Dansau, se plimbau, glumeau. Totul părea minunat. Dar acest fel de a rezolva problema nu era decât un foc de paie. O amăgire. Și o simțeau amândoi. Tensiunea nu a dispărut nici un moment. Plutea în aer un dezastru. Nici unul nu ar fi putut explica despre ce nenorocire era vorba, dar o simțeau acut cu toată ființa lor.

Au revenit acasă înaintea stagiunii. Macrina nu mai vorbea despre povestea cu Ștefan. El îi scria și îi telefona, așteptând o decizie. Mai avea o lună și venea definitiv acasă. Când a aflat asta, Macrina a intrat în panică.

Într-un astfel de moment, Alex a propus să lase copilul cu mama ei și să plece doar ei doi unde vrea ea.

Macrina avea nevoie de o perioadă de relaxare. A fost de acord, dar alegerea locului a lăsat-o în seama lui.

„Mergem unde vrei tu. Uite, Alex, nici nu vreau să-mi spun unde plecăm. Am să văd acolo, pe loc.”

„Așa o să facem.”

Doamna Ioanida a venit la S. iar Karin s-a bucurat că rămân amândouă, și mai ales că urma să vină și Luchi la ele sâmbăta și duminica.

Era deja octombrie. Afară era cald, nu ploua, nu bătea vântul.

Culorile toamnei o fermecau pe Macrina peste tot pe unde treceau. Alex hotărâse să o ducă la mare. Știa că aici se poate reculege, doar aici Macrina își poate reveni, sau în orice caz va lua hotărârea finală. O iubea, suferea pentru chinul ei. Vroia să steargă din mintea ei ideea vinovăției, pentru că se simțea vinovată. Vinovată față de el, vinovată față de ea însăși, vinovată față de iubirea lor care dura de o viață.

Au ajuns pe seară. Alex vorbea deja la hotel și rezervase o cameră cu vedere la mare. Când au intrat în cameră, au găsit o mulțime de flori, peste tot, comandate de Alex, care știa că va găsi în frigider și șampanie. A deschis șampania și au ciocnit. În aceeași clipă a bătut la ușa chelnerului care aducea un tort cu multă frișcă și cafea. Alături de ele, alte flori.

Au băut, au ieșit pe balcon să bea cafelele și au stat unul în brațele celuilalt ore întregi, fără să vorbească.

Dimineața l-a găsit tot acolo, tăcuti, dar mai puțin triști. Acea comuniune sinceră, pomită din suflet, i-a făcut să își dea seama cât de dor le-a fost unul de altul.

Se făcuse frig. Soarele mai avea de așteptat până să iasă din mare. Alex a intrat în cameră cu Macrina în brațe. S-au culcat unul lângă altul tot fără nici un cuvânt.

Macrina s-a lăsat de Alex cu tot trupul. Îl strângea cu amândouă mâinile și plângea. El a cuprins-o la rândul său și a lăsat-o să plângă, să se usureze. Nici nu și-au dat seama când tandrețea aceea ciudată a devenit dragoste. S-au iubit cu disperare. Plângeau amândoi și se iubeau.

După acele ore de sublim, au avut puterea să stea de vorbă. A vorbit Macrina.

„Niciodată nu voi pleca de lângă tine. Nu pot. Chiar dacă mă gonești, eu nu te pot părăsi. Alex, tu ai fost totdeauna sensul vieții mele. Nimeni și nimic pe lumea asta nu te poate da la o parte. Poti să mă ierți?”

„Nu e nimic de iertat. Aici nu există vină. Așa a trebuit să fie. Poate că așa ne-am dat seama ce facem, sau ce nu trebuie să facem. Singurul lucru care contează, este că eu nu ne-am pierdut iubirea. Și dacă nu am pierdut-o acum, nici nu o mai putem pierde vreodată.”

Apoi a fost liniște și multă dragoste. Nu au mai deschis niciodată acest subiect.

După două zile au fost chemați de urgență acasă. Mama Macrinei intrase subit în comă. Era la spital.

Când au ajuns ei, nu mai era nimic de făcut.

Mihaela DORDEA

Câtă iubire

• fragment din romanul „Câtă iubire”, care a obținut Premiul I la Festivalul de proză „Liviu Rebreanu” 2007 – secțiunea proză – manuscris

Macrina a făcut un șoc. Nu se putea împăca cu gândul că mama ei nu mai era. Lui Alex i-a fost foarte greu o lungă perioadă, până ce ea a ieșit din depresie.

Se liniștise când a venit Ștefan. Nu mai trebuia să-i spună nimic în ceea ce privea relația lor. Înțelesese când văzuse felul în care se priveau Alex cu Macrina. Au rămas buni prieteni fără ca Alex să îi reproșeze ceva vreodată. Karin îl iubea pe Ștefan și dragostea copilului era de ajuns pentru prietenia lor, fără resentimente.

Aida a fost alături de Macrina toată această perioadă grea pentru ea, așa cum era, de altfel, de când s-au împrietenit.

Lucra din nou și începuse să-i revină interesul pentru editură și mai ales pentru scris.

I-au mai apărut două cărți, au mai făcut o revistă, au mărit spațiul cafenelei, pentru că zilnic era arhiplină. Acum deschisese și o bibliotecă, pe lângă librărie, de unde cititorii puteau lua cărți fie pentru a le citi acasă, fie la sala de lectură pe care o adăugaseră cafenelei.

Cât lucra tot acolo își revenise și psihic și financiar.

Cu Alex era minunat. Nu se despărteau niciodată, nici la teatru, nici la S., nici măcar o zi.

Se apropia aniversarea Macrinei. Împlinea cincizeci de ani. Alex pregătise o mulțime de surprize pentru acest jubileu. Macrina ar fi vrut să treacă peste acest eveniment ca și cum nu ar fi existat. În orice caz, ea nu participa în nici un fel.

Era tot mai des băntuită de gândul că odată cu împlinirea acestei vârste, va veni și sfârșitul.

Nu știa ce fel de sfârșit. Poate sfârșitul unei tinereti pe care ea o simțea în toată ființa ei, o respira, o trăia din tot sufletul. Sau doar se agăța de imaginea din oglindă, despre care credea uneori, că e o mare păcăleală. Și totuși, se temea că va pierde curând tot ceea ce menține această stare de tinerete, că cineva, sau ceva va interveni și o va readuce cu picioarele pe pământ, așa cum i se cerea mereu, dar ea nu vroia.

Nu putea să trăiască astfel. Ea, doar cu visele ei rezista, doar cu lumea aceea ideală pe care și-o făurise, nu numai pentru ea, ci pentru toți oamenii, ca toți să se bucure de ei înșiși, pentru că de aceea i-a lăsat Dumnezeu pe pământ... Nu va renunța de bunăvoie la ceea ce are acum. Dar știe ea că oamenii sunt răi, și nu o vor lăsa... Iar ea îi iubește atât de mult...

Niciodată nu va fi de acord cu acea auto-mulțumire de sine pe care o practică majoritatea oamenilor când ajung la o anumită vârstă. Acea liniște și împăcare cu soarta... Nu, ea nu va fi așa niciodată. Mai bine să nu mai fie deloc!

Uite, mama ei... A pierit atât de repede, fără să aibă satisfacția de a se bucura de frumusețea pe care i-a dat-o Dumnezeu. A trăit de la treizeci și cinci de ani ca o femeie bătrână. Era atât de frumoasă. Iar ea creștea copiii și se întâlnea cu câteva prietene, în timp ce bărbaiții se topeau doar privind-o. Și nu credea Macrina, că mama era mulțumită cu viața asta searbădă, că nu

și-ar fi dorit să fie altfel. Sigur că ar fi vrut altceva, dar trebuia să se supună judecății publice... Care judecată? A cui judecată? După care legi? De ce își arogă unii condiția de justițiar, atunci când poate ei sunt cei care ar trebui judecați și pedepsiți, nu pentru că ar fi comis vreă infracțiune citată de codul penal, ci pentru că au încălcat cea mai extraordinară lege, cea a dreptății omenești.

De ce, dacă nu faci rău nimănui, trebuie să îți faci rău ție însăși, doar ca să fii, chipurile în rândul lumii? Nu există un astfel de cod, și dacă ar exista nu ar fi moral...

Cum să mai fie o femeie agreabilă, dacă nu se îmbracă așa cum îi stă bine și cu ce îi place, dacă trebuie să-și pună cenușă în cap și să anune astfel, în piața publică: Oameni buni, nu-mi mai dați atenție. Eu nu mai sunt femeie, eu am îmbătrânit, așa scrie în actul meu de identitate. Care identitate? Ce a pe care ți-o dau alții, nu cea adevărată!

Era revoltată Macrina și supărată. Se uita pe stradă la femei cărora, dacă nu ar fi fost incluse în programul „atenție la gura lumii!” nu le puteai citi vârsta reală. Nici așa nu puteai, pentru că arătau dezamăgite, obosite... Era atât de evidentă tristetea, frustrarea din sufletele lor... Dar se arătau mulțumite, cu câte un cretin umflat alături de ele, pentru care au pus zeci de kilograme de resemnare și de slănină pe fese și pe șolduri, că oricum nu mai contează, și cu care trăiau doar ele știau cum, numai ca să fie „în rândul lumii!”

Macrina nu voia să ajungă așa... Știa, simțea că ei nu i se va întâmpla asta!

Capitolul unsprezece

Dimineața aniversării era rece. Noaptea fusese ger. Acum ninge. Macrina s-a trezit devreme. Avuse coșmaruri toată noaptea. Se visase pe niște drumuri pe care nu le cunoștea, drumuri de țară, pustii și pline de noroi. Era întuneric și frig. Îl căuta pe Alex și tocmai când credea că l-a găsit, dispărea din nou, iar ea se temea, singură, pe coacurii aceia... La un moment dat a apărut mama ei. I-a întins mâna și a reușit să treacă pe o potecă uscată. Dar mama a plecat și ea a rămas din nou singură...

Se simțea obosită, dar surprinzător, nu și tristă. Avea un sentiment de satietate, ca atunci când se întâmplă ceva special, frumos, așteptat, așa ca o mare realizare.

S-a îmbrăcat în liniște, s-a fardat, s-a pregătit apoi de plecare.

L-a lăsat pe Alex să doarmă. A intrat la fetiță în dormitor și a sărutat-o fără să o trezească. A revenit la Alex și l-a sărutat și pe el.

A plecat la florărie și a cumpărat un buchet mare de liliac. A mai luat și o mulțime de lumânări albe și colorate. Le-a pus pe bancheta din spate a mașinii și a demarat. Se ducea la mormântul mamei ei. Era prima aniversare fără ea. Nu, nu era tristă.

Ajunse la cimitir când abia se luminase de ziua... În afară de paznic și de o femeie zgrăbită care avea grijă de morminte, nu

mai era nimeni pe acolo. Era mulțumită. La mama ei era atâta liniște. Îmbracă mormântul în crengi de liliac. Aprinse toate lumânările și se așeză pe marginea unui garduleț cu o țigară aprinsă.

A stat acolo până a fumat și ultima țigară din pachet. Abia atunci s-a ridicat și a plecat uitându-se înapoi la lumânările care încă mai ardeau printre florile de liliac.

A ieșit din cimitir și a intrat la o cofetărie apropiată ca să bea o cafea. A plecat și de aici tot fără țel, lăsând cafeaua neatinsă. S-a urcat în mașină și a pornit cu viteză. Unde? Înainte!

Impactul a fost extraordinar de puternic. Autotrenul avea partea din față de nerecunoscut. A venit ambulanța și a luat-o pe Macrina la spital. Încă mai răsufla.

Timp de trei zile și două nopți părea o statuie.

Alex nu s-a mișcat de lângă ea. O ținea de mână și îi vorbea tot timpul. Ștefan stătea pe culoar, și nu intra decât rareori, dacă i se părea că aude zgomot. Fuma în neștire, obsedat de o singură întrebare: „Oare a fost accident, sau propria ei voință?”

Cum vedea un medic, se repezea efectiv la el, dar răspunsul la întrebările lui, era invariabil același: „Numai Dumnezeu mai poate face o minune.”

Într-una din zile a plecat fără să spună nimănui unde se duce. A fost la locul accidentului. A rămas îngrozit de ceea ce a văzut. Mașina Macrinei era încă acolo, ceea ce mai rămăsese din ea...

A stat de vorbă cu vânzătoarea de la chioșcul de peste drum, care văzuse totul. Ea i-a povestit cum Macrina a ieșit de la cofetărie, a traversat chiar la butucul ei și a cumpărat un pachet de țigări. Și-a aprins una chiar atunci și a stat pe trotuar până a fumat-o. Apoi a traversat și s-a urcat în mașină. Nu a pornit imediat, a mai stat o vreme cu capul pe volan, după care și-a făcut cruce și a demarat în trombă. Aproape instantaneu s-a auzit izbitorul... Când au ajuns primii trecători la mașină, ea era cu capul întors, cu fața sprijinită pe spătarul banchetei și cu mâinile desfăcute lateral, ca și cum ar fi vrut să zboare! Zâmbea...

Ștefan tot nu putea să înțeleagă ce s-a întâmplat. Din ceea ce îi povestise fata de la magazin, trăsese o singură concluzie. A făcut totul deliberat. Ca dovadă, și-a ferit fața, să nu-i fie zdrobotită ca a fost a Leliei... Și totuși, nu putea, nu voia să creadă că Macrina a făcut așa ceva...

S-a întors la spital devestat.

Abia în noaptea a treia Macrina a încercat să se miște. Gemea și mișca pleoapele. Alex a tăcut brusc. Macrina vorbea, cu vocea ei de totdeauna.

„Ah, unde ești? De ce pleci? - se auzea din ce în ce mai clar vocea Macrinei. Ha, ha, ha! Uite că zboară! Aaaa; a plecat. Mami, hai mai stai. Unde e Alex? I-am spus să stea aici!”

„Aici sunt, iubita mea, cu tine.. răspune Alex, cu ochii în lacrimi. Aici am fost tot timpul...”

„De ce nu vine Alex? - continuă ea fără să pară ca a auzit ceva. Alex, iubirea mea, vino! Aaaa, uite-l că vine. De ce nu-l lăsați să meargă cu mine? Alex, hai să mergem. Du-mă la S. Aici nu-mi place! E frig! Karin, ce nume frumos... Dacă voi avea o fetiță așa o să-i pun numele... Alex, mi-e frică... Oamenii ăia nu o lasă pe mama să stea cu mine. Spune-le tu...”

Mami, mămica mea... Vezi? Dacă i-a gonit Alex au plecat! Mama, nu pleca stai că merg și eu cu tine, dar să vină Alex... Alex, ia-mă în brațe acum, strânge-mă tare... E bine așa... Câtă iubire, Alex, nu-i așa? Al...”

Nu a mai reușit să termine cuvântul. S-a stins în brațele lui Alex.

Ștefan stătea afară întrebându-se cu voce tare: „A fost cu adevărat accident, sau s-a sinucis?!”

Domnul Academician **Basarab Nicolescu** este fizician, filosof și scriitor român de cetățenie franceză și română. Dar aceasta apare doar la o primă definire a ceea ce reprezintă Domnia Sa cu adevărat, deoarece o cercetare asupra parcursului intelectual și civic al savantului **Basarab Nicolescu** ne confirmă faptul că el este, deopotrivă, un (in-)disciplinat, un transdisciplinar, un european autentic și un adevărat cetățean al lumii. Voi menționa, pe parcursul acestui Laudatio, câteva dintre realizările de certă anvergură mondială care atestă obiectiv toate meritele pe care i le pun în dreptul numelui său. Pentru început însă, mă simt dator să motivez calificativul de (in-)disciplinat. Cele trei discipline amintite la început, una din sfera științei (fizica), una din domeniul filosofiei (epistemologie) și una din domeniul artei literare (critică și istorie literară) fac din Domnul **Basarab Nicolescu** un (in-)disciplinat sui generis, adică unul care este, simultan și continuu, atât în interiorul disciplinelor, cât și în afara lor. Adică este și în discipline, și între discipline și deasupra acestora. Cu alte cuvinte, domnia sa este transdisciplinar în domeniul cunoașterii și transnațional sub raportul apartenenței deopotrivă la valorile românești, franceze, europene și universale. Dar chiar elevul **Nicolescu** nu a fost doar (in-)disciplinat, ci și unul multi-disciplinat: a fost olimpic internațional la matematică (Medalie de aur, Brașov, 1959) și, în anii din urmă, organizator al mai multor congrese pe tema integrării religiei, științei, filosofiei și artei.

Domnul **Basarab Nicolescu** este parizian și clujean, dar noi ne bucurăm să-l considerăm ca fiind acasă și aici la Bacău, la universitatea cu nume de mare poet și cu profil preponderent economic. De altfel, dimensiunea globală a preocupărilor sale îl fac să se simtă familiar și local(nic) în aproape orice punct al Planetei, dar și în multiple aspecte ale cunoașterii. Granițele dintre științe dispar cu aceeași viteză cu care dispar granițele politice și culturale, iar domnia sa face, într-adevăr, mari „pași peste granițe”, ca să-l citez pe marele fizician Werner Heisenberg. Mă grăbesc să adaug că profesorul **Basarab Nicolescu** a absolvit (în anul 1964) și a debutat, în același an, ca asistent la Facultatea de Fizică a Universității din București, dar una dintre contribuțiile sale în fizica interacțiilor tari – conceptul de Odderon – a avut loc în SUA unde a lucrat ca cercetător invitat la Lawrence Berkeley Laboratory și Brown University. Prin aceasta, Domnia Sa s-a alăturat șirului de intelectuali români care s-au împlinit științific pe tărâmul acestui alter ego al Europei Unite pe care noi îl numim, neoficial, Statele Unite. Voi aminti, din acest șir, numele a doar doi economiști români de cetățenie americană și de faimă mondială și care meritau, fiecare în parte, câte un Premiu Nobel: **Nicholas Georgescu-Roegen** și **Anghel Rugină**. Evident, dacă s-ar institui un Premiu Nobel pentru transdisciplinaritate, și dacă acesta nu s-ar acorda doar unor discipline mai mult sau mai puțin generatoare de cunoaștere, cu siguranță că numele de **Basarab Nicolescu** s-ar afla printre primii nominalizați și laureați. O problemă care ne preocupă însă pe mulți români este faptul că marile talente ale României se pot împlini vocational doar pe alte meleaguri. De ce oare?

După Iași (2000) și Cluj (mai 2008), este rândul Bacăului să-l onoreze cu titlul de Doctor Honoris Causa pe distinsul om de litere și de cifre, autor de exactități și de aproximații, enunțator de generalități filosofice și descoperitor de nebănuite legi subcuantice care este **Basarab Nicolescu**. Departe de mine de a risca o apreciere excesivă (cum că politica se face la București iar cultura s-ar face doar în

Laudatio Profesoare Basarab Nicolescu

provincie în general și în Moldova în special), dar triada Iași – Cluj – Bacău – pare a sugera ceva în acest sens. Cele trei municipii reprezintă trei centre universitare novatoare și respectuoase față de (i)novatori, și care i-au acordat titlul de Doctor Honoris Causa pionierului întru integrarea cunoașterii, domnului **Basarab Nicolescu**. Bacăul se revendică a fi un pol de transdisciplinaritate în România și în Europa, iar acordarea înaltului titlu de Doctor Honoris Causa al Universității George Bacovia Domnului profesor **Basarab Nicolescu** vrea să marcheze o legătură între cercetătorii bacovieni și colegii lor transdisciplinari din lumea largă. Ca să fie cât se poate de clar, noi omagiem acum un „aventurier” în, între și dincolo de zonele cucerite de fostele „științe”, adică un fondator și un promotor asiduul al transdisciplinarității. **Michel Camus** afirma, nu demult, că „transdisciplinaritatea va fi marea cotitură a secolului XXI”. Dacă noi, profesori și cercetători de la Bacovia, nu am avea aceeași credință, atunci am fi avut doar un motiv în minus să-l omagiem astăzi pe transdisciplinarul **Basarab Nicolescu**.

Un coleg al nostru de la Iași, rectorul actual al UMF, repeta mereu că autodidacticismul este strict apanajul genilor. Sunt de acord cu această remarcă, însă cu nuanța că doar autodidacticismul de excelență este cu adevărat apanajul genilor, iar cercetătorul român, aici de față, născut la 25 martie 1942 în Ploiești lui Caragiale, probează, de o manieră accelerată, că face cercetare de excelență de valoare planetară în varii domenii și mult dincolo de acestea. De aceea, nu mă sfiesc și vă sugerez și Dumneavoastră să faceți la fel, stimați invitați și participanți la acest eveniment solemn – să mă adresez distinșului nostru oaspete cu apelativul *Excelență!*

Parcursul intelectual-științific și cel civic al savantului pe care îl onorăm astăzi au intersecții și intercondiționări inevitabile. În mintea și memoria generației mele, mai 1968 este luna și anul care a marcat istoria educației europene, în sensul unei reformări radicale a acesteia, iar Parisul este centrul de greutate al mișcărilor studențești revendicative. Exact acesta este și anul în care Guvernul Republicii Franceze oferă o bursă asistentului universitar **Basarab Nicolescu**, devenit apoi cercetător la Universitatea Paris 6. În 1970 este deja acceptat ca fizician teoretician la renumitul Centru National pentru Cercetare Științifică, dedicându-se studiilor energilor înalte și fizicii nucleare. Devine doctor în științe la Paris, cu 36 de ani în urmă, lansându-se în cercetări de anvergură în SUA, Regatul Unit și, desigur, în Franța. Rezultatele publicității de cercetare sunt găzduite de prestigioase reviste.

În anul 1987 – cu un an înaintea înființării, în SUA, a International Society for

Intercommunication of New Ideas (ISINI) de către savantul român de cetățenie americană, Anghel Rugină – profesorul și cercetătorul **Basarab Nicolescu** fondează și conduce Centrul Internațional de Cercetări și Studii Transdisciplinare (CIRET) cu sediul la Paris. Centrul are actualmente peste 150 de cercetători transdisciplinari din 30 de țări ale lumii. România este reprezentată în CIRET de cercetători din București, Cluj, Iași și Bacău, fapt care ne permite să le sugerăm colegilor bucureșteni să recunoască mai mult, instituțional și individual, pe acela pe care l-au avut student în deceniul șapte al secolului trecut.

La doar patru ani de la fundarea CIRET – ului, **Basarab Nicolescu** devine cofondator (împreună cu Rene Berger) al Grupului pentru Reflecții Transdisciplinare.

Primul Congres Mondial al Transdisciplinarității (Arrabida, Portugalia, 1994) are loc la inițiativa și cu efortul organizatoric al lui **Basarab Nicolescu**, ajutat de Lima de Freitas și Edgar Morin, cei trei redactând Carta Transdisciplinarității, aprobată de Congresul de la Arrabida. Portugalia și Brazilia devin, alături de Franța, vârfuri de lance în promovarea transdisciplinarității. Se vor alătura curentului universității și centre de cercetare din Africa de Sud, Germania, Elveția, Statele Unite, România.

Voi aminti, succint și selectiv, etape în devenirea continuă a transdisciplinarului însetat de cunoaștere și de diseminarea acesteia în lume.

- 1986 – Medalia de argint a Academiei Franceze pentru cartea *Nous, la particule et le monde*;

- 1992 – participă, în calitate de expert extern, alături de Papa Ioan Paul al II-lea la ședința de închidere a Procesului Galileo Galilei

- 1992 – Premiul Benjamin Franklin pentru cea mai bună carte de istoria științei – SUA, pentru cartea *Science, Meaning and Evolution – The Cosmology of Jakob Boehme*;

- 1993 – primește Premiul Uniunii Sritorilor din România, pentru aceeași carte în traducere în limba română;

- Conduce colecția „Transdisciplinaritate” a editurii Rocher din Monaco (1996), colecția „Români din Paris” a editurii Oxus din Paris (2003) și colecția „Știință și Religie” de la Editura Curtea Veche din București (2006).

- În perioada 1995 – 1997 inițiază și conduce proiectul CIRET – UNESCO cu tema „Evoluția transdisciplinară a universităților”, proiect demn de aplicat în țările care vor să ardă etape și să fie în fruntea cunoașterii, factor decisiv de creștere economică.

- 1992 – 1996 este profesor la Școala Superioară de Studii Politice RANDA din Barcelona

- 1998 – este membru al Consiliului Academic Internațional pentru Gândire Complexă, Universitatea Salvador, Buenos Aires, Argentina

- 2000 – 2002 – activează ca membru al Grupului de lucru „Implicațiile filosofice ale științei contemporane” în cadrul Academiei de Științe Morale și Politice din Franța.

- 2001 – este ales Membru de Onoare al Academiei Române;

- 2007 – într-o ceremonie care a avut loc la Atena în prezența Președintelui Republicii Elene și a numeroaselor alte personalități din lumea politică, culturală și academică, a primit distincția acordată de „Inter-Balkan Cultural Association - Riga's Charta” personalităților din diasporă a căror activitate constituie un simbol al punților între țările balcanice.

În ultimii ani, Prof. **Basarab Nicolescu** este tot mai des prezent în țară, implicându-se activ în viața științifică și culturală la nivel național, dar fiind și tot mai des omagiat și recunoscut:

- 2004 - primește Marele Premiu *Opera Omnia* al Festivalului Internațional Lucian Blaga, Paris/Cluj-Napoca; este cooptat membru fondator al Societății Internaționale pentru Știință și Religie și membru al Comitetului Director al Fundației Naționale pentru Știință și Artă.

- 2006 – primește Premiul *Opera Omnia* al Festivalului Internațional Nichita Stănescu, Ploiești, România. Este numit Profesor la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj, Facultatea de Studii Europene

- 2007 – inițiază, în calitate de conducător de doctorat în filosofie, la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca, Școala doctorală de filosofie pe opțiunea „transdisciplinaritate”;

- mai 2008 – primește Premiul de Excelență al revistei „Convorbiri literare”, Iași;

- 14 iunie 2008 – este președintele juriului pentru decernarea premiului național de istorie și critică literară Petru Creția de la Ipoștești

Seria recunoașterilor administrative naționale, regionale și locale începe odată cu anul 2000, când este decorat de președintele Emil Constantinescu cu Ordinul Național „Serviciu credincios” în grad de Mare Ofițer. Urmează apoi acordarea titlului de Cetățean de Onoare al orașului Ploiești (2004), al municipiului Iași (2006) și al municipiului Cluj-Napoca (aprilie 2007); Se impune, credem, acordarea titlului de cetățean de onoare și al municipiului Bacău, în perfectă consonanță cu seria de recunoașteri academice în centrele universitare Iași și Cluj Napoca.

Senatul Universității George Bacovia din Bacău a decis acordarea titlului onorific de Doctor Honoris Causa academicianului profesor **Basarab Nicolescu** și ca o expresie a dorinței noastre de a colabora, de a beneficia de sfaturile competente ale Domniei sale în planul cercetărilor transdisciplinare, de a avea mereu, lângă noi un model de *uomo universalis* demn de urmat.

În numele Senatului Universității George Bacovia, dar și al tuturor membrilor corpului academic, vă doresc, **Excelență**, sincere urări de longevitate plăcută, de existență fructuoasă și frumoasă, de continuitate și sporită recunoaștere în patriile dumneavoastră și pe întreaga planetă. La mulți ani! Vivas, crescas, floreas excellentissime profesor **Basarab Nicolescu**.

Prof univ Liviu DRUGUȘ,
Cancelar al Universității George Bacovia
Bacău, 17 iunie 2008

- Domnule academician Basarab Nicolescu, mă bucur că putem dezvolta acest dialog, pentru cea mai cunoscută revistă de cultură băcăuană. Vă propun să pornim de la literatură, dar cu gândul că trebuie să ajungem la știință, filosofie și transdisciplinaritate. Așadar, pentru început, vă rog să sintetizați impresiile cu care veniți de la Ipotești.

- Da. Ipoteștiul este un loc magic, pe care îl iubesc mult și unde mă simt foarte bine. A trebuit să merg la Ipotești întrucât sunt președintele juriului la concursul anual pentru câștigarea Premiului Național de Istorie și Critică Literară „Petru Creția”. Anul acesta am avut bucuria ca premiul să fie decernat doamnei Simona Modreanu, de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, pentru opera sa și, mai ales, pentru cărțile închinare creației lui Emil Cioran. La prima ediție a concursului, cea din 2006, premiul a fost acordat domnului Pompiliu Crăciunescu, de la Universitatea de Vest din Timișoara, iar la a doua ediție domnului Corin Braga, de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj. Se pare că, de fiecare dată, decizia juriului a fost inspirată, în sensul că ideea pe care am dorit să o slujim prin premiul „Petru Creția” este să recompensăm nume indiscutabile, dar, în același timp, nume care sunt cunoscute mai mult în străinătate decât în România. Destul de paradoxal este cazul celor trei, care au cărți publicate în străinătate, dar care în România circulă mai puțin. Deci, ideea noastră este aceea de a-i pune în valoare pe cercetătorii români care au o operă mai puțin cunoscută în țară.

- Rămânând tot la domeniul literaturii, cred că este bine să reamintim cititorilor faptul că în anul 2000 ați realizat prefata la un volum de versuri bacoviene, volum publicat în formă bilingvă, română-franceză, în traducerea poetului Miron Kiropol. Ce ne puteți spune despre acel moment?

- Plăcerea a fost mare, pentru că Miron Kiropol e un poet pe care îl admir de multă vreme. L-am cunoscut în țară, înainte ca eu să plec, prin intermediul lui Mircea Ciobanu, marele meu prieten, de asemenea poet. Ceea ce m-a interesat în maniera lui Kiropol de a-l traduce pe Bacovia, este faptul că un poet traduce un alt poet, deci e o notă specială de respect, de fidelitate interioară a limbajului, a textului. Cu această așteptare l-am regăsit cu bucurie pe Bacovia, care este poet în toată plenitudinea cuvântului. De altfel, soarta mea a făcut să fiu înconjurat de poeți. Spun asta pentru că marii mei prieteni dintotdeauna au fost poeți. Dintre poeții români am amintit deja numele lui Mircea Ciobanu. Amintesc, cu aceeași emoție, frumoasa colaborare și prietenie cu regretatul Cezar Ivănescu, poet de valoare indiscutabilă. În același fel, în Franța, marele meu prieten a fost Michel Camus, poet, filosof și editor remarcabil. De asemenea, Roberto Juarroz, important poet din Argentina, dar care a devenit cunoscut prin Franța și de care am fost extrem de apropiat. Iar acum poetul Adonis, pseudonimul lui Ali Ahmad Said, care este sirian de origine, dar de naționalitate libaneză și care este considerat cel mai mare poet arab în viață. A fost pe lista selectivă a Premiilor Nobel și sper că într-o zi va avea acest premiu. Independent de asta, este un mare poet și, știind că sunt alături de el în Franța, simt o reală căldură în inimă.

- Aici, în orașul lui Bacovia, astăzi v-a fost decernat titlul de Doctor

Honoris Causa al Universității „George Bacovia”. Cum apreciați evenimentul?

- Da, a fost o ceremonie foarte frumoasă, sobră, în același timp elegantă, așa spune. Însă, deși a fost un moment important, la vârsta mea, vă spun foarte sincer, titlurile mă interesează foarte puțin. Mă interesează ceea ce las, opera mea, cărțile mele, dar în același timp respect ritualul. Mi se pare că avem toți nevoie de ritual, dar să nu fie un ritual degenerat, de tipul supermarket sau de tipul societății de consum. Deci, aceste rituri universitare mi se par foarte importante și mă bucur să fiu participant la ele atunci când sunt păstrate în puritatea lor. În sensul acesta m-am bucurat foarte mult să constat eleganța și încărcătura spirituală a unui asemenea ritual la o universitate tânără, o universitate dinamică, așa cum este Universitatea „George Bacovia” din Bacău.

- În seria legăturilor pe care le-ați avut cu Bacăul, știu că un loc aparte l-a ocupat colaborarea cu regretatul cărturar Vasile Sporici. Ce amintiri păstrați cu privire la această rodnică relație?

- Mă bucur că menționați numele lui Vasile Sporici, întrucât, în imaginarul meu, Bacăul se identifică cu figura lui, pentru că l-am cunoscut bine. În fapt, legătura dintre noi s-a produs, de multă vreme, prin opera lui Ștefan Lupășcu. În anii optzeci, fiind stimulat de Constantin Noica, Vasile Sporici a luat legătura cu Ștefan Lupășcu pentru publicarea unei antologii, care să cuprindă câteva texte reprezentative din creația acestui mare filosof francez de origine română. A fost un episod puțin dramatic pentru că era vremea care era, înainte de anul 1989. Ediția a fost împănată cu multe note de subsol și cu explicații prelungi. Dar eu am înțeles foarte bine dorința lui Vasile Sporici de a aduce ideile lui Lupășcu în conștiința culturală românească. Așa ne-am cunoscut. După anul 1989 ne-am cunoscut și personal, tot prin opera lui Lupășcu. Eu l-am invitat pe Vasile Sporici în Franța la un Congres ocazionat de „Centenarul Lupășcu”, care a avut loc la Paris și am descoperit un om de o finețe extraordinară, de o curtoazie care nu prea mai era întâlnită în cercurile românești ale acelor timpuri, o eleganță de mare cărturar. Se prezenta, într-adevăr, ca un mare cărturar, dovedind o cunoaștere destul de uimitoare a operei lui Lupășcu și a filosofiei în general. De aceea, am fost foarte plăcut impresionat când și-a manifestat disponibilitatea pentru a traduce și cartea mea *Noi, particula și lumea*. S-a angajat la o muncă foarte serioasă și într-un termen foarte scurt a realizat o traducere excelentă. Deci, pentru mine, amintirea lui Vasile Sporici este aceea a unui om nobil, un om de mare fidelitate față de cultură și spiritualitate. În timpul colaborării cu Vasile

Basarab Nicolescu:

„În cazul meu, între omul de știință și omul de artă este o unitate”

„Redescoperirea limitelor metodologice ale științei dă o șansă dialogului cu metafizica, o șansă pentru descoperirea unui sistem de valori adaptat provocărilor lumii prezente”

Născut la Ploiești, în anul 1942, Basarab Nicolescu este fizician la „Centre National de la Recherche Scientifique” al Universității din Paris și membru de onoare al Academiei Române. Dar, dincolo de titlurile academice, este o personalitate complexă, un spirit profund, cu deschideri și vocații de savant și artist, este un gânditor original, puternic angajat în slujba transdisciplinarității.

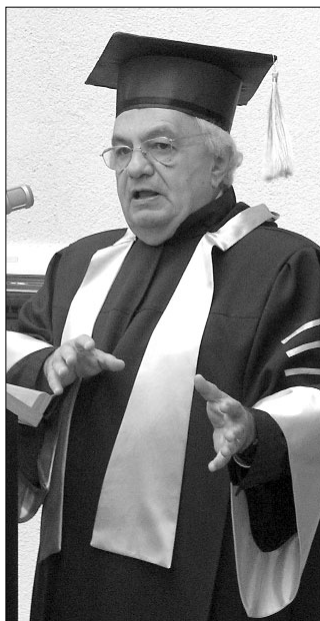
Sporici ne-am și contrazis, nu au fost numai relații idilice. Ne-am contrazis cu privire la raționalismul filosofiei lui Lupășcu. Dar astea sunt detalii. Ceea ce este important este această cale pe care e a urmat-o și, tocmai de aceea, m-a durut foarte mult dispariția lui.

- Se spune despre dumneavoastră, cu îndreptățire, că sunteți un om al relațiilor interculturale. Motiv suficient pentru a vă ruga să formulați câteva opinii privind soarta culturii europene, întrucât este o temă destul de controversată.

- Destul de caldă, destul de controversată, destul de complicată. De aceea, așa cum îmi cereți, voi prezenta punctul meu de vedere, care nu este al unui specialist în relațiile internaționale, ci punctul de vedere al unui om de cultură care trăiește în Franța de 40 de ani, care după ce a trăit și în România, acum cunoaște ambele culturi. Deci problema unității și diversității, care reflectă oarecum experiența mea personală, este problema supraviețuirii culturilor diverse, naționale, într-o Europă care sper că într-o zi va fi într-adevăr unită, că va fi o Europă a culturii, a spiritualității. Deocamdată este o Europă economică, care face pași foarte timizi spre adevărata dimensiune în care sper. Eu cred în Europa, ca într-o mare șansă și pentru România și pentru Franța și pentru toate țările de pe continentul nostru. O să vă surprindă, poate, punctul meu de plecare în reflecțiile despre Europa. Vreau să spun că am formulat deja anumite idei, legate de această temă, în lucrarea *Știința, sensul și evoluția – Eseu asupra lui Jacob Boehme*, apărută în Franța, în 1988. Cartea a fost tradusă și în limba

română, în mai multe ediții, ultima în anul trecut la Editura „Cartea Românească”. Puneam acolo întrebarea: de ce știința modernă s-a născut în Europa? Voiam să răspund la această întrebare, chiar dacă nu eu am formulat-o pentru prima oară. De ce știința modernă nu s-a născut în China, spre exemplu, unde existau toate mijloacele tehnologice? A fost un lucru care m-a intrigat. De aceea am scris cartea. Așadar, de ce știința modernă s-a născut în Europa? Răspunsul pe care l-am dat în carte văd că a trezit multe aprobări de la minți luminate. Aș cita, printre aceste personalități, un om de care am avut șansa să mă apropii, Papa Ioan Paul al II-lea, care era un bun cunoscător al concepției lui Jacob Boehme și care, într-o scrisoare care mi-a adresat-o, și-a exprimat acordul cu ideea pe care o susțineam, potrivit căreia rădăcinile științei moderne sunt creștine. Dar gândirea mea a evoluat de atunci și îmi dau seama că este mult mai mult decât atât. Este chiar invers. Într-un anumit sens, Europa se definește prin știința modernă. E un lucru care m-a speriat puțin, prin radicalitatea ideii, dar regăsind-o și la Gadamer mi-am spus că poate nu este o idee chiar atât de gravă. Pentru că Hans-Georg Gadamer, marele filosof german, spune același lucru, că o caracteristică definitorie a Europei este apariția științei moderne. De ce este important pentru ce discutăm? Întrucât înseamnă că Europa este responsabilă de știința modernă, nu numai pentru minunatul fapt că aici a fost creată, dar, de asemenea, pentru ce a urmat, respectiv pentru tehnosciență, pecum și pentru ideologiile, care în numele științei au făcut ce au făcut. Să nu uităm că și comunismul și nazismul s-au reclamat de la știință. Deci, Europa are o mare responsabilitate. În acest moment al discuției este important să reamintim și faptul că Europa nu a dat naștere niciunei religii. Marile religii s-au născut în alte locuri. Europa a dat naștere științei moderne. Europa a dat naștere psihanalizei. Europa a dat naștere structuralismului, a dat naștere marxismului. E un lucru foarte ciudat și foarte interesant de înțeles: de ce Europa? Înseamnă că Europa, prin destinul ei, este ceva de natură a mă iluziona că în viitor va fi focarul provocărilor lumii moderne, o lume

globalizată, care așteaptă un focar al transdisciplinarității. Aceasta este, marea mea dorință și marea mea pasiune. Mă iluzionez că, dacă Europa nu a dat naștere unei religii, poate va da naștere unui răspuns la marea provocare privind păstrarea diversității în unitate. Cum poate supraviețui, de exemplu, cultura română, cum poate supraviețui cultura franceză, într-o lume invadată de limba engleză, o engleză care nu este limba lui Shakespeare? Subliniez, pentru mine, Europa este o pasiune. Și, în acest sens, cred că este și o mare şansă, pentru noi toți. Deci dialogul culturilor îl văd prin prisma acestei entități, care este Europa, în care văd o șansă mare de păstrare a identității naționale. Poate părea paradoxal dar Europa ne poate da o șansă de păstrare a identității naționale, pentru că Europa nu poate exista, după părerea mea, în viitor, decât ca o Europă a spiritualității, în care dimensiunea culturală va deveni definitorie pentru democrație.

- Sunteți cunoscut atât ca savant, cât și ca scriitor. Cum cooperează cele două dimensiuni la definirea personalității lui Basarab Nicolescu?

- Pregătesc o carte, care se numește *Eseuri autobiografice*. Sper că va apărea spre sfârșitul anului 2009, la Editura „Ideea europeană”. Nu va fi o autobiografie, în sensul comun al cuvântului, ci o culegere de eseuri despre alții, în relație cu care eu sunt implicat profund. Acolo va fi construit un răspuns detaliat la întrebarea pe care o puneți. Acum, anticipând, pot spune că în cazul meu nu este o ruptură între omul de știință și omul de artă. În cazul meu este o unitate. Așa m-am născut.

- Urmărindu-vă textele, am descoperit că dezvoltăți o poziție oarecum antinewtoniană privind relația fizicii cu metafizica. Se pare că de la Newton a rămas ideea „fizică ferește-te de metafizică”. Dumneavoastră, dimpotrivă, susțineți că un fizician nu poate fi foarte bun dacă nu este și metafizician. Aș vrea să dezvoltăm această idee.

- Cu plăcere, întrucât cred că este definitiv pentru tot ceea ce discutăm. În mod paradoxal, eu cred că Newton nu a făcut niciodată această afirmație. Newtonienii au spus asta. De fapt Newton era un alchimist. El a petrecut

mai mult timp în laboratorul de alchimie decât pentru a scrie „Philosophiae Naturalis Principia Mathematica”, cartea lui de bază. În plus, să nu uităm că Kepler a fost astronom, dar a fost și astrolog, iar Galileo Galilei nu a fost chiar martirul de care se vorbește, pentru că era și un teolog, un teolog foarte bun. Deci, nașterea științei moderne e foarte ambiguă în relația cu metafizica. A trebuit să se separe pentru a se dezvolta, exact cum copilul trebuie să se despartă de mamă, pentru a deveni o ființă independentă. Dar această separare dusă la extrem este foarte nocivă pentru că știința generează tehnostiința, prin unirea cu tehnologia. Iar tehnostiința, prin despărțirea de metafizică, devine o forță oarbă, irracională, care poate distruge specia umană în orice moment. Nu sunt singurul care susțin această idee. În secolul XX, părinții fondatori ai mecanicii cuantice, respectiv Heisenberg, Pauli, Born, toți au vorbit de metafizică. Și vorbeau într-un mod extrem de competent pentru că erau și filosofi de primă mărime. Deci, în acest sens, nevoia de metafizică, într-un mod foarte ciudat, a revenit prin știință, prin această revoluție cuantică, care s-a întâmplat în secolul XX și în care am redescoperit, în sfârșit, limitele științei. Cu alte cuvinte, știința părea fără limite, părea că va da totul. În această înțelegere ea a generat o ideologie, numită scientism, ideologie potrivit căreia adevărul nu poate fi decât științific. Ei bine, redescoperirea limitelor metodologice ale științei dă o șansă dialogului cu metafizica, o șansă pentru descoperirea unui sistem de valori adaptat provocărilor lumii prezente. Nu se poate altfel.

- Încet, încet, ne-am apropiat de domeniul pe care l-ați consacrat, respectiv transdisciplinaritatea. De ce este oportună metodologia transdisciplinară?

- Transdisciplinaritatea se referă la legăturile între diferitele domenii de cunoaștere, dintre diferitele discipline academice, universitare. Iar această nevoie de stabilire a punților între discipline este alimentată chiar de procesul de cunoaștere. În sensul că explozia, numărul de discipline este atât de mare, peste opt mii, încât realitatea despre care vorbește fiecare disciplină este diferită de realitatea celorlalte discipline. Un fel de „Turn Babel”, care duce la o fragmentare a vieții individuale și la o fragmentare a vieții sociale. Această fragmentare este extrem de nocivă, de unde nevoia de legături. Dar această nevoie nu poate fi vagă. Ea trebuie să

existe ca o metodologie. Cu alte cuvinte, această știință și artă a legăturilor între diferitele domenii ale cunoașterii trebuie să aibă aceeași rigoare și aceeași putere ca știința exactă. Metodologia însă nu poate fi o știință exactă. De ce? Pentru că în aceste legături între diversele domenii de cunoaștere se situează cel care cunoaște, observatorul, subiectul. Iar subiectul nu poate fi formalizat. Cu alte cuvinte, limbajul științei, limbajul matematic, care este baza metodei științifice, nu poate fi aplicat în acest caz. De unde nevoia unei noi metodologii, care se produce prin câteva puncte esențiale, axiome așa spune. O axiomă ontologică, legată de nivelurile de realitate ale obiectului și ale subiectului, o axiomă logică, legată de necesitatea unei logici mai complexe decât logica binară, a adevărului absolut și a falsității absolute și, în sfârșit, axioma epistemologică, a complexității, a faptului că toate fenomenele sunt legate unele de altele ca într-un țesut, ca într-un covor cosmic. Aceste trei axiome dau sensul și definiția transdisciplinarității. O metodologie care se contextualizează într-un domeniu precis. Surpriza acestei metodologii este mare pentru că desfășurarea ei rațională duce la ideea unei zone de nerezistență la experiențele noastre, la formalizările noastre. Această zonă de nerezistență ne dă posibilitatea, de asemenea, a includerii în metodologia transdisciplinară a culturilor, a religiilor și a spiritualităților. Nu în sensul supradimensionării lor, nu în sensul inventării unei noi religii, ori a unei noi spiritualități, a unei noi ideologii, ori a unei noi filosofii. Nu este vorba despre asta. Prin definiție, transdisciplinaritatea nu este o disciplină. Deci, „dincolo de discipline” nu înseamnă o supraștiință, o supra religie, ci înseamnă o metodologie. Așa trebuie înțeleasă transdisciplinaritatea. Aceasta înseamnă că putem include dialogul culturilor, dialogul spiritualităților, în metodologia transdisciplinarității.

- Pentru că se discută, eu întreb: în ce sens transdisciplinaritatea este și o utopie?

- Este o utopie în sensul că nu are un loc, este universală, într-un anume sens, nu are un loc precis în spațiu și timp. Deci, în acest sens, este conformă ideii de *utopos*. Dar nu este o utopie nerealistă. Asta e important. Ea răspunde unei necesități, unui vis, un vis de refacere a unității cunoașterii. În acest sens putem vorbi de o utopie, dar de o utopie realistă. Și cum spun în

ultimele mele scrieri omul are nevoie, dincolo de mâncare, dincolo de societatea de consum, are nevoie de utopie ca să poată să fie o ființă umană. Dar o utopie care să nu ucidă, care să nu fie contra umanului, o utopie care să răspundă libertății umane. În sensul acesta transdisciplinaritatea este o utopie realistă.

- În ce măsură vine transdisciplinaritatea în sprijinul ideii de dezvoltare durabilă, a dezvoltării centrate pe om?

- Da, am fost invitat de curând la un mare congres despre dezvoltarea durabilă, care s-a desfășurat în Africa de Sud, la care au fost prezente peste 25 de țări și, spre surprinderea mea, mi-au cerut mie să țin conferința de deschidere asupra transdisciplinarității și dezvoltării durabile. Căutând să înțeleg această problemă mi-am dat seama că în discuțiile de până acum dimensiunea individuală lipsește. Cum poți să-ți imaginezi că dezvoltarea durabilă, poate fi durabilă, dacă individul, în singularitatea lui nu este luat în considerare. Ceea ce este luat în considerare este societatea. Dar societatea este cu totul altceva, este un alt nivel de realitate, spunem noi, în transdisciplinaritate. Cum poți să crezi că dezvoltarea va fi durabilă, că economia, religia, politica, mediul înconjurător, vor duce la o dezvoltare durabilă dacă nu există un factor spiritual. Nu vorbesc de o religie. Spiritualitatea e altceva decât o religie. Spiritualitatea presupune recunoașterea a ceea ce este dincolo de noi, de ființa umană, care ne dă un sens, chiar dacă noi nu-l putem capta. Deci în sensul acesta putem vorbi de un factor spiritual, care va fi esențial de luat în considerare pentru dezvoltarea durabilă. Cred că transdisciplinaritatea poate aduce aceste dimensiuni prin metodologia sa.

- Către finalul Nucleului nostru, Domnule Basarab Nicolescu, vă rog să ne spuneți în ce stadiu sunteți cu proiectul de scriere a unei cărți închinată operei lui Ștefan Lupașcu?

- Este o carte pe care am promis-o de multă vreme, pe care sper, în sfârșit, să o dau în toamna aceasta la un editor din Montreal, Canada, care mi-a comandat-o. Mi se pare foarte important ca dimensiunea lui Lupașcu să reapară și în orizontul românesc, dar și în orizont mondial. Se întâmplă că e o conjunctură favorabilă, în sensul că un membru al rețelei noastre transdisciplinare, Joseph Brenner, a scris o carte despre logica lui Lupașcu, în limba engleză, care a apărut acum câteva săptămâni. De asemenea, o cercetătoare de la Institutul „George Călinescu”, Oana Soare, va publica în curând corespondența lui Lupașcu, ținută cu personalități extrem de importante, precum Bachelard, Salvador Dali, ori Noica. Deci, mi se pare important ca oamenii care au anticipat transdisciplinaritatea să fie cunoscuți în dimensiunea lor reală. În acest context sper că și cartea mea va vedea lumina zilei.

- În numele cititorilor revistei „Ateneu” și în nume personal, vă mulțumesc pentru deschidere, disponibilitate și amabilitate.

- Cu mare plăcere și bucurie.

A consemnat
Ștefan MUNTEANU
Bacău, 17 iunie 2008

mondo musica

Liviu DANCEANU

Omul cu cvartetul

Începând cu Beethoven, cvartetul de coarde este o aventură săvârșită în numele orchestrei simfonice de către patru reprezentanți ai săi, dar și ai republicii tonale pe care, până în prag de secol douăzeci, au simbolizat-o și acreditat-o. O aventură cu stiluri și tehnici de compoziție, cu exaltări estetice și detente timbrale. Democratizarea vocilor a fost mai întâi o năzuință, pentru ca apoi să devină realitate. Virtuozitatea instrumentală, din rudimentară, a ajuns să fie de o neimaginată, cândva, complexitate. Omogenitatea anvelopelor sonore s-a polisat într-atât încât de multe ori anevoie îi disting pe protagoniști. Astfel, genul cvartetului s-a constituit treptat și sigur într-un spațiu al tatonărilor și investigațiilor fecunde, dar și într-un joc de tapaje și emfaze intransigente în formă și în semnificație în conținut. Numai că și tatonările și tapajele s-au consumat în special pe terenuri și în condiții de experiment într-un regim oarecum privat, solitar, fără o participare cât de cât largă și un interes financiar. Așa se face că un număr semnificativ de compozitori din a doua jumătate a veacului trecut au manifestat o anume mefiență și uneori chiar antipatie față de specia cvartetului de coarde. Xenakis, Nono, Boulez, Berio, Stockhausen (exceptând acea experiență limitată a cvartetului din elicopter) nu au cutezat să-și exerseze inspirația în genul inventat acum mai bine de două secole și jumătate de către reprezentanții Școlii de la Mannheim. Alți compozitori, precum Ligeti, Lutoslawski sau, mai aproape de noi, Magnus Lindberg și Thomas Ades au scris cu măsură, dacă nu chiar cu o anumită rezervă ce imprimă actului de a aborda cvartetul de coarde, un anume parfum de frivolitate și un caracter accidental. Iată însă că există și autori care, ca, odinioară, Haydn ori Mozart, au făcut din genul respectiv un teren de încercare, de prospectare, cu alte cuvinte, un laborator în care se cliuește și se prevestesc viitoarele lucrări simfonice. Mai mult, în viziunea acestor compozitori, cvartetul de coarde este un *modus vivendi* nu numai cu limbajul sonor contemporan, ci și deopotrivă cu interpretii și publicul actual. Unul dintre ei se numește Wolfgang Rihm. Nu știu dacă e cel mai semnificativ, dar cu siguranță că e unul dintre cei mai prolifici. Cu excepția lui Wilhelm Berger, nu cred să existe vreun compozitor contemporan care să fi elaborat un număr mai mare de cvartete decât el. De altfel, productivitatea este pecetea sa cea mai vizibilă. Se spune că își întocmește opusurile în medii dintre cele mai impropii și mai insolite: în hoteluri, săli de așteptare ori chiar în avioane. Cert este că Wolfgang Rihm se bucură azi de statutul unui compozitor de o apreciată autoritate, care are la activ sute de lucrări, în imensa lor majoritate, imprimate și tipărite, lucrări în cele mai diverse genuri, de la muzică simfonică (cu voce sau instrument solo), opere (*Faust* und *Yorick*, *Jakob Lenz*, *Mașina Hamlet*, *Oedipus*, *Cucerirea Mexicului*), muzică de teatru (*Séraphin*, *Tutuguri*, după Artaud), până la muzică de cameră pentru varii formule instrumentale, lieduri și muzică electronică. S-a născut în 1952 la Karlsruhe, unde a studiat compoziția cu Eugen Werner Velte și Wolfgang

Fortner și unde în prezent este profesor (la Institut für neue Musik und Medien, pendinte de Hochschule für Musik), perfecționându-se la Köln, cu Karlheinz Stockhausen și la Freiburg, cu Klaus Huber. Încă din 1973 este un abonat al premiilor, distincțiilor și burselor de creație la Darmstadt, Hamburg, Bonn, Roma, Salzburg, München, Frankfurt, fiind investit cu titlul de *doctor honoris causa* al Universității din Berlin (1998) și „Ofițer al Ordinului Artelor și Literelor” din Paris (2001). De mai bine de două decenii programele reuniunilor de muzică nouă, precum și a festivalurilor gem de titlurile operelor sale, Rihm fiind un adept al travaliului de tip dezvoltător, al proliferărilor materiei muzicale după canoane bruckneriene și hindemithiene, altfel spus, secătând substanța tematică de semnificațiile ei posibile, construind suprafețe sonore excesive, supradimensionate, mânat de gesturi componistice megalomane și de strategii formale autarhice. Aceasta nu înseamnă că musai este un compozitor radical ce caută cu orice preț originalitatea. Nu, categoric, pe Wolfgang Rihm îl interesează mai mult structura, alcătuirea, edificiul. Se simte în muzica lui acea voluptate a breslașului neamț, în tehnician, meșteșugar ales, ce ridică mereu brețese întru prezervarea construcțiilor sale sonore. Ca mai toată muzica lui, cele treisprezece cvartete de coarde se fundamentează pe o retorică de tip clasic, dar și pe o deturare a clasicității în vederea trasării unor jaloane romantice și chiar post-moderne. Fără a fi un *Holzwege* bantuit de îndoieli și himere, traiecul său componistic deschide drumuri (aparent bătătorite) pe care, dacă mergem, descoperim perspective ferme, lipsite însă, în mare parte, de agresivități și stridente, cu toate că există și moduri de atac în stare să tresalte pentru moment liniaritatea concepției. Wolfgang Rihm lucrează aidoma unui treierător, din aproape în aproape, pe arii de mici dimensiuni, cucerind treptat ethosul pe care-l impune și supune, forma pe care o încarcă și o descarcă. Este ceea ce în cinetica muzicală ori în tipul de percepere subiectivă a evenimentelor sonore se numește travaliu intensiv. Ca în agricultură, acolo unde de pe o suprafață minimă scoți o producție maximă. La Rihm însă suprafața se confundă cu materia sonoră care, ca și la Beethoven, este pauperă în sine, dar dolda de potențialități. Iar ceea ce compozitorul german cultivă cu osârdie este contrastul a cărui legi exprimă opoziția riemann-iană dintre masculin și feminin, idee pe care o regăsim, bunăoară, în *Arborele Sefiroic* cu cei doi stâlpi ai Milei și Rigori în situații de o parte și de alta a stâlpului central, stâlpul Echilibrului. Că uneori Wolfgang Rihm nu prea are milă de publicul său, căruia îi administrează zeci și zeci de minute de muzică ce reiterează aceleași procedee de regenerare și aceeași manieră de articulare, este o realitate parțial pardonabilă (cel puțin dacă ne gândim la volumul creațiilor sale). Cât despre rigoare, ar trebui să discutăm în prezența iluștrilor săi înaintași, care au făcut din aceasta un prețios și preemtoriu titlu de glorie.

Personalități băcăuane

Laura Vampa

«Literatura română – scria doamna Ioana Părvulescu, în numărul din 16 noiembrie 2007 al *României literare* (*Semnătura sub lupă*, p. 5) – are destule secrete, care ajung până la semnătură. Las deoparte problema pseudonimelor nerezolvate azi, cum e Laura Vampa, „redactoare” la *Universul*, cu un condei destul de caragialesc.» Deși atunci se îndoia că este vorba de iluștrul dramaturg, întrucât nu „i se cunoaște lui Caragiale un asemenea pseudonim”, dumneai revine asupra subiectului (*Arta pseudonimului, România literară*, 30 mai 2008, p. 5), mărturisind de data aceasta că încă nu l-a „dat de urmă în nici un dicționar și în nici o istorie literară”, dar că a făcut, totuși, progrese, descoperind o listă a personalului redacției *Universul*, din care făcea parte și buclușăa „redactoare”.

Dacă ar fi insistat ceva mai mult, ar fi descoperit cu siguranță și alte informații, pentru că Laura Vampa figurează nu în unul, ci în cel puțin patru dicționare, ca să nu mai amintim de *Almanahul Asociației Publiciștilor Români* din 1938, de unde deducem că se număra printre membrele active ale acesteia. Trimiterea la sursa amintită o face conf.univ.dr. Marian Petcu, în articolul *Journaliste și publiciste uitate* (*Journalism și comunicare*, an. I, nr. 2-3/2006, p. 130), dar se limitează la înșiruirea numelor publicistelor găsite în paginile almanahului, probabil tot în absența unor date neacordându-le mai multe rânduri, cum procedase cu Maria Rosetti, Emilia Lungu, Smaranda Gheorghiu, Ana Conta-Kembach, Ecaterina Raicoviceanu ș.a. Cu mai bine de un secol în urmă, Nicolae Iorga nota, la rândul-i, telegrafic, într-o „Cronică” datată 23 septembrie 1905, că „în *Revista noastră* de la 1 septembrie, d-na Laura Vampa, acum profesoară în Macedonia, dă o cronică a vieții din orașele de acolo, care merită a fi citită.” (N. Iorga – *O luptă literară*, vol. II, Editura Minerva, București, 1979, p. 238)

Cele două detalii sunt suficiente pentru a contrazice cel puțin una din negațiile autoarei, dar cum se va vedea din cele ce urmează și „problema pseudonimelor nerezolvate azi” fusese, în cazul Laurei Vampa, deslușită încă de acum trei decenii și jumătate, când Mihail Straje, în *Dicționar de pseudonime, alonime, anagrame, asteronime, criptonime ale scriitorilor și publiciștilor români* (Editura Minerva, București, 1973), informa cititorul că pseudonimul cu pricina aparține publicistei Libertatea Vaian (1873-1969), care a semnat nu doar în cele două publicații amintite deja, ci și în *Liga ortodoxă* (1896-1897), *Lumea ilustrată* (1894), *Presa* (1896-1897), *Săptămâna ilustrată* (1893), *Reclama, Vestea*. Mai mult, el oferă inclusiv numele de fată al Laurei, Libertatea Bruteanu.

La acestea, în *Dicționar al presei literare românești (1790-1982)*, atât în prima ediție (Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987), cât și în cea de a II-a, care se întinde, ca arie de investigare, până în 1990 (Editura Fundației Culturale Române, București, 1996), I. Hangiu adăuga *Adevărul* (1892), *Ecoul* (1895), *Noutatea* (1897-1898), *Revista Buzăului* (1896), *Teatru, muzică, modă* (1898), *Țara* (1894), *Foaia nouă* (1905-1906) și *Îndrumarea* (1908-1909), cu mențiunea că la revista literară democratică *Săptămâna ilustrată* (1 ianuarie-6 iunie 1893) a fost director, iar la celelalte a publicat și doar articole de fond și texte gazetărești, ci și versuri și proză. Deși nu e semnalată la indicii de nume, Laura Vampa figurează între colaboratorii *Adevărului* și în *Dicționarul presei românești (1731-1918)* de Georgeta și Nicolin Răduică (Editura Științifică, București, 1995), în timp ce Vinițiu Gafița ne-o dezvăluie în calitate de scriitoare pentru copii, semnalând volumele de proză *Din lumea celor mici* (București,

1919) și *Ce mai învățăm la școală* (idem, 1924), în a sa *Bibliografie de literatură română pentru copii* (Editura Ion Creangă, București, 1978, p. 262). Tot ca „femeie scriitor cunoscută sub pseudonimul de Laura Vampa” o regăsim în paginile tezei de doctorat *Gustave Flaubert și literatura română*, susținută la Universitatea de Stat din Republica Moldova de Ioana Paula Armăsar (Chișinău, 2004), care afirmă că Libertat Vaian a fost prima care a tradus și publicat integral un roman al scriitorului francez în presa română, beneficiarii fiind cititorii publicației *Seara* (1893), care au făcut pe această cale cunoștință cu personajele din *Doamna Bovary*.

Sunt, credem, suficiente argumente pentru a descreți fruntea doamnei Ioana Părvulescu, dar cum tot s-au împlinit 135 de ani de la nașterea celei bănuite că ar fi „masca femeii pusă pe condeiul bărbatului”, profităm de ocazie și o întoarcem la un profil aproape complet al „necunoscuter” Laura Vampa va putea găsi în substancialul volum *Bacău literar*, de Eugen Budău (Editura Universitas XXI, Iași, 2004, p. 94-95), din păcate puțin comentat și nedus până la capăt, așa cum și-ar fi dorit criticul. Va afla, astfel, că fiica doctorului Ioan Bruteanu și a Smarandei Gr. Mustea s-a născut la 13 iunie 1873, în urbea lui Tristan Tzara, Moinești, și că, prin bunica dinspre tată a poeziei, se înrudea cu George Bacovia. Gratie preocupării părinților săi, ea a beneficiat de o educație deosebită, absolvind Școala Centrală de Fete din București și intrând în vâltărea publicisticii imediat după ce, în septembrie 1892, a debutat în pagina literară a *Adevărului*, coordonată la acea dată de Traian Demetrescu. Aici, avea să-și cunoască viitorul partener de viață, publicistul și scriitorul Eugen Vaian, cu care se va căsători în același an, pe 18 decembrie, în Orașul Luminilor, dar pe care îl va pierde, tot în Franța, peste numai 5 ani, în urma unui suicid.

Rămasă cu doi copii minori, îi va supraviețui 62 de ani, nerenunțând la gazetărie și la preocupările literare. Deși „micuță”, cum o vedea Agatha Gheorghiu-Bacovia (*Poezie sau destin. Viața poetului*, Editura Eminescu, București, 1971), era, cu ochii ei „verzi, mari, luminoși, plini de inteligență, sensibilă și totdeauna în vervă”, mereu cuceritoare prin „claritatea ideilor” și „frumusețea stilului”, pildă de dărzește și putere de muncă. Pentru a supraviețui în mod decent, a întemeiat chiar o tipografie, iar când lucrurile nu au mai mers cum își propusese, a funcționat ca educatoare în Macedonia (1895-1906) ori ca „redactoare” la *Universul* și corespondentă la *Semănătorul*, publicând cronici dramatice și literare, respectiv, corespondențe din străintătate. În 1896, șchitele și cronicile și le-a adunat în volumul *Noul*, tot la București mai aparându-i, pe lângă acesta și titlurile semnalate de Vinițiu Gafița, încă două cărți – *Cronici feminine* (1906) și *La noi în sat* (1916, teatru de copii cu cântece și dansuri) –, dar poate și altele, cărora poate le vom da de urmă.

A trăit până la 10 aprilie 1969, stingându-se în Capitală, dar fără a mai avea sansa să se integreze în noul curent scriitoricesc. Spre binele opere sale, atâta câtă este, suficiență însă pentru ca numele să-i fie amintit din când în când – Constantin Călin, bunăoară, în *Dosarul Bacovia I. Eseuri despre om și epocă* (Editura Agora, Bacău, 1999), Corneliu Stoica în *Valea Troțusului. Enciclopedie* (Editura Magic Print, Onești, 2006) – și pentru a convinge că Laura Vampa nu-i nici Caragiale, nici măcar Maica Smara, ci *Libertatea Vaian*, scriitoarea pornită în lume din târgul Moineștiului, loc binecuvântat și pentru alte nume importante ale istoriei literaturii și publicisticii române.

Cornel GALBEN

La întâlnirea cu Brahms

Simfonicul din 12 iunie a fost dedicat maestrului **Robert Gutter**, la împlinirea vârstei de 70 ani. Domnia sa a ales să dirijeze în acest concert aniversar câteva lucrări cu impact maxim asupra publicului meloman. *El Salon Mexico*, compus în 1936 de Aaron Copland este un opus ce se distinge prin vitalitate și strălucire. Următoarea lucrare, un excurs - omagiu în atmosfera preclasică: *Mormântul lui Couperin*. Din cele șase secțiuni concepute pentru pian: *Preludiu*, *Fuga*, *Forlana*, *Rigaudon*, *Menuet*, *Toccata*, Maurice Ravel – a orchestrat iscusit doar patru, oferindu-le o nouă viață într-o desăvârșită înveșmântare sonoră.

Nu mai puțin celebră, măistră și impresionantă este *Moartea Isoldei* din drama wagneriană *Tristan și Isolde*, pagină muzicală de sfâșietor tragism, cu accente din povestea de dragoste dintre Mathilda Wesendonck și Richard Wagner. Mathilda a fost un capitol important în viața pasională zbuciumată a compozitorului, așa încât celebra poveste a nefeicților îndrăgostiți l-a inspirat pe Wagner, care termină în 1859 muzica la *Tristan*. Asemeni unui poem transpus în muzică, *Preludiu și Moartea din dragoste (Liebestod)*, sunt încărcate de simboluri – ca de altminteri, întreaga creație wagneriană – iar limbajul armonic disonant caută perpetuu rezolvare.

Așteptat de iubitorii Eutherpei cu nedismulat entuziasm, *Concertul în do minor pentru pian și orchestră* de Serghei Rahmaninov a beneficiat de o interpretare de excepție pe care **Isadora Păstrăguș** a creat-o cu imaginație. Se simte în cântul ei cu sunet plin și expresiv arta lui Evgheni Moghilevsky, cu care pianista a studiat la *Conservatorul Regal de Muzică* din Bruxelles. Un temperament ardent dublat de virtuozitate și viziune interpretativă bine conturată o recomandă în Europa și în Statele Unite, unde își derulează activitatea artistică.

De altminteri, pe scena Ateneului – unul dintre marii flautiști ai lumii, ce va susține peste o săptămână un concert la Carnegie Hall, italianul **Antonio**

Amenduni, acompaniat de **Nicoleta Luca – Meitoiu** la pian, a susținut un memorabil recital cu lucrări de Poulenc, Faure, Dutilleux, Borne și P. Camus, după eclatanta interpretare a *Concertului în mi minor* de Saverio Mercadante.

Era în 17 iunie – zi în care am comemorat 5 ani de la Marea Trecere a dirijorului **Emanuel Elenescu** – cel atât de iubit deopotrivă de artiștii și melomanii de pretutindeni.

Compozitorul Hugo Wolf a transpus în *Lieduri italiene* versurile lui Michelangelo, menite să ne reamintească mereu că suntem aici pentru o fărâmiță de timp: „*Tot ce e născut se pierde/ În a vremii goană. Niciun/ Lucru nu-i cruțat de soare./ Ca și voi, noi am fost oameni/ Veseli, triști, așa cum sinteți;/ Iar acum, precum vedeți./ Sintem țărână, fără viață.*”

Amintirea persistă, asemeni uneia dintre ultimele conversații pe care le-am avut cu Maestrul, fericit că pot călători în Italia și împăcat cu gândul că va pleca să se întâlnească cu Brahms. Mi-ar plăce să știu ce impresii au schimbat...

În 3 iulie, un excelent sfârșit de stațiune. La pupitul dirijor **Gheorghe Costin**, cu un program ce a cuprins *Valsul La plus que lente*, compus de Claude Debussy în 1910, inițial pentru pian, *Alborada del gracioso* de Maurice Ravel, poemul simfonic „*Pinii din Roma*” de Ottorino Respighi.

Alături de lucrarea lui Debussy, interpretată în primă audiență a fost și *Schelomo – Rapsodia ebraică pentru violoncel și orchestră* de Ernest Bloch. Compusă pentru violoncelistul Alexander Barjansky, *Schelomo* exprimă pasiunea, poezia, suferințele și bucuriile descrise în Vechiul Testament. Magnific interpretată de binecunoscutul celist **Marin Cazacu**. Acesta a cântat la bis, „*Cântecul păsărilor*” de Pablo Casals, în memoria celor 20 de ani de când a trecut în neființă profesorul său, Serafim Antropov.

Ozana KALMUSKI – ZAREA

• Viorica Zaharia

arte & meserii

Constantin CĂLIN

Miscelaneu (7)

După „Enciclopedia lui Drehtuță”, la care m-am referit, pe scurt (păstrând unele observații pentru o eventuală revenire), este obligatoriu să mă opresc și la „Dicționarul lui Budău” (*Bacău literar*, Ed. Universității XXI, 2004), căci între cele două lucrări există o înrudire materială. Dicționarul e o carte impozantă, alcătuită cu aplicație și devotament. Dacă ar mai fi trăit (căci a murit la un an și citeva luni după publicare), autorul lui, conștient de unele goluri și inexactități, neîndoielnic l-ar fi completat și corectat. La ultima noastră întâlnire, petrecută (amănunt sugestiv) în fața unui loto, unde intenționa să intre, mi-a spus că are deja pregătite adăosurile și revizuirea ce se impuneau. De altfel, ca să preîntâmpine anumite reacții defavorabile, atașase la sfârșit o listă cu cei pe care ar fi urmat să-i includă în ediția a doua. În situația lui de atunci, știindu-l bolnav, mi s-a părut inoportun să aduc în discuție și o altă „addenda” sau să relev unele minusuri documentare și caracterizări îndoielnice. Multe din acestea din urmă se înlănțuiesc începând chiar de la primul rînd al „medalioanelor”, cel în care e definit profilul scriitorilor. Catolic și fire ambițioasă, Eugen Budău a vrut, pentru dicționarul său, dimensiuni mari care trec însă dincolo de ceea ce era necesar: un edificiu încăpător, tip catedrală, ce trebuia umplut cu orice pret. Sugestionat de modele, citi și de propriile idei, el vedea, aproape peste tot, autori polivalenti, cu triple, cvadruple și cvintuple calități, deduse adesea din manifestări vagi, inconsistente. Intenția sa era generoasă, dar creează impresia de neserișitate, deoarece cu atâtea atribuții postive, ca să nu zic tichii de mărgăritar, „beneficiarii” devin de nerecunoscut. Și, fapt de-a dreptul derutant, cititorul ajunge să creadă că a fi eseist, critic literar, traducător, editor (la acestea se pleuează) e un accesoriu, un complement de activitate la îndemna oricui. Or, nu-i așa deloc!

În ins robace și tenace, Eugen Budău are meritul de a se fi străduit să catalogheze tot ce-i băcăuan în scrierile românești și, în mare parte, a reușit. Acaparările sale sînt minore. Le amintesc doar fără nici o nuanță de reproș, ca semnalați pentru cei ce ar vrea să-i continue.

Încep cu *Gr. Grigoriu (G.Rigo)*, transcriind notița despre el publicată în „Almanahul general al presei române” pe anul 1907: „Născut la 1876, în orasul Bacău, a colaborat la revistele «Foia interesantă», «Foia pentru toți», «Revista poporului», «Foia populară», «Revista modernă», «Sănătatea», «Belgia Orientului», «Furica» etc. etc. A dirijat revista «Spre Ideal». A fost funcționar la poșta. Actualmente e redactor la «Adevărul». Are două volume bogate de folclor, depuse la Academia, pentru imprimare: «Medicina veterinară a babelor» și «Medicina babelor».

În același almanah e menționat și *Ioan Th. Hurmuz*, născut la Săscuț, în 1885, care a debutat la 19 ani, cînd era student la Litere și la Drept, cu versuri și proză, în „mai multe reviste politice, literare și umoristice, sub pseudonimele Jean de la Săscuț, Floricel etc.” În 1907 era reporter la ziarul „Secolul”, la care intrase cu doi ani înainte.

Un autor care a dat conștientilor literați impresia de prozator foarte productiv e *George Stan*, celerit de meserie. S-a oprit însă după publicarea a două volume de nuvele și schițe (46 în total) și a unui volum de sfaturi „pentru cei mici, săraci și semidocți”: *Tampoane (1903)*, *Cine mină trenul (1907)* și *Între colegi (1910)*.

Surprinzător, Eugen Budău (care a făcut un dicționar general, nu unul selectiv) nu-l include, în *Bacău literar*, pe *N. I. Bontaș*, autorul volumelor de versuri *Vestigii* (f.a.), *Înziră (1937)* și *Imagini muzicale (1938)*, deși acesta e înregistrat de Lucian Predescu în *Enciclopedia „Cugetarea”*, lucrare pe care desigur a cercetat-o. Funcționar în administrația Poștelor și colaborator la „Orizonturi noi”, Bontaș era unul din vizitatorii lui Bacovia. O dată, la nouă decembrie 1956, l-a înfîlțit în casa poetului, împreună cu soția, bucovineanul Traian Chelariu: „Doamna Bontaș, născută Popescu și nepoată a lui Stelian Popescu, directorul «Universului», e o veche cunoștință a Stelei (nevastă sa, Ecaterina Chelariu – n.m.) Pe poezii Bontaș, băcăuan lent în verb și mișcări, nu însă lipsit de profunzime, l-am cunoscut, nu-mi aduc aminte în ce an, la [profesoara] Melania Hayek acasă (Floreasca, nr. 101)”, (*Strada Lebedei nr.8*, p.68-69)

Lipsește din dicționar, cu toate că și el figurează în Predescu, *Gheorghe Popovici (1906, Hîrja – 1936, București)*, absolvent al Școlii Normale din Bacău, colaborator la „Orientări”, „Satul”, „Ogorul școlii”, „Școala noastră”, care a redactat două reviste („Cuvîntul satelor” și „Ștutul sătenilor”) și a publicat trei plachete de versuri (*Poezii, 1927*, *Poemele iubirii mele, 1931*, *În cîmp, 1936*).

Lipsește *Arthur Bergman (Frînturi de suflet, poezii, 1918)*,

Lipsește *Nicolae Cancel* (fratele slavistului Petru Cancel), prozator, dramaturg și poet, care a semnat cu pseudonimul Delabistrita.

Lipsesc, apoi, cîțiva autori de versuri (și alte lucrări), îndeosebi pentru copii: *C. Petrov (Plugușorul și cimilituri pentru copii, Cimilituri și poezii pentru copilite)*, *R. Lazăr (Strofe pentru România eternă, 1928, Pagini de glorie, 1930, Drumuri argintate de izbinzi, 1939)*, *Leon Galeriu* care era și pictor (*Suflet în albastru, 1937*), *N. Radu (Cartea cu căpsune, 1937, recențată de Alexandru Șendrea în „Moldova” din 9 ianuarie 1938)*. Ca și pe ceilalți, îi citez exclusiv din dorința de a contribui la un recensământ literar cvasicomplet.

Lipsește poetul *V. Cozmin (1876-1903)*, pe numele său real Bogdan Sirmaliuc, eroul unei povești de dragoste tragice, despre care a scris M. Grigorescu, în „Almanahul ziarului «Adevărul» și «Dimineața» pe anul 1934”, în *Registrul pentru morți* de la Arhivele Naționale, decedat luni e înregistrat la 28 februarie 1903, înaintea numelui trecîndu-se pseudonimul pe care și-l luase ca zăian: „Asfăzur zis și Bogdan Sirmaliuc, de 26 ani, una lună și șapte zile”. Avea domiciliul în Galați și se întorcea la Bacău pentru armată. Îngrozit de perspectiva vieții cazone și îndurerat că iubita fugise cu un profesor de matematică, s-a aruncat din tren.

Lipsește publicistul *D. A. Teodoru*, un nume distinct în presa muncitorească, *Leon Sadbey, Iulius Cristian* (doctor în economie), *Elena Huleanu Borda* (a scos și o revistă: „Steluta”), *Bernard Klein, Benedict Rechler*, despre care Harry Kuller (*Presă evreiască... p. 58*) spune că e „autorul a două studii critice importante, editate de comunitatea din Bacău” etc.

În *Suflete... I. I.* Stoican relatează că *Gheorghe Mezinescu*, o glorie a baroului local, a tradus *Revoluția franceză* de Carlyle și *Americanismul* de Th. Roosevelt. La rîndul său, ziarul „Moldova” menționa (în nr. din 3 iulie 1938) că *Zina Dimitrescu*, directoarea Școlii Primare de Fete, a tradus, într-o frumoasă limbă românească, *Urechiiș zburliță, Cei patru prieteni buni, Bambi, toate minunate opere*, și *Robinson elvețianul*, care răspunde altă de bine întrebărilor pe care i le pune un copil”.

Lipsește...

Și lipsește, ca să încheie, *Lascăr Veniamin și P. G. Cantill*. Primul, o minte limpede, colaborator la „Contemporanul” (un text de al său a fost republicat în volumul *Vecheimea, permanența și unitatea poporului român*, 1980), autorul unui „Răspuns la chestionarul relativ la învățământul secundar” (1905), care a fost primit favorabil, inclusiv în presă, și al unei monografii cu interesante pasaje memorialistice. Al doilea – autorul discursului *Politica solidarității naționale* (1916), la care am făcut trimiteri, într-un alt comentariu, nu demult.

Medalioanele din *Bacău literar* sînt inegale sub raportul consistenței, pe alocuri fiind evident că Eugen Budău n-a cunoscut direct opera celor despre care scrie. În spiritul de care era și el animat, se impun corectări de date, completări de informații, îndreptări sau nuanțări ale unor aprecieri. Constrîns de spațiul rubricii, indic doar citeva.

Isidor Budu s-a născut la 21 februarie 1981 și a murit la 13 aprilie 1938. Laura Vampa era prezentă în „Universul” înainte de sfîrșitul secolului al XIX-lea și nu numai din „anii 1910”. Urmărite cu aviditate „cronicele (ei) feminine” o transformaseră într-o, am zice azi, vedetă. A fost, între 1913 și 1919 (poate și după), învățătoare în cătunul Gura Slănic-Tg. Ocna. Alex. Gheorghiu-Doinaru a beneficiat de o recenzie a lui Ibrăileanu la apariția ediției a II-a a *Smarandei* (v. „Viața Românească”, nr. 3/1907). O povestire de-a sa („Luleaua lui Moș Ilie”) a fost inclusă în *Cartea de limba română* a lui Ioan Nisipeanu, Ioan Popescu și Alexandru Ionescu (1935). Cîntecule din *În fața pahanului*, tipărite în „Curentul Bacăului”, le-a semnat cu pseudonimul Marius. Nicolae Anghel, poet tradiționalist, nu bacovian, a publicat și în „Facila”, „Viața literară” (redactorul ei, I. Valerian, l-a vizitat la Șorteni) și „Universul literar”. Despre studiul lui Petru Cănel, *Originea poeziei populare*, a scris Vladimir Streinu, în „Cuget clar”, 2, nr. 4-5, aprilie-mai 1923. I. I. Stoican a fost anunțat în „Curentul nou” (1, nr. 13, 25 aprilie 1920), apoi recențat (1, nr. 25, 5 septembrie 1920). Recențatul era surprins de fecunditatea sa (la publicat anul acesta vreo patru romane), dar, după ce rezumă *Înflorarea trandafirilor*, îi reproșează stilul – exaltat, „fantastic”. Isăia Răcăniaru a urmat „primele clase primare la un pensionat al de fete” din Bacău (v. „Note pe marginea poezilor lui Bacovia”, în „Cuvîntul liber”, 1, nr. 27, 12 mai 1934). Etc., etc.

În 1981, culturicii îi propun lui N. Ceaușescu reeditarea vechii serii a revistei „Contemporanul” cu prilejul Centenarului apariției acesteia, însă cel mai iubit dintre contemporani nu este de acord să se retipărească o publicație... socialistă, întrucât gândirea lui social-politică nu era de acord cu toate ideile începutului de mișcare socialistă de la noi. Atunci i se atrage atenția, cu tot respectul ce i se cuvenea pentru cumulusul de funcții, că la lăși se face acest lucru cu o revistă „reacționară” și astfel se stopează, în urma unei ședințe a Comitetului Politic Executiv al P.C.R., continuarea publicării „Cărții «Convorbirilor literare»”, din care apăruseră trei volume, sub îngrijirea lui Pavel Florea. Astfel, munca reeditării (din perioada ieșeană a revistei trebuiau să apară 18 volume – doar întâiul cuprinzând integral numerele primului an, celelalte fiind de antologie) s-a întrerupt nu din cauza costurilor mari, cum ar fi unii înclinați să creadă, ci din motive politice și din culise profesionale.

Tot în acest timp, după ce apare și semnalul la cartea „Lecturi din «Convorbiri literare»” (1867–1885), a aceluiași Pavel Florea, cenzorii, crezând că este în fapt o continuare a reeditării revistei sub alt titlu, au dispus darea la topit a întregului tiraj. Pentru a se putea difuza cartea în librării (dar și pentru recunoașterea academică prin publicarea ei, întrucât în perioada Teză de doctorat), s-a recurs la schimbarea titlului: „Contribuții de istorie literară”, cu subtitlu pe pagina de gardă „(1867–1885)”, dar – lucru foarte important – nescotându-se niciun capitol, așa cum presupuseseră unii croniciari. Cenzurat a fost doar titlul.

Asadar, prima ediție, din 1981, a avut inițial titlul „Lecturi din «Convorbiri literare»”, dar la public a ajuns doar 20 de exemplare, întrucât cenzura, influențată de intervențiile unor preopinienți ai autorului, a oprit difuzarea pe motiv că revista fusese „reacționară”. A doua ediție, revăzută și adăugită, a apărut la editura ieșeană Universitas XXI în 2007 și poartă titlul inițial din manuscris (nu-l are schimbat, cum cum s-ar părea), acoperind subiectul în cauză, adică fiind o abordare monografică a revistei, iar nu o culegere de studii, așa cum reieșea din citirea titlului cu caracter neșur, ales de cenzura.

Pavel Florea își propune să facă o incursivă panoramică în istoria revistei din anii ieșeni, de glorie, iar nu o analiză „defalcată”, pe secțiuni (critică literară și culturală, estetică, beletristică, orientări în domeniul folclorului,

perna cu ace

Vasile SPIRIDON

Titlu de proprietate

filologiei, filosofiei, istoriei etc.). În mod firesc, referințele la unele texte apărute în perioada post-ieșeană sunt făcute pentru a evidenția continuitatea programului într-o primă fază bucoareșeană. De altminteri, câteva dintre vechile principii se vor regăsi și în numerele de peste timp. În acest sens, gândirea maioreșciană apare în toată profunzimea clasicității ei, deschisă, totuși, unor viziuni care nu-l îndepărtează de spiritul epocii sale și al aceleia care va urma.

Ideile-fortă ale criticii și esteticii convorbiriste au un fir conducător și o platformă teoretică în studiile și articolele lui Titu Maiorescu, asupra cărora se axează, cum este și firesc, analiza. Autorul urmărește dezvoltarea organică a ideilor culturale și literare junimiste, precum și impactul lor în contemporaneitate, decis de obiectivele unitare, în pofida existenței deosebirilor de atitudine critice din partea colaboratorilor. Activitatea teoretică a revistei nu se desfașoară la altitudine abstractă, deasupra mișcării literare a epocii, caracterul ei polemic stărnind multe adversități printre contemporani. Maiorescu preferă nuanțele, îmbinând critica estetică de sorginte clasicizantă cu una explicită, de susținere. Se voia realizarea unei estetici practice, în acord cu spiritul general al preocupărilor Junimii și al „Convorbirilor literare”. Iar ideile lui Maiorescu despre roman, poezie și creația populară consemnate de autor dau o imagine edificatoare asupra concepțiilor grupării ieșene despre literatură și artă.

Programul cultural al revistei este dominat de consecvența lui Maiorescu și a celorlalți colaboratori în atacul „impotriva neadevărului” și a imitațiilor, pentru a promova originalitatea artistică individuală și națională – valori raportate mereu la universalitate. Se reliefează momentele anterioare importante în procesul

stabilirii unei continuități pragmatice, Pavel Florea fiind convins că epistema culturală este aceea care conferă în primul rând uni(c)itate unei națiuni. În consecință, el pleacă de la însăși epoca de întemeiere a culturii și literaturii române moderne, atunci când ideile de specific național și de originalitate constituie un început sub aspect estetic. Se știe că desprinderea de literatura imitațiilor și a traducerilor operată de „Dacia literară” a deschis drum acțiunii decise a convorbiristilor de a institui spiritul critic. I. Heliade Rădulescu, M. Kogălniceanu și V. Alecsandri au marcat o perioadă rămasă în conștiința noastră culturală prin entuziasmul acțiunii, intenția sinceră a gândirii și pionieratul unor idei. Aici este subliniată deosebi preocuparea pentru îndrumarea literaturii spre izvoarele naționale.

Perioada ieșeană a „Convorbirilor literare” apare ca una dintre etapele cheie ale istoriei civilizației românești, în care cultura și literatura națională ating culmi revelatorii. Caracterul prea tranșant al unora dintre ideile susținute polemic prin apelul la ironie (cea care a animat, în fond, seria ieșeană a revistei) a dus la proteste, adversități și culpabilizări de tot felul. Cea mai nedreaptă învinuire adusă convorbiristilor – demontată în cartea de față – a fost aceea de cosmopolitism, pe care Maiorescu o respingea în mod categoric, folosind argumente irrefutabile. Ideile sale exagerate pe alocuri se aveau din intenția de corijare a neajunsurilor și, chiar dacă nu s-au fundamentat pe o cercetare profundă a diacroniei și contextului nostru cultural (ele neavând aplicabilitatea practică), au constituit o puternică lovitură dată impostorilor. Asanarea propusă nu voia să afecteze formele deja create, ci numai să stopeze adoptarea unora noi neadecvate.

Deși a vizat poezia, proza și teatrul, critica literară este slab reprezentată, dar spiritul ei,

datorită contextului în care a fost aplicată, era unul de direcție generală și umelea o lucună în mișcarea noastră de idei, în întreg sistemul de instituții sociale și culturale. Deopotrivă studii de direcție și de intuiție axiologică, „În contradicțiunii de astăzi a culturii românești” marchează o etapă importantă în legarea „Convorbirilor literare” de numele lui Maiorescu, pentru ca „Direcția nouă” să apropie cultura română de spațiul european și universal.

Urmărind atent raportul dintre teorie și punerea în practică literară a contextului cultural și istoric, dintre principiile dinamice ale culturii și valorile reprezentative ale acesteia, Pavel Florea aduce în prim plan relația de cauzalitate dintre apariția lui Eminescu și publicarea programului „direcției noi”. Și aceasta întrucât o revistă literară se impune, la început, prin programul ei critic, dar, dacă acest program, oricât de novator și pretențios s-ar arăta, nu este ilustrat de o literatură pe măsură, publicația respectivă nu poate institui în fapt o direcție estetică. „Convorbirilor literare” a publicat și destule pagini care au căzut în desuetudine; însă ea reprezintă cea mai importantă publicație pe care am avut-o. Autorul oferă o imagine cuprinzătoare a evoluției literaturii, științei, a tuturor domeniilor culturii naționale, rubricile revistei găzduind multe dintre ideile novatoare ale epocii. Spiritul polemic al lui Maiorescu își menține ascultimea – dovadă dispută de mai târziu cu C. Dobrogeanu-Gherea –, dar această aducea cu sine și însemnele unei noi lumi culturale și sociale în fața căreia convorbiristii se vor pleca, deși seria veche a publicației va dănu.

Concepte precum specific național, continuitate, originalitate, universalitate, adevăr sau valoare devin nucleu în jurul cărora se organizează demersul critic. Cercetarea, direcționată radial și în profunzime, de la considerații sintetice la aplicații analitice, printr-o selecție exigentă a citatelor ilustrative, urmărește evoluția revistei pe latura programului și a colaboratorilor ei, pentru a demonstra că publicația a constituit un reper crucial în procesul de modernizare și europeanizare a culturii noastre. Sunt comentate opiniile despre poezie, roman, scriitorii români și străini, concepții despre critica literară și culturală, altitudini față de presa vremii. Apreciem și acum diversitatea informațiilor și datelor, adeseori inedite cu 25 de ani în urmă, furnizate de Pavel Florea, un cercetător foarte atent al istoriei noastre literare, care a devenit un specialist incontestabil în materie.

Cioran - Despărțirea de filosofie

Nietzsche și despărțirea de filosofie

inspirației nietzscheene aproape tiranice:

„Mindria filosofiei a constat în a considera ideile în sine. Orgoliul acesta e aproape o rusine. Din moment ce tot ceea ce este nu poate fi considerat în sine, a face din reflexele schematice ale aparentelor structuri încheiate, cu finalitate în sine, este o aberație care nu poate fi iertată. Omul nu poate atinge decât un extaz al aparentelor. Aceasta e singura realitate. Poezia, muzica și mistica servesc aceste aparente supreme.”¹⁴

De altfel, citită cu aplicație, Cartea amăgirilor relevă un număr semnificativ de pretexte la care Cioran pare să-i răspundă ilustrându-l său înaintea, în dialog de la curmezișul lecturii/scriiturii: raporturile tensionate ale omului cu Dumnezeu, cuplul spiritual-intelectual bărbat – femeie, starea funambulescă de dincolo de morală, morală stărilor ambigue, însemnătatea muzicii, anatomizarea sistemelor filosofice și a creatorilor lor, dialectica viață-boală-moarte, boala ca simptom decedent al înțelepciunii și invers, lipsa de viață a ideilor și a filosofiei, demolarea lui Kant, exaltarea pasiunii ce sub-

minează autoritatea rece a silogismului, individualia ca rezultat al iluziei eului, răsturnarea raportului general-particular în esenta rezultată în condiții de emoție extremă, de plenitudine, reconsiderarea valorii creatoare a egoismului, viața ca premiu pentru conștiința libertății de auto-suprimare, adică eliberată prin neîngrădirea potențială a sinuciderii.

Mai mult, esul cioranian al despărțirii de filosofie își sprijină argumentația pe modelul nietzschean al transgresării filosofiei: „... puteți citi cîți filosofi veți vrea, nu veți simți niciodată că deveniți un alt om. Natural că dintre filosofi exclud pe un Nietzsche, care este mult mai mult decît un filosof.”¹⁵

Vremea tinerității lui Cioran este epoca lui Nietzsche în România, sau, cum ar spune Lucia Gorgoi, în lucrarea Friedrich Nietzsche și cultura română interbelică, „apogeul receptării ideilor filosofului german”¹⁶, cu cărțile căruia se va întîlni de timpuriu, din perioada anilor de școală de la Sibiu, constatînd afinități considerate de natură temperamentală, „subliniind substanța saturniană a amindurora”¹⁷.

În ambițioasa sa lucrare, Lucia Gorgoi recunoaște de la început rolul major al comparatismului într-un demers de istoria filosofiei de asemenea complexitate, invocînd două metode: studiul tipologic și cel genetic.¹⁸ Din păcate, instrumentul e acceptat cu prea mare ușurință, pe baza unei singure lucrări de specialitate în domeniu, situație parțial explicabilă prin competențele limitate ale autoarei într-un domeniu, prin tradiție, aflat în inventarul filologiei. Totuși, imprecizia metodologică devine foarte repede vizibilă și afectează întreaga construcție a lucrării, bazată pe o afirmație mai mult decît discutabilă:

„Studiul ne-a demonstrat că relațiile tipologice au o relevanță mai mare decît cele genetice în stabilirea tipului de receptare care s-a produs, în cazul nostru, cu ideile gândirii lui Nietzsche în contextul interbelic românesc.”¹⁹

Dacă ar fi să dăm credit unei asemenea afirmații, aceasta ar presupune că filosoful german și-a aflat ecourile gândirii sale grație extraordinarului efect de sincronizare produs prin paralelism tipologic la nivelul culturii române. Pe parcursul cărții sale, autoarea se contrazice însă, demonstrînd că difuziunea

ideilor nietzscheene în cultura română s-a datorat, fapt obisnuit, lecturilor, traducerilor, studiilor din sau despre Nietzsche, fără a surprinde însă justa măsură a acestui fenomen, ce-i drept, de mare anvergură și care, în consecință, ar fi necesitat un efort substanțial de cercetare suplimentară.

O asemenea premisă a cercetării nu face decît să slăbească credibilitatea afirmațiilor lui Lucia Gorgoi, sau, în cel mai bun caz, să reducă însemnătatea lucrării sale, ca simplă înregistrare tipologică a unui paralelism ideatic de suprafață, a căruia natură profundă, realmente genetică sau tipologică, rămîne a fi stabilită de o viitoare abordare a subiectului, care să pună accent pe dimensiunea istorică, inclusiv factologică, a demersului comparatist.

Daniel Ștefan POCOVCNICU

- 1 Amurgul idolilor, Editura ETA, Cluj-Napoca, 1993, p. 23-24.
- 2 Ibid., p. 63.
- 3 Ibid., p. 19-20.
- 4 Carte amăgirilor, p. 164-165.
- 5 Op. cit., p. 164.
- 6 Op.cit., Casa cărții de știință, Cluj, 2000, p. 3.
- 7 Ibid., p. 204.
- 8 Ibid., p. 6.
- 9 Ibid., p. 7.

Influența lui Nietzsche e evidentă, dacă e să ne amintim ecourile cioraniene la îndemnul filosofului german cuprins în esul *Morala ca manifestare contra naturii*. „Să parcurgem întreaga istorie a preoților și filosofilor, precum și a artiștilor” ori la ironia strecurată de același în verdictul „Si la filosofi, un alt gen de sfinți, profesia cere să se admită numai anumite adevăruri: anume acelea prin care profesia lor obține sancțiunea publică – vorbind în limba lui Kant, adevărurile rațiunii practice”.

Nici urmă de indoială că o bună parte a diatribelor anti-kantiene de la Cioran își au izvorul în aceste nietzscheene fulgerări contra gigantului de la Königsberg, cum ar fi cea de-a patra teză din esul „*Rațiunea*” în filosofie:

„Să împarți lumea într-una «adevărată» și una «aparentă», fie în felul creștinismului, fie în felul lui Kant (un creștin perfid, în cele din urmă) este doar o sugestie a decadentei – un simptom al vieții în declin... Că artistul pretuiește aparenta mai mult decît realitatea nu este un contraargument la această teză. Căci «aparentă» înseamnă aici realitatea repetată, însă prin selecție, intensificare, corectare. Artistul tragic nu e un pesimist – el spune da la tot ceea ce este problematic și înspăimîntător, el este donisiac.”¹³

Replikele cioraniene sînt limpezi și subliniază evidența

din Basarabia

Leo BUTNARU

Copil la ruși (2)

Oricum, n-ar fi să mă retroplâng: jucării se găseau. Și jocuri fel de fel – titirezele-n învârtelă captivante, de-a trenul, de-a poarca, de-a matca (oina), fotbalul, băza (uf, ce lovituri!), cu cercul (de tija cu care conduceam – dacă era noapte – prindeam un șfichi de cauciuc, îi dădeam foc și... „circulam” cu lumină! Bine, bine, dar funinginea – în registru argotic i se spunea și *șfârleată* – pe care o filia-torcea acel fir de cauciuc ne cam *africaniza* chipul, mutrișoara; trebuia multă apă pentru ca mamele să ne spele mutrișoarele de europeni...). Alte jocuri și improvizății ludice: „Cioarele” – în final, cu împrăștierea mâinilor, imitând parcă zborul gălăgioaselor aripate clonțoase; zmea, moriști, găștele și lupul (de găgăia mahalaua, nu alta!), de-a harbujii (moviilete de praf, țărăni, pe care ni le păzeam fiecare cu strânsnicie unii de ceilalți „răufăcători”), „De-a țara”, cu „împărat, împărat, trimite-mi un soldat!”, „De-a rădăcinile”, „Podul de piatră” – „Podul de piatră s-a dărâmat, a venit apa și i-a luat”... Da, obligatoriu și de-a mijtaca, de-a ascunseala, cu recitativul prologului: „Cărânda, cărânda, prinde popa iepuraș, pe la moara turcului”... Și de-a baba-oarba, cu (atunci și acum!): „Chimiță, Chimiță, unde ești?” „Aici, aici!” zice (atunci) copilăria mea și se ascunde (acum!) ireversibil... (De ce – ireversibil?... – să întrebăm, pentru a ne aminti de una din șagălnicele caceale male din copilăria noastră; de curiozitatea coplesului cantonată, provizoriu, în banalul, dar jovial dialog: „De ce?” „De brânză” „Cum de brânză?” „De atâtă, că urda-i scumpă”... – zice ea, copilăria, sărind într-un picior, ca să-și scoată apa din urechi... Auras, păcuras...)

...Iar în copilărie nu există oră exactă anume din cauza nesațului de joc. Dar, n-ai ce-i face – se aude, sonor, vocea mamei: „Licuță, vino la mâncare!” Uneori, mâncarea putea fi dublă: să mai mănânc și papară, dar... rar, e drept. Sau: „Vino la culcare, neastâmpăratule!” Ei, ce-ai face dumneata în acest caz? Nu prea ai ce face, pentru că, oricum totu-na, acasă trebuie să tragi, mai devreme sau mai târziu... Astfel că o iau întristat spre porțița din-spre ghiol a ariei noastre... În salcia din capul grădinii gurluiește prelung o hulubiță sălbatică – turtura, guguștic(ă) – cea care are pe gât o semilună liliacie, de parcă ar fi cărat cobilițe cu rouă și i-ar fi rămas vânătaie... Lacrimă gălgăită în gâtulejul acelei păsări, acum, în amintire, sporindu-mi nostalgia și înduioșarea, încât îmi pot contempla timidele înfiorări în clătinare ușoară, ca tresărirea unei păpădii ce cuprinde spațiu doar cât, hai să zicem, sufletelul unui pușor de hulub... (Întru obiectivă constatare, nu pot să nu-mi amintesc că, până a prinde la pene, pușorii porumbelilor sunt destul de... urâte!) Cât sufletelul cel mai micut sau cât abia-abia sesizabila zvâcnire a unui sfârc de mugure ce se desface întru îmbobocire... Așa aș fi putut gândi, trecând pe sub falnica salcie îndurerată de o turtura cu

cobilită vânătaie peste gât...

Dar vânătaiele mele, ale oricărui copil din Negureni, seara? Ce să mai vorbim – nenumerate, bineînțeles... Oricât de pașnice ne-ar fi fost jocurile, oricât de atente alergările, încleștarea „la trântă”, ciomăgeala de-a lovi tinichele sau mingi în jocul „de-a poarca”, totu-na fără niscaiva vânătaie nu se putea termina nimic, adică – ziua de muncă a copilului – joaca, joaca, joaca... Sau, altfel zis, – libertatea, libertatea, libertatea, – în conformitate cu care, din respect pentru care, în regizarea, organizarea, „asteptarea”, „jinduirea” prezentului text memorativistic de peste vârste nici nu am crezut că ar fi necesară o anume sulețe „literaturologică”, de *tehnică scribendă*, ci doar – de libertate... metodologică! Memoria e propriul său organizator, dirijor, acar (nu obligatoriu – Păun). Poate că având și ceva din socratica maieutică – *acea artă in actus* de zămislire/naștere a ideii, sentimentului...

Sigur că altfel, altcumva gândeam atunci, la 4-5 ani când, iată, deschid porțița, intru în grădina cu vie, cu pomi fructiferi, cu legume... Pe sub vrejuri – dramuri de licurici în nemișcată rulaie... Ca o cărăruie de aur spre visul de peste noapte... Visul – literatura sadea a copilăriei... De la care au pornit toate celelalte ale vârștelor mele ulterioare, întru prezentă evocare și *test/textodelare*... Fiindcă în subtextele acestei *ego-narațiuni* inevitabil există ceva din modul și modelul de a gândi și a simți ale copilăriei, dacă vreți – chiar stilul de a face astea și de a acționa în consecință. Adică, de a merge mai departe...

Uneori, în nopțile de vară, aveam curajul să dorm pe prispă casei, rugându-mă de Cotoman, bravul nostru câine, să nu o ia... teleleu-Tănase prin sat, ci să stea să mă păzească. Dar, dacă adormeam, cine știe ce era de capul lui... Câteodată, înainte de a mă fura somnul, primeam îndelungă vreme, fix, stelele și

ele își treceau spițele de raze prin miezul lacrimilor mele (de supraîncordare a retinei). De la un moment încolo, lacrimile parcă ar fi devenit niște lentile, niște prisme anume prin care deja, într-o mai acuprinzătoare vultă, se rotea, alene, întregul carusel astral cu învârtelirile-i de pulbere scânteietoare, cu umede trene de flăcărui lunguiețe. Era fascinantă acea priveliște ce se insinua enigmatic în simțămintele mele... (Se mai întâmpla ca, brusc, să tresar la eruperea vreunui *u-u-it* de bufniță... („A murit cineva”, se spunea, ca și în cazul când „cădea o stea”.) În alte nopți, luna era atât de luminoasă, încât, pentru a privi la ea, trebuia să duci mânătaie streșină la ochi, ca și cum ai fi căutat de bănuț oul păsării din basme: Măiastra. În bătaia razelor, puteai vedea cum, pe sub pereții casei, albesc jumătățile de găoace nu prea mari, aruncate de sub streșină de hulubii care deja scosese ră

Astfel că mă trezeam în vreo dimineată de pe la începutul lunii iunie, când se zice că e sărbătoare. Miezul pereților. În această zi, se fac „cocoșei” (floricele) de porumb. Se pun boabele într-un ceain cu nisip încins și – „sar”!, înfloresc în alb. Gustoase floricelele, gustoși cocoșeii! Când mesteca boabele, bunica zicea: „Săriți, săriți, cocoșeilor, / Că moșnegii is la chirie, / Babele – la cumetrie” (și încă ceva ce am uitat deja). Mai spunea că, începând cu ziua de azi, cloșca prinde a scoate pui. Poate că albul cojilor de ou să fie miezii pereților? Peretele elipsoid al găoacei. Odată, vecina se mira – pusesse, ciică, douăzeci de ouă sub cloșcă, însă la lumina zilei apăruseră mai mulți pui. „Poate că între timp cloșca noastră s-a mai și ouat?” se mira/întreba ea.

Se zice că anume din ziua de *miezul pereților* încolo încep principalele lucrări agricole. Astfel că, până să reia în plin (...jug) corvoada kolhoznică, rucele, sătenii, familiile-prietene încercau să-și facă mici sărbători, să se viziteze, să stea la taclale și pahare. Iar la un prolog de plecat în musafirie mi-a fost dat să descopăr, sub ochii mei, (și) cât de tari pot fi niște simple odicoane (sovietice). Ardeau, nu alta! (Pe atunci încă nu știam că, prin Rusia, odicolonul era consumat ca alcool, în loc de vodcă – (mai) scumpă sau niciodată îndeajuns!) Ni se întâmplase, chiar în casa noastră, parcă în tindă, în mijlocul „Bermundelor” dintre casa mare, camera de toate zilele și iatalul meu. Ne pregăteam să mergem în ospeție, într-o primăvară deja zburătăcită binisor spre soare. Tuța – proaspăt bărbierit, cu o față mult întinerită după muncile și grijile săptămânii. Eram pe picior să ieșim din casă, când mama spuse să așteptăm puțin. Aduse flaconul cu odicolon și, inclinandu-l, ca lichidul gălbui sau, poate roz ori verzui, să aluneca prin gâtisoru-i cu fileu în exterior spre buza lui, după care – suflă peste el, pulverizându-l peste făptura mea. Apoi spre tuța. Puț! – se aprinse o flăcără sferică nu prea mare, albăstrui-gălbui. Pur și simplu, tuța era cu țigara în dinți și de la jarul ei se inflamase, brusc, parfumul pulverizat de suflarea mamei! Câteva minute, între părinți se insinuă oarece supărare, iar în sufletul meu – un nouaș sau, poate, spuza nedumeririi de spaimă volatilă. Deci, trecu, și noi iesirăm în trei pe șleaul satului, ducându-ne în ospeție în „cealaltă mahală”, la nanii mei, Profira și Andrei Huzun. La ei îmi plăcea să merg cel mai mult. Erau mai înstăriți decât mulți negurenieni pe care îi cunoșteam. În casa lor totdeauna se găseau dulciuri, aduse pe la Leningrad sau Moscova, pe unde, cu mari riscuri, nanul reușea să comercializeze „la negru” blânițele cărlionțate de miei, negri și brumării, lucru calificat de codul penal drept speculă și cu consecințe mai mult decât neplăcute pentru cei căzuți în lazele autorităților.

• Viorica Zaharia

Cunosc în linii mari contextul în care se convoacă, de la 1991 încoace, cu participarea laolaltă a creatorilor din cele două state românești ieșite din totalitarism, expoziția-concurs de artă plastică contemporană „Saloanele Moldovei”; am și publicat, în revista „Atelier”, 2004, o dare de seamă cu privire la starea de lucruri din această instituție (or, s-a afirmat, pe bună dreptate, că „Saloanele Moldovei” sunt o instituție!), astfel că mi-ar prinde bine să văd, la o adică, fenomenul și din interior.

Știu că „Saloanele Moldovei” își au începutul în anii Primului Război Mondial, când partea de sud a României era ocupată de nemți și capitala s-a mutat pentru o scurtă perioadă de timp la Iași. Din lipsă de alte mijloace, plasticienii de aici au recurs la forța mobilizatoare a artei, invitând confratria să-și conjuge eforturile. Astfel s-au pus bazele a ceea ce se cheamă, și azi, „Saloanele Moldovei”. Luați aminte: „Saloanele Moldovei” s-au născut în vremuri nesigure, grele...

Dar au trecut anii și, după 1990, odată sfârșit Războiul rece, plasticienii și-au amintit lecția și, resuscitând „Saloanele”, au reactivat nu doar forma, ci și spiritul expoziției. De astă dată, după lungi decenii de răzlețire forțată, la agapa frățască aveau să se regăsească artiștii de pe ambele maluri ale Prutului. „Saloanele” au revenit, așadar, în forță, adaptate la noile împrejurări istorice și, dacă ne gândim bine, ele reprezintă cel mai bun lucru care a putut să li se întâmple artiștilor români la această răscruce a timpului.

„Saloanele Moldovei” - o expoziție pentru vremuri de tranziție?

Mai știu că, după redevabilul debut din 1991 și deopotrivă după edițiile marcate de prezențe masive și pline de însuflețire din anii următori, de la un timp, s-au întezit comentariile critice la adresa „Saloanelor”. Motive de insatisfacție au, desigur, și organizatorii, și participanții. Deși neîmplinirile, frustrările și mâhnirile se așază mai întâi, pietre grele de amar, pe inimile celor dintâi. Ca funcționari, cetățeni, oameni, ei au nevoie de mai multă înțelegere și în tot ceea ce fac spre binele public ar trebui să beneficieze ca atare de tot sprijinul autorității de stat.

Dar suntem așa cum suntem, trăim într-un anume timp istoric și, se vede, avem, de jos în sus, până la vârful piramidei, diriguitorii pe care ni i-a dat momentul. Mai are rost să întrebăm, retoric, desigur, de ce sus-puși

– și nu doar cei de la resortul culturii – nu se implică la modul cel mai serios posibil în derularea evenimentului, lăsându-l, din an în an, să alunece tot mai mult în derizoriu? Din toate începuturile ce și-au propus să rezidească puntea și să refacă legătura între maluri, să reînnoștem, „Saloanele” au mai rămas. Lăsate însă la voia întâmplării, la mila neajutorată a unui grup de entuziaști, „Saloanele” vor succomba. Și e păcat, or, dincolo de componenta politică, e bine să se țină cont de premiza reală că prin „Saloanele Moldovei” se cunoaște mai lesne mersul lucrurilor în sfera artelor plastice românești în ansamblu; se ia, în plan mai larg, pulsul creativității unui întreg popor; se dă, anui, seama de starea de spirit a unui segment considerabil al părții artistice a națiunii. Iar, pe de

altă parte, „Saloanele Moldovei” scot în vileag atitudinea pe care autoritățile publice locale o manifestă față de artă și artiști și, în același timp, învederează competența și disponibilitatea la scară națională a forurilor conducătoare de a aborda și gestiona fenomenul cultural-artistic.

În acest context, poate e cazul să ne gândim, dacă nu cumva „Saloanele Moldovei” sunt luate în considerare doar ca o expoziție pentru vremuri de tranziție și, odată atinse unele din obiectivele asumate ale momentului, clasa politică și ierarhiile culturii sunt gata să treacă, lejer, la procedura spălăturii pe mâini?

Poți renunța, desigur, la ceva ce ai impresia că e depășit, că e stânjenitor poate pentru că nu mai are prestanța și vigoarea începuturilor, că nu mai corespunde imperativelor noi ale timpului. Poți demola, căci e mai ușor, o tradiție statornică în timp, arborând sus steagul unor idei curente și al unor mișcări în vogă. Însă orice s-ar

afirma, azi, la modul critic despre expoziția-concurs „Saloanele Moldovei”, ajunsă, acum, la editia a XVIII-a, în spațiul cultural-artistic panromănesc de după 1990-1991, ea este, fără nici un fel de dubii, fenomenul cel mai durabil în timp, cel mai semnificativ ca arie de cuprindere și cel mai relevant din punctul de vedere al reprezentării formelor de manifestare și a formulilor de expresie.

E mult, e puțin? Ce perspective are? Un alt nucleu organizatoric, orientat spre valori declarate selectiv-elitare sau exclusiviste, o altă generație de promotori ai artelor plastice, ar fi în stare nu doar să producă schimbarea la față dorită a manifestării, ci ar fi capabili chiar să modifice radical paradigma, revizuiind atât principiile de selecție a autorilor/operele, cât și modul de organizare și desfășurare a evenimentului. Cu siguranță, atunci nu va mai fi vorba de „Saloanele Moldovei”. Precum ar putea, în egală măsură, din lipsă de idei constructive sau din oricare alte motive banale, să-i pună la îndoială, în general, necesitatea. Atunci, cu siguranță, „Saloanele Moldovei” vor fi pe cale de a-și înceta existența...

Vasile MALANETCHI

Saloanele Moldovei - 18

Expoziția de artă plastică contemporană „Saloanele Moldovei”, ediția a XIII-a s-a deschis la Bacău pe data de 9 iulie 2008 la Galerile „Alfa”.

Datorită participării numeroase (291 autori și 324 lucrări), expozițiile Salonului au fost organizate și în alte spații: Galeria „Ion Frunzetti”, Muzeul de istorie și Muzeul de artă contemporană „George Apostu”.

Pe simeze sunt expuse lucrări ale artiștilor plastici din România (București, Bacău, Piatra Neamț, Roman, Suceava, Iași, Botoșani, Brăila, Galați, Oradea, Craiova, Focșani) și din Republica Moldova.

Juriul acestei ediții a fost alcătuit din: Mihai Chiuaru, Bacău - președinte, Ilie Boca, Bacău, Ghenadie Jalbă, Chișinău, Vasile Malanetchi, Chișinău, Andrei Dohotaru, Chișinău, Angela Candu, Chișinău, Silvia Costin, București, Aurelian Popovici, București, Mariana Popa, Bacău, Georgeta Barbu, Bacău - membri.

Premiile oferite de instituții culturale și ale administrației locale de la Bacău și Chișinău au fost acordate următorilor artiști: **Marius Franț**, Bacău - premiul Ministerului Culturii și Turismului din Republica Moldova, **Simion Zamșa**, Chișinău - premiul Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Bacău, **Dumitru Bolboceanu**, Chișinău - premiul Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău, **Mariela Preda Sânc**, București - premiul „Mihail Grecu” al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova, **Mircea Roman**, București - premiul Muzeului Național de Artă al Moldovei din Chișinău, **Leonard Guțu**, Chișinău - premiul Centrului Internațional de Cultură și Arte „George Apostu” Bacău, **Anca Mușat**, Bacău - premiul Colegiului de Arte Plastice Chișinău, **Valeriu Sandu**, Chișinău - premiul Consiliului Județean Bacău, **Ala Lupu Leancă**, Chișinău - premiul Primăriei Municipiului Bacău, **Mari Bucur**, Bacău - premiul Primăriei Municipiului Chișinău, **Vladimir Us**, Chișinău - bursa de participare în Tabăra Tescani 2009 acordată de Muzeul Național „George Enescu” București.

Expozițiile Salonului pot fi vizitate la Bacău până pe data de 10 august 2008, urmând ca pe data de 31 august 2008, ele să fie redeschise la Chișinău.

Noutatea acestei ediții este prezența unui invitat de onoare în cadrul Saloanelor Moldovei.

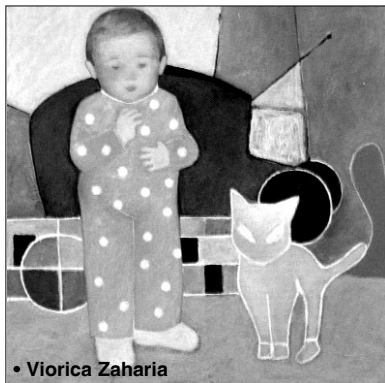
Anul acesta a fost invitat Anatol Rurac, pictor, grafician, scenograf din Chișinău.

Expoziția „Pictură, grafică, obiect” semnată de Anatol Rurac poate fi vizitată la Galeria de artă contemporană de la Muzeul de istorie, str.9 Mai, nr 7, în perioada 9 iulie - 10 august 2008.

Geta BARBU

Când nu mai suntem copii...

O artistă autentică este Viorica Zaharia, mereu exigentă cu sine, capabilă să se reinventeze. Ceea ce a și demonstrat cu noua ei expoziție, de la Galeria Nouă a Filialei Bacău a U.A.P., inspirată din universul copilăriei. O știm pe Viorica o fire meditativă, și îi admirasem lucrările de până acum, în forme esențializate, cu subtile geometrii și prețiozități cromatice: griuri, ocruuri somptuoase, arginturi. Acorduri surdinizate, pe alocuri sparte de un accent de albastru-ultramarin sau verde, cu străluciri de mineral. Or, în expoziția actuală, nu întâmplător deschisă de „Ziua Internațională a Copiilor”, prima impresie este aceea de luminositățe. Și de ludic dezlănțuit. Paleta este una caldă, calmă, inundată de prospețime. De parcă peste pânze ar fi trecut o ploaie de vară. Sunt nuanțe pastelate și mult alb, care transmit un sentiment de seninătate, o stare de bine, solară, jucăușă.

• Viorica Zaharia

În lucrări sunt multe chipuri de copii, ei fiind însoțiți de jucăriile favorite, de nelipsitul ursuleț de pluș, păpuși, mașini, căluțul năzdrăvan, parcă rupt din basme, și cărți vii colorate, stând într-un raft, gata să depene o multime de povești cu eroi îndrăgiți. Și mai apare, în câteva pânze, o drăgălașă pisică, tovarășă de zburdălnic. Sunt și fragmente de scrisori, plicuri cu adrese, înscrisuri diverse (tehnice colajului fiind frecvent folosite de pictoriță), în fine, observăm o întreagă recuzită cu valoare profund afectivă. Te întorci în timp și visezi, cu ochii deschiși, la copilul care ai fost. Și te simți mai viu, mai curat și mai încrezător, mai optimist, amintindu-ți vorbele lui Brâncuși: „când nu mai suntem copii, suntem deja morți”. Deși a vrut să se mai joace, în imaginație și pe pânză, demersul artistei este unul serios, în sensul de profesionalism. Viorica Zaharia este foarte atentă la echilibrul compoziției, la armonia întregului, la detaliile semnificative, nelăsând nimic la voia întâmplării. Ca om, este extrem de modestă, iar fizic are o fragilitate de păpădie, dar asta e numai aparentă. Pentru că Viorica este o personalitate puternică, e dinamică și delicată în același timp, având o energie creatoare de invidiat. Are vocație pentru prietenie, dar și acest lucru îl face cu mare discreție, neinvadând teritoriul nimănui. Te poți însă bizui pe ea, pe spiritul ei ascuțit de observație, pe încurajările ei, izvorâte dintr-o fire generoasă, pe umorul ei sănătos. Poate fi dură și tandră, în același timp, rămânând foarte adevărată. Prietenii o alintă cu numele de Zaharica, dar ea este genul „hard candy”. Lăsând gluma (și jocurile de cuvinte) la o parte, mai trebuie să spun că Viorica Zaharia are o conștiință artistică bine articulată și o remarcabilă voință de stil. Starea ludică în care a plonjat, ca într-o imersiune în trecut, în lumea plină de candoare a copilăriei, a fost una fecundă în plan creator, expoziția ei fiind o adevărată încântare pentru ochi și pentru suflet.

Carmen MIHALACHE

Privesc toată povestea cu un ochi mult mai calm și mai senin fiindcă îmi sunt destul de limpezi câteva lucruri. Mai întâi, refuz să împart oamenii în *îngeri și demoni*, știu că albul și negrul absolut nu există când e vorba de firea omenească, prin urmare mă aștept mereu la combinații - uneori surprinzătoare, dar nicicum tragice - de gri-cenușuiri. Comunismul nu mi se pare negru-smoală, tot așa cum capitalismul nu e roz-trandafiriiu din cap până în picioare. Nu există/n-a existat nici o Putere care să nu-și apere „așezarea” prin toate mijloacele, inclusiv cele secrete ori de culise. Individul s-a descurcat, de când e lumea lume, cum a putut. Nici cele mai sumbre dintre Puteri nu au primit vreodată pedeapsa „cuvenită”, căci pedepsele se dau, atunci când se dau, de pe schimbătoare poziții omenești. Oportunismul se poate numi, dacă omul ține prieten, „dezvoltat instinct de supraviețuire,” dacă nu, „ticăloșie”.

Turnătorii e forma adultă a *părei* din copilărie. Turnătorul pârâciosul e totdeauna arătat cu degetul, dar știu la fel

Moto: „Lumea, așa cum arată ea astăzi, e opera Clubului Bilderberg”
Cristina Martin

A scrie o carte despre societățile secrete, care guvernează lumea actuală, este un act temerar deoarece există primejdia ca astfel de autori ce dau la iveală secrete bine păzite să fie eliminați. Și totuși, o inițiativă de acest fel este salutară cu toate riscurile aferente. Avem în fața noastră o astfel de apariție editorială consacrată „Clubului Bilderberg. Stăpânii lumii*”, carte scrisă de Cristina Martin, lucrare bazată pe o bogată bibliografie (cărți, articole, interviuri), încât lectura captivă, iar la sfârșitul ei constatăm că, din păcate, lumea este dirijată din umbră de o minoritate, un grup puternic de oameni constituit într-un conclave ce stăpânește pârghiile economice, militare, mass-media ale lumii contemporane: „Din toate cele expuse, e ușor de înțeles că activitatea unui jurnalist nealiniat este extrem de complicată; dar, în pofida dificultăților inițiale, nu mi-am pierdut curajul, iar rezultatul investigației mele a fost prima carte din lume special consacrată Clubului Bilderberg, și a văzut lumina tiparului în 2005” (pp. 14-15). E de la sine înțeles că idealurile de libertate, egalitate, fraternitate sunt, în ultimă instanță, vorbe goale. Chestiunea care ne preocupă este dacă nu cumva existența unui astfel de club ocult nu este totuși necesară pentru a modela lumea. Asistăm de decenii la o explozie demografică fără precedent, la o diminuare a resurselor Terrei, la actualizarea teoriei lui Malthus, încât ne întrebăm, evident, fără a da un răspuns plauzibil dacă omenirea nu se află într-o criză profundă, în pofida unei tehnologii de vârf? Așadar, plecând de la dictonul „Omul e lup pentru om”, maximă atribuită de către Cristina Martin lui David Hume, în realitate, acest panșeu celebru a fost pus în circulație de către Plaut în comedia „Asinaria”, iar în vremurile moderne, maxima în chestiune a fost reluată de către Bacon și Hobbes, Cristina Martin urmărește de-a lungul a 13 capitole nașterea, dezvoltarea și apagararea puterii mondiale de către Clubul Bilderberg: „Bilderberg este un club ultrasecret, ultraexclusivist, rezervat celor mai puternici, iar admiterea în el depinde de existența prealabilă a unor proprietăți bancare, funcții de putere, influențe teritoriale, intelectuale, economice și politice... Clubul Bilderberg preia ștafeta vechilor

digresiuni

Irina PETRAȘ

Despre dosariadă

Etimologic, digresiunea e plecare, părăsire, despărțire, deviere de la drumul mare, al tuturor, încălcarea a unei datorii. Toate constrângerile ivite când citești o carte cu creionul în mână se vindecă prin digresiuni. Nimic mai încântător decât visarea lăaturalnică, ispitirea unei cărări personale în răspăr față de unicelele textului celuilalt. Rândurile din acest colț de pagină sint astfel de încântări.

de bine că, uneori, ce părăște el e un lucru rău în orice sistem de valori morale ai cântări fapta. Măcar unii dintre cei ce arborează stridente flamuri anticomuniste au fost bine așezați în vechile structuri, iar *vina* pentru care au fost urmăriți se numește și azi tot *vina*. *Dosariada* e târzie și caraghioasă: să tot împarți oamenii de azi în urmăriți și colaboratori fără să cunoști toate detali-

ile pentru fiecare caz în parte e zarvă bună de făcut tiraj – eventual, căci nici asta nu mai e, din fericire, sigur. Să mai spui, după 18 ani, că profitorii vechiului regim ar fi trebuit să stea o vreme deoparte e cel puțin hilar. Cei care doresc și pot să înhațe ciolanul o fac (dacă nu ai dovezi pentru a-i ține departe de el cu mâna legii) și nu se vor da niciodată din calea ta doar fiindcă socotești că ar fi

rândul tău să-l înhați. Până la urmă, asta se numește liberă concurență.

Nu compar epoci, compar oameni, singurătăți. În *Soarele înșelător* al lui Nikita Mihalkov se spun niște lucruri nete: totdeauna ai de ales, chiar dacă una dintre variante e moartea, iar dacă ții foarte tare la o stare de lucruri, apăr-o, nu aștepta să recunoască celălalt că ai dreptate, fiindcă e omenesc să n-o faci de bună voie. N-am înțeles toată tevatura, nici lacrimile de încredere înșelată. Îmi sună totul a telenovelă, și încă una prost jucată. Habar n-am ce am câștiga dacă am afla că X a semnat nu știu ce angajament ori că l-a pârât pe vecinul de palier că ascultă posturi interzise. A avut cineva vreo îndoaială că s-au întâmplat și că se întâmplă în continuare lucruri de acest fel?!

Oricum, mi se pare că suntem mai dispuși ca alte neamuri să ne descriem, la grămadă, în culori negre și să păstrăm nuanțele luminoase pentru individul care suntem. Asta ce să fim acoperiți când ni s-ar cere gesturi fondate pe spirit comunitar.

cronica traducerilor

Ionel SAVITESCU

Stăpânii lumii

societăți secrete și le actualizează dorința de cucerire, în secolele al XX-lea și al XXI-lea... Pentru Clubul Bilderberg, dușmanii sunt platformele de protest civic, mișcările naționaliste ale popoarelor care refuză să-i accepte jugul, comunismul războiului rece, cunoașterea adevărată și, în definitiv, lupta omului de rând pentru a obține libertatea autentică” (p. 21). Fondat în 1954, deși fusese conceput încă din anii celui de-al doilea război mondial (printre inițiatori se numără printul Bernhard al Olandei, David Rockefeller, Joseph H. Retinger, Paul Rijkens), Clubul Bilderberg (într-o primă fază a conceput Uniunea Europeană) năzuiește să

impună un stat universal, un guvern planetar, o monedă unică, încât bancherul James P. Warburg s-a exprimat astfel: „Fie că vreți, fie că nu, vom avea un guvern mondial. Singura chestiune e dacă va fi acceptat ori impus” (p. 22). La prima vedere astfel de idei ar părea originale, însă numai în parte. Dacă vom avea răgazul să consultăm cartea lui Heinrich Zimmer „Filozofiile Indiei” (Humanitas, 1997, p. 94) vom constata că în mitologia vechii Indii există ideea unui monarh universal: „Și totuși există un ideal mitic străvechi – un vis compensator idilic, născut din dorul de stabilitate și pace – ce reprezintă un imperiu universal al liniștii durabile,

cărmuit de un monarh universal drept și virtuos, cakravartin, posesorul cakravatei, care să pună capăt luptei nefermate dintre statele învrăbite”. În fine, alături de familia Rockefeller – implicată în conducerea Clubului Bilderberg -, un rol de seamă îl joacă Henry Kissinger și familia de bancheri Rotshild (inițial s-a numit Bauer pe când locuia în ghetoul de la Frankfurt). O descriere a acestui ghetou ne-a lăsat Goethe (v. Léon Poliakov „Istoria antisemitismului”, Ed. Hasefer, III, 2000, p. 42, nota 28): „Printre lucrurile semnificative care preocupau copilul, ca și pe adolescent, se numără în special starea orașului evreiesc, care de fapt era denumit strada evreiască întrucât era propriu-zis constituit dintr-o singură stradă care fără îndoială, fusese odinioară prinsă între șantul și zidul orașului. Îngustimea, murdăria, agitația, accentul unui idiom neplăcut auzului, toate produceau o impresie cât se poate de dezagrabilă. Multă vreme nu m-am aventurat acolo de unul singur și nu reveneam acolo cu plăcere după ce reușeam să scap de insistențele atâtor oameni fără odihnă ocupați să solicite câte un client pentru a face vânzare”. Reuniunile Clubului Bilderberg au loc anual, de predilecție, în orașe mici (pentru a nu atrage atenția), din Europa, SUA, Canada, întâlniri unde se discută și se hotărăsc măsurile politice, economice, financiare, militare pentru următorii sau următorii ani. Inșă, ziaristul englez Mark Oliver susține: „Teoria mea este că nu Clubul Bilderberg conduce lumea, ci grupul numit Pentaverer” (p. 102). Câteva inadvertențe. La pagina 33, uniunea vamală Benelux (Belgia, Țările de Jos, Luxemburg – dar Belgia este inclusă în dimensiunea teritorială a Țărilor de Jos). La pagina 41, Clubul Bilderberg împlinea în 2004, 50 de ani de existență, deci sărbătorea nunta de aur, nu „de argint”. La pagina 47, durata vieții lui Mayer Amschel este cuprinsă între anii 1473 – 1812. La pagina 91, Cecil Rhodes (1853 – 1902) se stabilește în Africa, iar după 1851 devine părinte al societăților secrete. La pagina 133, sfârșitul oratorului grec Demostene este fixat în anul 322 d. Hr., în realitate, 322 î.Hr.

*Cristina Martin *Clubul Bilderberg. Stăpânii lumii*, în românește de Ioana Ionescu, Ed. Litera Internațional, 2007

• Viorica Zaharia

Amân de ceva timp să scriu despre cartea lui Junichiro Tanizaki pentru simplul motiv de a nu cădea în judecătii nedrepte. În tot cazul, am fost obișnuit cu o altă față a literaturii din Japonia. Chiar dacă scriitorul mai sus menționat face parte din galeria numelor consacrate pentru publicul japonez, acest ultim roman, tradus și anotat fericit de Silviu Mihai la Editura Univers, constituie așa-zisa surpriză: este genul de carte care te surprinde prin nevoia de a-și căuta locul undeva între trecut și prezent, de a-și întâlni un anume tip de cititor, capabil de a se autodescoperi într-o plăcere ușor masochistă și de a înregistra capriciile vieții. Mă disociez...

„Jurnalul unui bătrân nebun”, citită corect, este reprezentativă pentru acel gen de literatură exotică, față de care Europa a manifestat întotdeauna interes. Junichiro Tanizaki nu face greșea de a propune o saga ci, cum e în firescul unui creator de o delicatețe specifică arealului literaturii japoneze, urmărește în multiple tonalități câteva luni ale propriei senectuți. Desigur, luând masca personajului principal, lăsând narațiunea să se dezvolte la persoana întâi, apropiindu-și cititorul dincolo de limitele firescului, romanul ar putea fi considerat cu ușurință și un cât se poate de autentic jurnal. Bătrânețea propusă de Tanizaki nu vine nici pe departe pe linia filosofiilor europene ori a imaginilor cu care suntem obișnuiți; nu amintește de alte personaje și nici nu decade în artificiale senilități. Aproape că nu există urmă de morbiditate deși tusele fine ale personajului principal sunt interconectate în permanentă cu acest câmp semantic. Totul în existența bătrânului Utsugi conduce către moarte dar, mai mereu, există înaintea acesteia o clipă de jovialitate, o clipă în care personajul își găsește timp pentru a mai simți pentru încă și încă o dată plăcerile vieții.

Abrupt, încă de la primele pagini, suntem atenționați că intrăm în povestea unui om impregnat cu elemente de patologiează ale unei mentalități derutate de însăși trecerea timpului. Mai simplu - de-a lungul celor o sută cincizeci de pagini, asistăm la plăcerea masochistă a bătrânului de a resimți în același timp durerea fizică, dar și durerea rezultată din propria-i impotență. Așezând toate elementele ecuației la loc potrivit, am putea înțelege până și dragostea față de Satsuko, nimeni alta decât femeia ce acceptă într-un mod particular avansurile bătrânului. Mai mult, un cititor conservator află oripilat că Satsuko este nimeni alta decât nora bătrânului. La rândul ei, comportamentul pe care și-l asumă este undeva la granița cu grotescul. În mai multe situații, Satsuko înțelege frivolitatea bătrânului și ajunge să consimtă apropierea acestuia în „camera dusului”, acolo unde Utsugi este lăsat să îi sărute spatele ori picioarele. Gesturile ce definesc personajele sunt dintre cele mai surprinzătoare. Astfel, bătrânul Utsugi este mai degrabă înjosit de comportamentul tinerei femei dar, așa cum am arătat, acest lucru pare să îi mărească plăcerea.

Interesantă este modalitatea

literaturbahn

Marius MANTA

Trup bolnav

pe care Tanizaki o găsește pentru a interpreta corect potența creativ obsesională a personajului său. Orice aspect trăit cu voluptate este măsurat prin reacțiile sistemului vascular, mai precis al tensiunii oscilante. Din acest punct de vedere, suntem purtați într-o pseudo – epopee a sentimentelor gradat prezentate.

La început, sub forma unei piste false, aflăm că „Deși nu am înclinații homosexuale, recent am ajuns să simt o stranie atracție pentru tinerii actori de Kabuki care joacă roluri de femei. Dar nu în afara scenei. Nu mă interesează decât dacă sunt machiați și poartă costume feminine. Totuși, dacă stau să mă gândesc bine, trebuie să recunosc o anumită înclinație”. Chiar peste câteva rânduri ne este povestită o experiență homosexuală cu un actor celebru – Wakayama Chidori. Toate acestea nu sunt decât căi de a lăsa pe cel interesat în a-i înțelege atașamentul „din prezent” față de Satsuko.

Problemele obișnuite ale bătrâneții comportă aspect de ultimatum iar bătrânul este interesat să răspundă cât mai repede acestor provocări. „Poate că toată lumea e așa la bătrânețe, dar, în ultimul timp, n-am petrecut nicio zi fără să mă gândesc la propria mea moarte. În cazul meu, totuși nu e ceva nou. Mi se întâmplă de foarte mult timp, de când aveam douăzeci de ani, dar acum e mai des ca oricând. De două – trei ori pe zi îmi spun: poate că o să mor astăzi. Nu că așa fi neapărat speriat de asemenea gânduri. Când eram tânăr, mă îngrozeau, într-adevăr, dar acum îmi produc chiar o anumită plăcere. Îmi las imaginația să-și reprezinte scena ultimelor mele momente și ceea ce va urma după moartea mea. În loc să mi se facă ofiile în sala funerară de la Cimitirul Aoyama, vreau ca sicriul să stea în camera cu zece rogojini care dă în grădină”. Această dorință va fi reformulată de mai multe ori, bătrânul nefiind existențial-moral cantonat într-o tradiție anume. Ciudată

este alegerea din final, atunci când, referitor la ornamentele funerare, alege un lucru nemaivăzut, și anume așezarea la propriul căpătâi a unei pietre care să poarte urma picioarelor fetei – femeii adulțate: „Când am văzut această ilustrație mi-a venit o nouă idee. Nu s-ar putea să-mi fie sculptate fața și silueta lui Satsuko în chipul unui asemenea Bodhisattva, să o folosesc drept model secret pentru un Kannon sau un Seishi? Până la urmă, nu am convingeri religioase, orice credință merge, în ce mă privește; singura mea divinitate imaginabilă este Satsuko. Nimic n-ar putea fi mai bine decât să fiu îngropat sub figura ei”.

Plecând și de la religie, se pot întrevedea cunoștințele vaste ale bătrânului care rămâne însă nu să își plece capul în fața tradiției ci să găsească continuuu posibilități de a surprinde și de a surprinde prin elemente noi. O asemenea stare a lucrurilor este evidentă în felul în care se raportează la soția sa, personaj creat voit anost, supus „lucrurilor

ce se cad a fi făcute”. Legăturile pe care le stabilește cu fiul său sunt asemănătoare cu cele pe care le are cu femeia ce îl îngrijește ori cu medicul curant. Păceala specific japoneză este dedublă către un efort de „a face în ciudă”. De ce nu, capriciile pleacă de la fizicul respingător pe care îl conștientizează: „Știu foarte bine că sunt un bătrân urât și cu riduri. Când mă uit în oglindă la culcare, după ce îmi scot dinții falși, fața pe care o văd chiar că e ciudată. Nu am niciun dinte care să fie al meu, pe nici unul dintre maxilare. Abia dacă mai am și gingii. Dacă îmi închid gura, buzele devin plate, iar nasul îmi atarnă până la bărbie. Nici maimutele nu au fețe atât de hideoase. Cum ar putea vreodată cineva cu o asemenea față să sperde că va atrage o femeie? Totuși, există un anumit avantaj dat de faptul că o figură ca asta îi descumpănește pe oameni, îi convinge că sunt un bătrân care știe că nu poate pretinde o astfel de favoare”.

Ce legătură poate avea un asemenea portret cu un vechi proverb japonez: „Voi, tinerilor, nu bălțocorți pe moșneagul cu părul alb. Oare, floarea care se deschide, câte zile rămâne roșie?”

Utsugi iese din tipar. El nu reprezintă trecutul și nu este nici pe departe interesat de viitor. Singura certitudine pe care o are este un prezent cu care se luptă, resimțind cu fiecare pas plăcerea maladiivă de a iubi viața și pe sine, desigur, în alt chip.

Tineri artiști la Galerile Filialei Bacău a Uniunii Artiștilor Plastici

Teodora Nicodim – „Ipostaze”

• vernisajul expoziției a avut loc la Galeria Nouă, pe data de 19 iunie 2008

Teodora Nicodim a absolvit Universitatea de Arte „George Enescu”, Iași, 2007, Facultatea de Arte Plastice, Decorative și Design, secția design.

La vernisaj a fost prezent pictorul Vasile Crăiță-Mândră, care a vorbit cu deosebită încântare despre fosta lui elevă: „Teodora Nicodim, în aceste *Ipostaze* abordează un gen decorativ de calitate, având ca punct de plecare serigrafia. Sigur, se ridică întrebarea în ce constă, în acest caz, aportul artei? În afară de desenul care este proiectat, totul aparține artei, primordială fiind propunerea cromatică. Expoziția este constituită dintr-un ansamblu decorativ de calitate, foarte jucat, divers, contrapunctat.”

Prin modernitatea tehnicii și stilul personal – afectiv, Teodora Nicodim a surprins iubitorii de artă. *Ipostaze* – o expoziție inedită pentru publicul băcăuan, mai puțin familiarizat cu sfera artei cinetice.

Cristian Bandi, Nicolae Livadă – „Transcendențe”

• expoziția s-a deschis la Galerile Frunzetti, în data de 23 iunie 2008

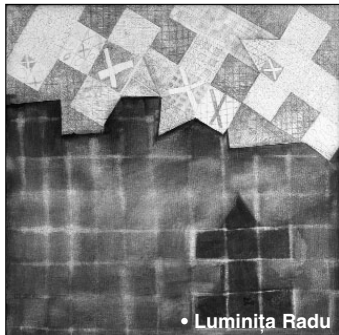
Cristian Bandi – dublu licențiat, absolvă în 1998, la Iași, Facultatea de Teologie și Facultatea de Arte Plastice, secția pictură murală. Nicolae Livadă a absolvit în 2006 Facultatea de Arte Plastice Iași, secția sculptură.

Pictorul Cristian Bandi și sculptorul Nicolae Livadă au avut ca liant meditația religioasă,

ferma convingere că doar prin urmarea lui Hristos se poate ajunge la împlinire spirituală, bucuria în seninătatea ei nu poate fi trăită decât hristic. Mesajele celor doi artiști au fost directe, așa cum au observat pictorul Vasile Crăiță-Mândră și publicistul Ioan Enache. Grafica lui Cristian Bandi, în care erau reprezentate chipuri ale sfinștrilor și siluete de cai, s-a legat în mod armonios de sculpturile lui Nicolae Livadă, lucrate în lemn sau metal și avind ca subiecte teme biblice.

„Desenul lui Cristian Bandi este unul elaborat, artistul dispune de o mare virtuozitate și simțire, linia este atât de fină pe alocuri încât ajunge la eleganța scrierii. Cristian Bandi transmite prin simbolurile alese – sfinții și caii, tendința spre eliberare, apropierea de lumină, smulgerea din forța gravitațională.

În sculpturile lui Nicolae Livadă există un puternic echilibru între mesaj și formă. Referințele biblice sunt asociate și cu motivul cuplului, al îmbinării între plus și minus, feminin și masculin. Nicolae Livadă a creat un spațiu cu un profund conținut religios, pe cunoscute teme biblice și care generează senzația de inițiere în cultul creștin. Citeodată

• Luminița Radu

înlătarea spirituală este sugerată de un simplu clopot.

Cristian Bandi și Nicolae Livadă pornesc de la idei religioase, fără să alunece nici un pic în derizoriu sau anecdotic.” (Vasile Crăiță-Mândră)

„Lucrările celor doi artiști plastici vorbesc despre iubire, păcat și eliberare. Ni se dezvăluie posibilitatea salvării prin puterea ascezei.

Caii lui Cristian Bandi n-au nicio închipuire de utilitate (n-au călărie, sănii, trăsuri etc.). Sunt prinși în imagini din ce în ce mai evanescente sugerând miscarea, zborul, trecerea precipitată a timpului.

Cristian Bandi și Nicolae Livadă ne transmit prin artă, puternic mesaj creștin: *Maranatha!* (Ioan Enache)

Luminița Radu – „X și O”

• vernisajul expoziției s-a desfășurat pe 3 iulie 2008, la Galeria Nouă

Criticul de artă Iulian Bucur a prezentat-o pe Luminița Radu, absolventă în 2002 a Facultății de Arte Plastice, Decorative și Design Iași, secția Grafică.

Pornind ca sugestie de la cartea lui Johan Huizinga „Homo ludens”, Iulian Bucur a descifrat pentru publicul prezent cum Luminița Radu, prin grafică, a plecat de la un joc al copiilor, *X și O*, și a ajuns la o filosofie a aproximărilor. „Luminița Radu are capacitatea de a demola miturile și de a le construi.” a conchis Iulian Bucur.

„X și O” – o expoziție despre joc și joacă dar totuși sobră, echilibrată, unitară.

„Luminița Radu se joacă cu cele mai simple forme care ne înconjoară – forme, numere, litere și cuvinte. Se joacă cu structuri și forme pe care le știm cu toții din copilărie, de exemplu șotronul pe care-l desenăm cu cretă în curtea școlii sau jocul x și o pe care-l jucăm în orele de matematică. (...) Luminița Radu ne invită – prin jocul bucurios cu simplitatea – să extindem granițele mediului nostru zilnic.” (Frank Hartwikh)

V. SAVU

OGLINDA
literară

ANUL I
Nr. 28
septembrie
2008

Revista de cultură, civilizație și atitudine

nr. 79, iulie 2008

Gabriel Furnica pare să adopte – pentru scurt timp, sunt convins! – ironia de sorginte englezească. Aciditatea din „contra-punerile” cu care ne-a obișnuit este dată la o parte iar de această dată, temperat, ne indică valențele intelectuale ale tânărului critic literar Andrei Terian.

Mircea Radu Iacoban este oripilat de celebrele „Știri de la ora cinci”; totuși, nu conținutul surprinde. Din păcate, până și marele public resimte un plictis și o stare de profund dezinteres față de acest tip de informație. „Nu atât omorurile, violurile și cotonogeliile adunate buchet în teleshow-ul Pro TV de la ora 17 înspăimântă, cât chipurile maritorilor aduși pe ecran. Așa să fie țărânul român? Am ajuns o țară de boschetari? Prima întrebare pe care ți-o pui: când au făcut oamenii aștia o baie? Întolți ca vai de ei, nebărbierii, fonfăii, cu ochii umflați de băutura – mai mai că se simte damful țâșnind din ecran – eroii de la ora 5 par abia descinși dintr-un glod neanderthal moldav”. Acu sincer să fiu nu văd niciun motiv pentru care toposul minunat al acestor apariții groțefii ar fi Moldova singură, dar cert este că of-ul exprimat este cât se poate de motivat.

Florin Paraschiv inventariază toate trăsăturile specifice unei noi norme paradigmă a civilizației în care femeia devine din ce în ce mai puternică și pare a fi factorul decizional în majoritatea situațiilor. Exemple? Sunt găsite cu nemiluita: spre deliciul cititorilor, pleacă de la celebra scenă din *Basic Instinct* și ajunge până la teoretizările lui Andre Malraux.

George Roca are în vedere un mesianic ultim mesaj, de pe patul de moarte, trimis de Cezar Ivănescu celor ce l-au apreciat (și nu numai acestora). De fapt, mult mai importantă mi se pare scrișoarea deschisă adresată Președintelui României, Președintelui Uniunii Scriitorilor din România, cât și Președintelui CNSAS, scrișoare ce cuprinde nemulțumirea profundă a membrilor familiei dar și a mai multor oameni importanți de cultură, prilejuită de acuzațiile deocamdată nefondate de legătură cu securitatea, lansate împotriva lui Cezar Ivănescu, cât și de maniera ticăloasă a Uniunii Scriitorilor de a jalona un moment de o asemenea importanță pentru literatura română.

Ceea ce realmente mă bucură este și tendința de a readuce numele lui Ion

Petrovici în atenție. Îmi amintesc figura profesorului Raveica care spunea convins: „Petrovici e singurul care l-a înțeles pe Kant în țara asta”. La *Editura Aula* apare „Istoria secretă a literaturii române” de Cornel Ungureanu. Volumul este minuțios prezentat de Viviana Pociid Dehelean. Micul scandal între Nicolae Manolescu și Liviu Ioan Stoiciu ia treptat amploare, de această dată aducându-se câteva argumente care par să servească judecăților schitate. Rămâne să vedem „Pe mâna cui a încăput Uniunea Scriitorilor”.

Revista Nouă

nr. 5 (38) / 2008

Primele pagini ale revistei sunt dedicate de Constantin Trandafir criticului și academicianului atât de contestat în ultima perioadă, mă refer la Eugen Simion. Plecând de la un atașament profesional, Constantin Trandafir marchează câteva din atuurile ce stau la baza personalității celui schitat: detestă vrăjmășia nefind resentimentar, nu poate suferi ura viscerală și apreciază că bunătatea învinge și îl face pe om liber. Eugén Simion este un apolitic îngrijorat de tenebre.

Apoi, Liliana Marin regăsește noi căi într-o călătorie imaginară în adolescența artistică a pictorului Nicolae Grigorescu.

Destul de interesantă alegerea de a publica interviuri cu „monștrii sacri” ai literaturii universale. Până la urmă, întreg numărul revistei stă sub interviul luat lui T. S. Eliot unde, sunt discutate „așeză” mai multe aspecte interesante ale laboratorului Eliot. Am reținut trei aserțiuni cu rol de a modula comunicarea: „Pentru mine un lucru neterminat este un lucru care ar putea la fel de bine să fie sters”; „Nu cred că poezia bună poate fi scrisă ca un fel de încercare politică de a da la o parte o formă deja existentă”; „Întotdeauna am crezut că nu e înțelept să violezi regulile până când nu știi să le observi”. Mi-a mai reținut atenția un material bine scris de Florin Dochia despre poezia lui Daniel Corbu. Am convingerea că, în ciuda unei deschideri din ce în ce mai evidente față de poezia sa, Daniel Corbu va întruchipa genul poeziei care se cere căutat. O asemenea stare a lucrurilor are o multitudine de factori determinanți ce nu vor fi analizați acum. Din păcate, pentru numărul de față, până către ultima pagină nu mi-a mai atras atenția decât micul articol al Elenei Dinu despre „Fotografia lui Andrei Tarkovski”. Tarkovski este fără doar și poate un poet al luminii, în timp ce „imperativul actuali-

zării unui «timp în timp» [...] este axiul conceptualu tarkovskian, artistul acționând ca un sculptor în timp”.

OBSERVATOR CULTURAL

nr. 173, 10-16 iulie 2008

„Observatorul cultural” nu rămâne impasibil la așa-crezută bombă a verii: fraudarea examenului de Bacalaureat. Ceea ce surprinde este mirarea totală a mass-mediei (și nu numai) în condițiile în care, în fiecare vară se tot vorbește de examene mai mult sau mai puțin contrafăcute. Carmen Mușat este cea care are puterea de a-și aminti și de culpele anilor trecuți. Mult mai importantă mi se pare incompetența totală a celor din Ministerul Educației care pe hârtie reformulează reformele și reformează posturile. Ignoranța ce vine din partea politicului completează nefericit situația reală a învățământului românesc care realmente se află la un pas de colaps. Transparența totală a subiectelor publicate pe internet cu câteva luni mai înainte, nu face altceva decât să arunce praf în ochii celor superficiali. Iar dacă e să ne aducem aminte, mergem undeva imediat după publicarea acestor subiecte pe site, atunci când un grup reprezentativ de profesori au comentat depreciativ formulările mai multor cerințe, fapt care a și condus la retragerea de pe site a câtorva dintre subiecte. Dintr-un alt articol pe aceeași temă, semnat de Ciprian Ciucu: „Ce angajator din Uniunea Europeană va privi bacalaureatul din România cu încredere, ca pe o certificare de cunoștințe în vederea unei angajări pe o poziție oricare alta decât de muncitor necalificat? În țările cu mult mai civilizate decât cea în care trăim noi, un partid politic poate câștiga alegerile dacă prezintă o bine pusă la punct și credibilă platformă electorală având în centru atenția Tema educației! Incompetenții care (cu fix 2 excepții – Marga și Miclea) s-au schimbat în ultimii 20 de ani în fruntea Ministerului Educației, oameni lipsiți de viziune și lucrând cu un staff tehnic retrograd, au făcut ca problemele educației să se situeze între acut și cronic”.

nr. 6, iunie 2008

aceeași linie, Ion Vianu revine cu „Necredinciosul”, scriere ce se plasează între psihanaliză și ficțiune. Laudativ, scriu despre cartea recent apărută la *Editura Cartea Românească* Paul Cernat, Iliana Gregori și Dana Pirvan-Jenaru. „Dacă citim cartea de la dreapta la stânga, ca în oglindă, oglinda devine lac și lacul se luminează. Autoironia autorului este sumbră, dar nu tenebroasă, ci cu scîlpiri policrome, nu numai amenințătoare, ci și fragede, aurorale, uneori. Cât despre lumina cerului în zenit... Nu o puteam vedea, dar ea există, trebuie s-o credem, de vreme ce ea ne orbește. Cerul – când safir, când perla neagră” (Iliana Gregori). Să nu uităm însă condiția: dacă citim cartea...

nr. 6, iunie 2008

CONVORBIRI LITERARE

REVISTA UNIUNEA SCRITORILOR DIN ROMÂNIA ANUL XXXVIE SEPTE 2008

Paginile îngrijite de Constantin Parascan aduc un dialog inedit cu Ioan Alexandru, centrat în jurul ideii de poezie insuflețită de cuvântul divin. Un material de excepție care e roștit / transcris parcă dintr-o suflare. E genul de cuvânt care îți aduce aminte că școlul literaturii este acela de a bucura. Cu certitudine, „Vești, istoria nu merge-naintea, cuvântului, logosul o poate da, logosul poeziei poartă sufletul istoriei unui neam în universalitate. De ce ne interesează istoria Angliei atâta, pentru că o cunoaștem din Shakespeare. De ce ne interesăm de istoria Italiei, pentru că a cântat-o în Paradisul său Dante. Dacă n-ar fi fost poezii... istoria-i provincială. [...] N-ai poezi, n-ai istorie, oricât de măreață ar fi istoria”.

Nicolae Stroescu - Stînișoară pune la colț politica dusă de regimul comunist al Chinei în ceea ce privește încălcarea mai multor drepturi ale omului. Mișcările din Tibet ar putea conduce la anularea Olimpiadei deși cu trecerea timpului, din păcate – să mi se scuze această opinie personală – totul curge către varianta că lumea civilizată percepe mult prea multe nuanțe în chestiunea mai sus menționată. Alte pagini demne de interes: Mircea A. Diaconu - „I.L. Caragiale Fragmente despre tot și despre vid”, Ioan Holban - „B.D.P.”, Constantin Dram - „Nu doar simple memorii afective”, Dan Mănuță - „Cumpătarea umanismului”, Bianca Burță-Cernat - „Iașul și ieșenii în proza șapoptistă”, Mircea Platon - „Valeriu Anania și teatrul ca școală a libertății”, Ion Papuc - „Lecția japoneză”, Simona Modreanu - „Curiozități athonite”. Deși cam forțat con-

ceptualizată, pagina de poezie a lui Gheorghe Vidican mi-a atras atenția: „Simt umbrele de pe fațadele caselor / ca pe o prelungire a liniștii / spațiilor. Ating dangățul clopotului. / ieșirea din cotidian a clipei / salvează Umbra luminii / aproape o gloriifică / pe buza cerșetorului” („Ripostă Umbrei”).

BUCOVINA LITERARĂ

REVISTA ANUL XXXVIE SEPTE 2008

nr. 5-6, mai-iunie 2008

E pentru prima dată când îmi place Vasile Andru - „A fi român într-un sat multi-etnic”. E pentru prima dată când îmi convine roștul spuselor lui Mihail Vakulovski. Practic, e vorba de un interviu luat scriitorului de Petre Fluerașu în care descopăr un scriitor echilibrat, ce nu caută neobișnuitul sau ceea ce este neapărat excenetric. Răspunsurile sunt de bun simț și radiografiază într-o oarecare măsură proiectele în desfășurare.

Theodor Codreanu rămâne una dintre emblemele profesionalismului netrucat față de care, sunt convins, oricine nu ar putea să aibă decât un interes sporit. Documentat, atent la toate nuanțele jocului interpretativ, ne propune o prezentare polemică a ăltimilor ani ai biografiei eminesciene. Pe de altă parte, Dimitrie Vatamaniuc ne oferă câteva amintiri prilejuite de călătoria sa în capitala vieneză, pentru a merge pe urmele intereselor culturale ale lui Eminescu. Cele două materiale sunt exemple pentru demersul clasic, serios, la urma căruia poți eventual adăuga q.e.d.

Mai semnalez la categoria eseului „Cioran – de la subiectivism la insolentă” de Horațiu Stamatin. Figura scriitorului este prinsă între obiectivismul filosofic, lirismul absolut și o falsă dar binevenită insolentă. Totuși, tonul predominant atenționează asupra pulsionilor interioare: „De cele mai multe ori declarațiile sale sunt expresia unui atașament tumultuos [...] Fiindcă răzbat din ele un atașament necondiționat, o încredere categorică prin oferta totală a lirismului. Cioran ridică lirismul la un concept filosofic, ca fiind mijlocul de a nu rămâne încătușat în tine însuși și de a evada într-o expresie. Ingerința interiorizării este cu atât mai acută cu cât lirismul vine din profundul nostru intim”.

LecTop

starea de grație

Victor MITOCARU

Naivități

Mi-am susținut examenul de maturitate (denumirea de odinioară a bacalaureatului) în vara anului 1961. Examenul consta în două probe scrise: (matematică și limba și literatura română) și probe susținute oral, în aceeași zi, la șapte obiecte (limba și literatura română, istoria României, noțiuni de marxism – leninism, matematică, fizică, chimia, bazele darwinismului). Așteptasem într-un climat de înfrigurare și într-o atmosferă apăsătoare sosirea comisiei examinatoare, despre care circulau zvonuri că ar fi formată din profesori foarte severi, cum s-a și adevărit. Cum eram internist, am ieșit cu câțiva colegi la gară să-i întâmpinăm pe membrii comisiei examinatoare, să-i ajutăm la transportul bagajelor până la locul de cazare. Am constatat de îndată că erau puși pe hartă, cam mofluzi, ba chiar ne spuseră – unii dintre ei – că vor da dovadă de multă, multă severitate. Mai schimbam valizele oaspeților dintr-o mână în cealaltă, mai trăgeam

cu ochiul la chipurile lor, mda, fizionomii distante, fețe nu tocmai radioase. Se vedea cât de colo că nu prea îi trăgea inima să îndeplinească obligația care li se încredințase. Bănuiesc că și remunerarea acestei obligații o fi fost neglijabilă, în tot cazul, modestă, încât prestația lor în cele câteva zile sta sub semnul deranjului ce li se făcuse de către secția regională de învățământ, aceea de a fi numiți în comisia examinatoare. Totuși, pe parcursul ostilităților, președintele comisiei, un universitar cu chip distins, părea să fie mai conciliant, zâmbitor uneori și chiar afabil, îndemnându-i pe absolvenții școlii medii mixte să nu se piardă cu firea, să se concentreze asupra subiectelor și să formuleze răspunsuri după o matură gândire.

La examinarea orală am intrat la ora 14 și, după epuizarea celor șapte obiecte, am ieșit clatinându-mă, aproape de miezul nopții. Cred că păream aiurit, fără să fiu în stare să-i deosebesc pe colegii

așteptând nerăbdători pe culoar. Nu mai rețin subiectele pe care le căzuseră la alegerea biletelor. Cum examinarea la toate cele șapte obiecte avea loc în aceeași clasă, era aproape imposibil să te concentrezi, când înregistrai o continuă bolboroseală izvorâtă din băncile vecine, într-un amestec aliorilor din care reieșea specificul fiecărui obiect, după cit de ferm se dovedea răspunsul candidatului, întrerupt de întrebări suplimentare, solicitări de nuanțare, de completare, de precizări etc.

La limba și literatura română, biletul preciza că trebuie să vorbesc despre influența limbii latine asupra lexicului și structurii gramaticale a limbii române. Subiect dificil, necesită cunoștințe dincolo de manual și de ceea ce reușisem să prindem în orele de clasă. Dar citisem câte ceva în afara lecțiilor și m-am descurcat bine, vrând să abordez și aspecte din fonetică, moment în care am fost oprit și apoi întrebat ce vreau să urmez. Am răspuns că dacă voi promova maturitatea, aș dori să încerc la filologie. Profesoara examinatoare își manifestă cam zgometos satisfacția, contrariind pe vecina de fizică, nu tocmai multumită de felul în care rezolasem problema, după ce comentasem despre contribuțiile lui Lavoisier și Lomonosov în teoria transformării și conservării energiei. Președintele

comisiei interveni prompt, adică de ce să ne mirăm; dacă tovarășul va reuși la maturitate, va fi liber să opteze și să aleagă filologia. Nimeni nu-l oprește. Fizionomiile doamnelor reveniră la sobrietate, ochii lor ațintiră pe candidații din bănci, pregătiți să aducă biletele și să depune răspunsurile. Pentru mine urmau bazele darwinismului, obiect păclisit și neprietenos, dar care încerca să ne bage în cap de unde venim, ai cui descendenți suntem. Dar unde vom ajunge oare după toată dezvoltarea asta în care munca a reușit să facă din maimuță om? Munca și Engels, glumi mai târziu unul din prietenii mei. Aici mi se cerea să discern între creaționism și evoluționism, probleme esențiale. Să nu mă lungesc, îmi zise profesoara. În cursul răspunsului, am epatat reproducând în latinește celebra formulare a lui Linné: „Species tot sunt diversae, quod diversas formas ab initio creavit Infinitum Ens” – „Sunt atâtea specii câte forme a creat la început Ființa infinită”. Profesoara păru de-a dreptul surprinsă, mă încurajă dând din cap aprobator și adăugă, ca și când ar fi ținut să sublinieze ceea ce urma să exprim, da, că, prin urmare, unitatea de bază, forma esențială pentru Linné era specia. Firește, că nu aveam de ce să mă complic. Mare lucru nici nu știam, dar profesoara s-a dovedit gene-

roasă, apreciind cu nota 8 prestația mea. Nu același lucru se întâmplă peste câteva zile, când unui seralist îi căzu același bilet și de la care profesoara așteptă în zadar repetarea celebrului text al lui Linné, fie el reproduș numai în românește. Candidatul, deși se descurcase mulțumitor până atunci, schimbă pe loc atitudinea examinatoarei, care-i se reproșă vădit nemulțumită: „Păi, tovarășe absolut, tovarășul elev de-alaltăieri a știut foarte frumos să exprime în latinește textul lui Linné. Dumneata de ce nu știi?” Și-l căzu, săracul.

Când ridicăram diplomele și ne uităram la situația școlară, nu ne veniră să credem ochilor cu ce medii absolvisem maturitatea. Majoritatea dintre noi avea medii între 5 și 7. Dar, în sfârșit, eram liberi s-o luăm în ce direcție poftim. Ceva nu e în regulă totuși. Deci noi, care nu aveam decât de învățat pe atunci, am înhățat note de 5 și 6, iar acum cu atâtea pe cap, cu telefon mobil, televizor, discotecă, aventuri, internet, mașini, atâtea și atâtea probleme cu sexul, uite, domnule, cei mai mulți obțin media 10 cu atâtea ușurință. Păi asta-i cea mai bună dovadă a evoluției. Să tacă prostănaciiăștia de creaționiști. Păi în câteva decenii, mai ales după '89, uite cât a evoluat învățământul. Bravo, tot înainte! Încotro?

Valentin CIUCĂ

Ilie Boca și arhetipurile memoriei

Fructificarea avantajului de a nu fi fost inclus în lista lungă a prestigiosilor săi comentatori prezumă o libertate care ignoră vasalități pasagere și permite ieșirea din tonul delirant adesea al elogilor. În mod evident, în literatura despre arta lui **Ilie Boca** identificăm și insule paradisiace unde adevărul face casă bună cu o realitate pentru iluzie. Opțiunile individuale trebuie respectate chiar dacă din umbră figurile schimonosite ale cecității pot părea monștri. Cu atât mai multă este mirarea față de un artist care face prin artă elogiu memoriei.

Despre Ilie Boca s-a spus că nu este doar un artist din provincie, ci provincia însăși. Remarcă enormă și riscantă. Avem rezerve. Nu putem ocoli însă faptul că ieșirile sale publice în expoziții interne și externe au devenit mai întotdeauna evenimente memorabile. Această constatare ilustrează faptul că elevul lui Alexandru Ciucurencu a rodit în chip exemplar, chiar dacă maestrul opera cu subtilități cromatice izvorâte din plenitudinea fizică și simbolică a lumii, în timp ce la artistul din Bacău, lumina se diminuează în aparență spre a izbucni năvalnic în straturile pofunde ale culorii. Elogiul este același numai că sensurile sunt diferite. Primul exalta culoarea, urmașul o surdineză. Chiar dacă și la el, nu o dată, se pot sesiza unele ritmuri și sonorități grave.

Pictura lui Ilie Boca face un fel de arheologie *sui generis* și extrage din zăcămintele istoriei nu atât inventarul de exprimare în cultura materială a celor vechi, ci identifică sensurile obscure ale acelei lumi de forme primitive, de rituri transpuse în materialitatea obiectelor de lut, de bronz sau fier fiind, pur și simplu, expresia relației dintre om și mediu, om și existența lui imediată, eresuri și practici magice precreștine. Observația că pictura sa valorifică elementele artei brute, aliată în conjuncție cu arta naivă, vrea să sugereze că pictorul extrage din naturalitate sensuri existențiale și le exprimă prin semnele imediatului. El este, cu adevărat un artist al instinctului de conservare al unui trecut utopic și relevă modernitățile ca un fel de invitație în zonele stence ale genului. Originalul se constituie pentru el ca un fel de a doua natură, știind că nu poate merge înainte decât privind înapoi.

Studii asidue, conservate în caietele studentului de altădată, relevă nevoia de a face din arta culorilor mai degrabă o știință decât un frenetic joc al fanteziei. Nu este, altfel spus, un senzual mânat de spontaneități incontrollabile, cât un cerebral selectiv care face din firesc un mod de comportare și din luciditate o virtute. Cred că în secret vrea să repeteze istoria invizibilă a lumii, dar se mulțumește doar cu fragmentele ei dispartate, contrariante sau revelatoare. Universul rural i se pare o autentică matrice spirituală și-i dedică succesive glose pornind de la Stâlpii Cerului care susțin bolta celestă pe o axă a aspirației spre transcendent. Primitivismul acestor imagini evocă deopotrivă semnele picturii rupestre, ale simbolurilor fitomorfe sau zoomorfe în asocieri cum sunt atâtea lucruri pe lumea aceasta. Sugestive în ordine estetică, asemenea unor misterioase palimpseste, face ca forța de impact a imaginilor să intrigue și, simultan, să satisfacă. Satisfacă deoarece operează cu inefabilul timpului mare, intrigă fiindcă ne pune pe gânduri.

Conjuncția cu arta primilor pictori pe sticlă sau gravori de la Nicula este corectă deoarece multe compoziții au aerul inocent, dar și stângăcie serafică a celor care nu știau că fac artă, ci doar că îl slăvesc pe Dumnezeu așa cum credeau și primii creștini în icoanele zugrăvite pe pereții grotelor din Capadochia. În plus, venit din orizontul Bucovinei și al frescelor miraculoase, pictorul ține întotdeauna culoarea în zona acordurilor puternice cu contraste virile și estompari adiacente. Îmbinate în dicituri și polipecturi, atinse de zbucium expresionist, montajele lui Boca impresionează prin varietatea și continuitate. Zona motivelor animaliere alternează cu obiceiurile precreștine și nu ignoră persistența caracterologică a portretelor, cel mai adesea imagine. Nudurile sunt mai degrabă idoli cucuteni decât personaje reale și, citindu-le, suspiciunea de misoginism nu poate fi exclusă. Spectaculos și vivace, ansamblul expoziției ieșene declanșează admirație și posibile polemici. Estetica ne avertizează însă că frumosul se află mai întotdeauna dincolo de teritoriile luxuriante și înșelătoare ale aparențelor...

Cumpărături pe credit plus cumpărături pe puncte!

CARD DE CREDIT

- credit până la 20.000 lei
- perioadă de grație până la 60 de zile
- puncte de fidelitate

PUNCT CARD

Se sporește câștigul la cumpărături realizate. În cazul în care preferați să plătiți cu moneda, din decontarea plății cu cardul de credit Punct Card, acumulați puncte de fidelitate pe care le puteți folosi...

tot la cumpărături! Și pentru că tu și el aveți preferințe diferite la cumpărături, și vanitățile voastre sunt diferite. Pentru lista completă a avantajelor Punct Card intră pe www.cardcreditbrd.ro

BRD
GRUPE SOCIETATE GENERALE

Tot mai simplu

CONSILIUL EDITORIAL

Gheorghe Antochi (Agricola Internațional), **Constantin Avram** (Consig Serv), **Mihai Banu** (Agribac Com), **Daniela Burlacu** (B.R.D.-G.S.G. Grup Bacău), **Ioan Chiriac** (Rolex), **Petru Cimpoșu** (Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național), **Neculai Lupu** (Universitatea „George Bacovia”), **Gheorghe Popa** (Centrul „G. Apostu”), **Mircea Nicolae Rusu** (Hydroconstructia, Sucursala „Moldova” Bacău), dr. ing. **Ioan Viziteu** (Teletrans, Ag. Bacău).

cogito

Ion FERCU

Platon și Coelho

„Așa fiind, aceasta este o bună dovadă că nimeni nu este drept de bună voie, ci doar silnic.”

Platon, Republica

„Frumoasă poveste (...) Ahab cunoștea adevărata natură umană: nu voinea de a respecta legile face ca toată lumea să se comporte așa cum pretinde societatea, ci teama de pedeapsă.”

Paulo Coelho, Diavolul și domnișoara Prym

Mărturisesc faptul că nu mă dau lute în vânt după opera scriitorilor foarte mediatizați și premiați, cunoscut fiind faptul că efemera glorie a unora dintre aceștia este artificial zămisliță. De pildă, a susține că *De ce iubim femeile*, cartea lui Mircea Cărtărescu, este o capodoperă, așa cum încearcă unii critici de serviciu să argumenteze, reprezintă o eroare de evaluare. M-am raportat astfel și la cel mai în vogă scriitor al momentului, Paulo Coelho, pe care, până m-a cucerit, l-am citit circumspect. Cărțile sale dezvoltă drame universale, valabile oriunde și pentru oricine, ceea ce explică primirea entuziastă de care se bucură pe toate meridianele. Nici aici nu mă întâlnesc mereu cu opinia majoritară care consideră că *Alchimistul* ar fi cartea sa cea mai reușită. Într-un „clasament” personal al celor douăsprezece cărți traduse în limba română, *Jurnalul unui mag* ocupă primul loc, *Alchimistul* fiind devansată și de *Diavolul și domnișoara Prym*. Într-un alt „clasament” de suflet, nu Coelho este pe prima treaptă a podiumului, ci Gabriel Garcia

Márquez, deși este de domeniul evidenței că acest alchimist al cuvintelor este cel mai influent autor al acestui secol. Explorând mitologia și fundamentele autentice ale fenomenului religios, Paulo Coelho deschide, și prin recursul la o meditație filosofică de excepție, perspectiva unui univers în care Viața, Moartea, Destinul, Puterea, Binele, Răul sau Dreptatea par a fi, dincolo de țesătura epică, personaje principale. Parabola este vedeta discursului său. Dacă-i citești cărțile una după alta, într-un timp relativ scurt, constăți că sunt reluate nu doar unele teme, ci chiar și unele scene sunt repetate, sub forme ușor schimbate. Uneori, ai impresia că participi la un atractiv curs în care și se propune să redescoperi pagini celebre ale istoriei filosofiei. Pilduitor ar fi în acest caz volumul *Diavolul și domnișoara Prym* (Editura Humanitas, București, 2005). În mica și pașnică localitate Viscos, care are exact 281 de locuitori (108 femei și 173 de bărbați...), nimic nou: lăcomia, lasitatea și teama își fac mendrele. Într-o

săptămână plină de încercări, cei din Viscos trebuie să aleagă între Bine și Rău. Provocarea le este aruncată de un oaspete misterios care, folosind instrumente inedite – o tânără femeie aflată în căutarea fericii, Chantal, și unsprezece lingouri de aur - vrea să afle dacă oamenii sunt, de la natură, buni sau răi. Iată provocarea: dacă va fi ucis un locuitor din Viscos, lingourile de aur vor deveni ale comunității. Cândva, Viscos, acum o localitate pașnică, fusese locuită de nelegiuții, dar Ahab, liderul nelegiuților, convertit de Sfântul Savin, „a izbutit să-l transforme în acest târgușor unde trăiesc numai bărbați și femei de bună-credință” (pag. 75), îi spune Chantal misteriosului străin. Pentru a-i lecu pe răufăcătorii de „darul” fărădelegilor, Ahab a înălțat în piața așezării o spânzurătoare. La inaugurarea nu a amintit nimic despre rolul ei, dar a dat citire „unei serii de legi care îi protejau pe agricultorii, încurajau creșterea vitelor, îl răspătea pe oricine aducea noi meșteșuguri în Viscos, adăugând că, de atunci încolo trebuiau să facă o muncă cinstită sau să plece în alt oraș” (pag. 76). Mai zice Chantal: „Spânzurătoarea rămase locului vreme de zece ani. Lemnul, rezista bine, dar frânghia era periodic schimbată cu una nouă. N-a fost niciodată folosită. Ahab

n-a făcut niciodată aluzie la ea. A fost de-ajuns imaginea ei ca să transforme curajul în frică, încrederea în suspiciune, poveștile de vitejie în murmure de supunere. La capătul a zece ani, când legea se statornicise definitiv în Viscos, Ahab a poruncit ca spânzurătoarea să fie distrusă și să se ridice în locul ei o cruce” (pag. 77). Ascultând atent, misteriosul străin conchide: „Frumoasă poveste (...). Ahab cunoștea adevărata natură umană: nu voinea de a respecta legile face ca toată lumea să se comporte așa cum pretinde societatea, ci teama de pedeapsă. Fiecare dintre noi poartă în sine această spânzurătoare.” (pag. 77; s.n., I.F.). Avem surpriza de a constata că regăsim această reflecție a străinului din *Diavolul și domnișoara Prym* în *Republica* lui Platon. Dialogul *Republica* este emblematic și pentru abordarea ideii de dreptate. În Cartea a II-a a dialogului, Platon abordează problematica nașterii statului pe baza ideii de dreptate. Aici este sintetizat, în final, mitul lui Gyges. Platon se întreabă dacă este mai bine să fii drept decât nedrept, răspunsul fiind oferit de pe poziția a două extreme: *egoismul absolut* (Glaucón și Adeimantos) și *dreptatea și binele ca formă de conduită* (Socrate). Rezumând mitul, ne aducem aminte de faptul că păstorul Gyges își însușește un inel de aur de pe mâna unui mort și constată că acesta are puteri miraculoase: „(...) i s-a întâmplat să răsucească piatra inelului către sine, spre interiorul mâinii și, făcând aceasta, deveni nevăzut, pentru cei de față, care vorbeau despre el ca despre unul plecat. El se miră și, atingând ușor inelul, răsuci piatra în afară, redevenind vizibil” (*Republica*, Editura Științifică și

Enciclopedică, București, 1986; pag 123). Profitând de însușirile inelului, Gyges, făcându-se nevăzut în unele momente, a început să săvârșească nedreptăți: „(...) orândui să fie printre solii trimiși la rege și, ajungând acolo, îl înșelă cu regina. Apoi, împreună cu ea, îi pregăti regelui uciderea și îi luă astfel domnia”. (*Republica*, pag. 123). Provocarea lui Glaucón vizează faptul că natura ființei umane și dreptatea sunt în conflict, pentru că, lăsat să-și urmeze interesele proprii, niciun om nu va fi drept: „Așadar, dacă ar exista două astfel de inele și dacă pe primul l-ar avea omul drept și pe celălalt omul nedrept, se poate crede că nimeni nu s-ar dovedi în asemenea măsură stănă de piatră, încât să se țină de calea dreptății și să aibă tăria de a se înfrâna de la bun altuia, fără să se atingă de el, atunci când îi este îngăduit și să ia din piață, nevăzut, orice ar voi, sau intrând în case, să se împreuneze cu orice femeie ar vrea, să ucidă sau să se elibereze din lanțuri pe oricine ar dori, putând astfel face și alte asemenea lucruri, precum un zeu între oameni. Înșă, făcând așa ceva, prin nimic nu s-ar deosebi omul drept de celălalt, ci amândoi s-ar îndrepta spre aceleași fapte. *Așa fiind, aceasta este o bună dovadă că nimeni nu este drept de bună voie, ci doar silnic.*” (*Republica*, pag. 123; s.n., I.F.). Misteriosul străin din *Diavolul și domnișoara Prym* ajunsesse la aceeași concluzie, ca și Glaucón: „Frumoasă poveste (...) Ahab cunoștea adevărata natură umană: nu voinea de a respecta legile face ca toată lumea să se comporte așa cum pretinde societatea, ci teama de pedeapsă”. Mitul lui Gyges, reamintim, este provocarea lui Glaucón, cel care susține că esența omului este nedreptatea, că nimeni nu este drept de bunăvoie, ci doar silnic, că acela care urmează căile dreptății o face doar din neputința de a comite nedreptăți. Pentru Socrate însă, dreptatea se va manifesta indiferent de constrângerile exterioare, practicarea ei fiind sinonimă virtuții. Similitudinile dintre concepția lui Glaucón - „(...) nimeni nu este drept de bună voie, ci doar silnic” - și cea a „reformatorului Ahab” (...) *nu voinea de a respecta legile face ca toată lumea să se comporte așa cum pretinde societatea, ci teama de pedeapsă* - sunt evidente. Asta nu ne poate conduce către concluzia că Paulo Coelho este plagiator, căci, în *Nota autorului* (pag. 8), acesta ne avertizează: „Oricum ar fi, rasa umană e osândită încă de la început ca eterna Scindare să evolueze între cele două contrarii (Binele și Răul; n.n., I.F.). Și la fel și noi, pradă aceluiași îndoilei ca și strămoșii noștri; cartea de față are drept scop să abordeze această temă apelând, în unele momente ale intrigii, la unele legende cu acest subiect și răspândite pe fața pământului”.

Simple: fugim din oraș!... (...ha-ha! a fost o glumă). De fapt, e important să anunțăm ora la care trebuie să se prezinte oaspetele. Fie, și ziua! Mie nu-mi plac ăștia care te invită la modul „trece pe la noi într-o marți, seara! Să bem un vin roșu!”. În care marți, bre? Și cit de „seara”?

Nu. Oamenii civilizați sunt preciși: „Vă așteptăm miercuri, 13 iunie, la orele 19, în strada Popa Homiceanu, etaj trei, ap. 28”. Când nu aveți chef de oaspeți însă, puteți apela la truci bizantine de tipul „locuim la etajul 12, păcat că nu merge liftul și deși-i ianuarie, ne-au și debransat de la căldură!”...

Da! să trecem și-n tabăra invitaților: trebuie să fim punctuali? Dacă invitația este pentru ora 20, putem merge la 19,30? În nici un caz! Dacă ai ajuns mai devreme, intrăți la un restaurant și beți o (singură) votcă; dar cel mai bine e să soștiți 5 minute mai târziu.

Ce să duceți pe post de cadou? Depinde: o glastră cu mușcate, o jumă de purcel, un ghiveci cu cactus, o antologie de bancuri, un sirag de costite afumate, un filodendron, o canistră cu zaibăr, o cutie cu 88 de bomboane, o carte de bucate pentru ulcerosi, o casetă video (măcar audio!) cu vizita pe care ai făcut-o-n Tanganika, *Ghidul așteptătorului*, poze nostime cu elefantul care vă pocnea cu trompa – tot în Tanganika, un scul de macramé, andrele de lemn – pirogravate etc.

Pentru gazde: mare atenție la baie, să puneti prosoape curate și pentru fiecare invitat, cite unul (ca să nu le-ncurce oaspeții, brodatile numele pe prosop; dacă doi invitați au același nume, diferențiați-i prin metehne: „Nelu betivul” sau „Pușa aia rea de muscă”

codul bunelor manele

Bogdan ULMU

**Avem musafiri la masă:
cum procedăm?**

etc.). Dacă vi se pare că-s prea mulți oaspeți pentru o singură seară, programați-i la ore diferite: seria I-a, ora 19; seria II-a, ora 21; seria a III-a – ora 23; și-n general, dacă e balamuc, cereți cheia de la budă vecinului, că nu ncap toți în baia dvs.! (iar vecinul e fraier dacă nu v-o dă și vrea să rămână acasă, că tot n-o să poată dormi în vacarmul pe care-l fac musafirii, după a zecea *Perinită* și a optsprezecea *Brașoveancă!*).

Si nici nu-i elegant să intre oaspeții în miros de chiffele (cam) arse, ori de ceapă prăjită! E indicat să gătiți cu ... o săptămână înainte, ca să dispară *complet* mirosul! Si când intră vizitatorii, n-ar fi rău să miroasă în hol a muguri de brad brumați, blană reavănă de veveriță, tămiiie pioasă, corn de ren umectat de nea, mosc ascet ținut în turban de muzein, galbene gutui vag rumenite, mere fără viermi, cu scoarțioșoi, levănțică prărsită de molii ș.a.m.d.

La masă, e indicat să alegeți farfurii necobite și furculițe cu dintii drepti. Culițele să taie și paharele să nu fie cit degetarul, că doar nu vin în vizită Adi Minune și cei șapte pitici... Fața de masă să n-aibă, de la început, pete de vin

roșu – de altfel, cine vă pune să oferiți vin roșu? Dati apă plată, că aia nu pătează. Pe de altă parte, nu înghesuți câte șaisprezece musafiri la o masă de numai opt persoane, chiar dacă astfel sperați că veți face economie la mîncare (că dacă-s puși pe făcut pagubă, se duc cu farfuria pe balcon, în debara, ori în fața blocului, și tot fac dezastru-n cămară!). În fine, nu inversați furculița pentru antreuri, cu lingurița pentru măsline – mai ales că n-am văzut să pună cineva, pe masă, lingurița pentru măsline; nici nu serviți supă de ceapă în osiera pentru pește. Nu așezați pe fața de masă furculița de scos melci, dacă nu serviți melci; și nici nu depuneți în fața oaspeților furca pentru stridii, deoarece se vor complexa și masa va avea un entuziasm reținut, cam de înmormintare pe ploaie într-un cătun pauper din nordul Irlandei, prin secolul XVI...

Și dacă unii, mai cu bun simț, vă roagă să nu schimbați tacimul după fiecare fel de mîncare, mi se pare normal să le respectați dorința, dar numai după ce le atrageți atenția că nu dați, în total, decît un singur fel de mîncare... (ha-ha! asta a fost tot o glumă).

Rusia

Osip Mandelștam

* * *

Doar de-i pentru copii,
să citești vreo carte,
Să izvoești doar gânduri copilărești,
Ce e matur să spulberi cât mai departe,
Din adâncă tristețe să te-nalți, să crești.

Eu de viață am obosit ca de moarte,
Să pretind de la ea nimic nu am vrut
Însă bietu-mi pământ îl iubesc în toate,
Fiindcă un altul nici nu am cunoscut.

Mă legănam în grădini depărtate
În simplu scrânciob de lemn cioturos,
Și brazii cu conuri de cetini înalte
Mi-i aminteam în deliru-mi cețos.
(1908)

* * *

Pe suprafața de email siniliu-pal,
Ce-i de imaginat doar în aprilie,
Pini crengile și le ridicau regal,
Pe nesimțite se trecea de chindie.

Ozor ștemuit și mărunț, mărunț, –
Încremeni plasa atât de subțire,
Cum pe faianța unui blid, demult,
Desenul conturat din linii și fire, –

Pe când dragul artist îngândurat
Îl trece și pe sticla cu luciri clare,
În conștiința forței-clipită, ca zburat,
În a morții întristată uitare.
(1909)

* * *

Există profetice farmece –
Înalte armonii, adâncă lume,
Departate de lire eterice
Larii i-am rânduit anume.

În ceasuri de apus, scadente,
Din scoica firidei purificate
Ascult ale penatilor mei accente
De liniști solemne ori exaltate.

Ce mai destine de jucărie
Ce legi atât de sficioase
Ordonă torsul neted să fie
Și corpurile – friguroase?!

N-ar trebui slăviți alți zei:

Născut la Varșovia, mort în GULAG, lângă Vladivostok. Poet, prozator, traducător, eseist. Cu intermitențe, a audiat prelegeri universitare la Paris (1909–1910), Heidelberg (1911–1917), iar la universitatea petersburgheză frecventează un curs de filologie romană, fără însă a-l duce la bun sfârșit. Primele versuri le scrie în 1906, iar debutul său în presă datează din 1910. Editează volumele de versuri „Piatra” (1913), „Tristia” (1922), pe cel de memorii „Vuietul timpului” (1925). În 1930 scrie „A patra proză”, drept necruțătoare critică la adresa regimului bolșevic, iar în 1933 – o invectivă epigramatică la adresa lui Stalin. Peste un an este arestat și exilat în Uralul de Nord, apoi la Voronej (până în 1937), unde scrie celebrele „Caiete de la Voronej”, apărute postum în 1966. În mai 1938 este arestat din nou, murind curând într-o stare de prostrație, asemănătoare demenței.

Îți sunt egali, le ești emul,
Și cu atente mâini, de vrei,
Tu ai putea să-i schimbi cu locul.
(1909)

* * *

Mi-i dat un trup – cu el
ce-aș face-n lume,
Atât de unitar și atât de-al meu anume?

Pentru bucuria de a respira și de-a trăi
Cui îmi ordonezi, mărite, a-i mulțumi?

Eu sunt și floare, dar și grădinar,
În temnițele lumii nu sunt un solitar.

Sticla eternității deja e aburită

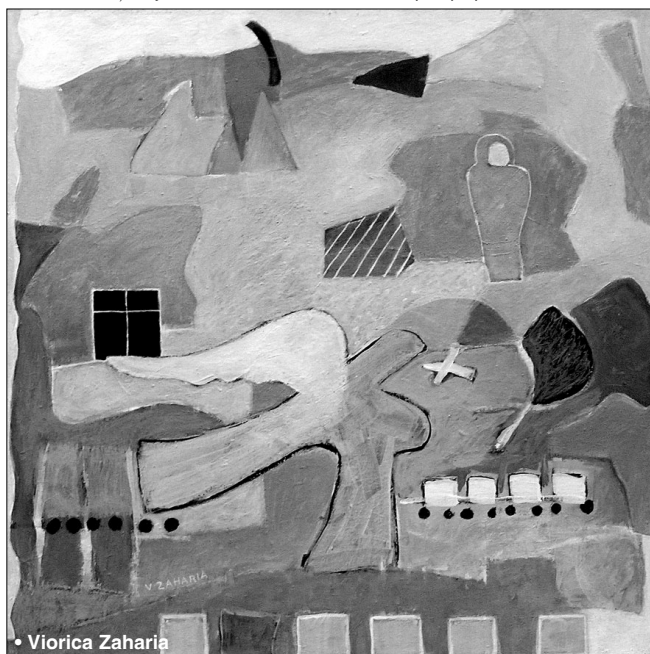
De respirul meu, căldura mea tihnită.

Pe ea se așternură tainice ozoare
De nedescifrat în vremi, între hotare.

Las' să treacă clipa – tulbur semn ciudat –
Enigmaticul ozor este de neanulat.
(1909)

Silentium

Ea încă nu s-a născut pe lume,
E muzică și cuvânt neîntinat,
Și de aceea între toate cele vii
Este chiar legătura de necurmat.
Calm respiră pieptul vastei mări,

• Viorica Zaharia

Dar, amintită, ziua-i luminoasă,
Și-al spumei liliac impalidat
E-n neagra-azurie vază de pe masă.

Fie ca gura-mi docilă să cunoască
Muțenia din zi primordială,
Ca pe o notă clară de cristal
În nașterea-i dintâi, imaculată!

Rămâi tot spumă, Afrodit-a mării,
În muzică revină cuvânt neprihănit,
Și, suflete, de suflet te sfieste,
Ce cu-nceputul vieții este contopit!
(1910, 1935)

* * *

Cât de-ncet e pasul cailor,
Ce puțin e focu-n felinar!
Oameni străini cunosoc neapărat
Unde mă duc, spre ce hotar.

Și mă las deplin în grija lor.
Mi-i frig, iar somnul mă doboară;
La cotitură sunt săltat spre cer
Întru-a-ntâmpina raza stelară.

A capului fierbinte clătinare,
Și tandra gheață-a mâinilor străine,
Și conturul brazilor tuciuiri,
Încă nevăzuți de mine.

(1911)

Scoica

Posibil, nu ai nevoie de mine,
Noapte; din învărtejitul lumii hău,
Ca pe-o scoică fără perla în sine
Eu sunt aruncat pe țărnul tău.

Talazu-ți înpumezi nepăsătoare
Și cânti etern neîmpăciuitor;
Dar, totuși, vei îndrăgi, prețuitoare
Al inutilei scoici neadevăr.

Pe nisip alături te vei întinde,
Coperindu-l cu odăjdile-ți
de alge amare,
De el nedespărțit vei lega, vei prinde
Urișul clopot de unduoasă vălurare;

Și pereții scoicii fragile, disperate, –
Precum a unei inimi nelocuită casă, –
Îi vei umplea cu-a spumelor șoapte,
Cu ploaie, cu vânt și cu negură deasă...
(1911)

Traducere și prezentare de
Leo BUTNARU

Inițiator al seriei noi: Radu CÂRNECI Redactor-șef: Carmen MIHALACHE
Ștefan RADU (secretar general de redacție)

Adrian JICU, Marius MANTA, Dan PERȘA, Violeta SAVU (corectură)

Contabilitate: Anișoara TOMA Culegere text: Niculina MOISĂ

• Revistă editată de Consiliul Județean Bacău • Redacția: Str. Caișilor nr. 7 • Tel/Fax: 0234-512497 • E-mail: ateneubc@gmail.com •

• Materialele nepublicate nu se restituie. • Tipărit la SC LETEA S.A. Bacău, str. Letea 17, tel.: 0234 572900 • ISSN 1221-5813 • Tiraj: 800 buc •

• Cititorii se pot abona prin RODIPET și, direct, la redacție. • Poziția în Catalogul Publicațiilor Interne RODIPET: P1938 •

5 1948465 100034 07